

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Liber Pastoralis Curæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

ARGVMENTVM

In Librum Pastoralis Curæ S. Gregorij Papæ.

QVANTÆ existimationis, quantæ utilitatis sit Liber Pastoralis Gregorij Magni satis indicant Concilia, quæ illum Episcopis & cæteris animarum rectoribus studiosè legendum perpetuoque meditandum tradiderunt: unde & meritò Episcoporum Enchiridion est appellatum. In quo quæcumque ad onus Pastorale pertinent, accuratissimè exponuntur. Inter alia autem Concilium Moguntiacum sub Carolo Magno, cùm de reformandis Cleri moribus ageret, hunc Maximè librum commendavit. Et ex Hincmaro Remensi Archiepiscopo præfatione opusculi 55. discimus in more tunc positum fuisse ut Pastorale Gregorij magni unà cum libro sacrorum Canonum in manus Episcopi qui ordinabatur traderetur in ipsa ordinatione à Metropolitano, obtestante illum ut ita servaret in vivendo, docendo, & judicando sicut ibi erat scriptum: quod & Episcopus ipse spondebat. Porro scribendi hujus tractatus causa existit, quod Gregorius à Ioanne Episcopo Ravennate reprehensus fuisset, quia Pastoralis Curæ pondera delitescendo fugere voluisset; ut pluribus à Ioanne Diacono l. 4. vitæ S. Gregorij num. 73. narratur. Cæterùm in eo sanctissimus Pontifex illos arguit, qui Pastoralem Curam tam onerosam temerè & veluti clausis oculis suscipiunt: tum eos qui legitimè Pastorale onus adepti sunt, docet qua ratione illud rite ac juxta regulas Evangelij & Ecclesiæ moderari possint. Quo verò in pretio habendus sit iste liber, ex subiectis testimoniis manifestum fiet.

Concilium Turonense III. sub Carolo Magno anno 813. Canone 3.

Nulli Episcopo liceat Canones aut librum Pastoralis à beato Gregorio Papa editum si fieri potest ignorare, in quibus se debet unusquisque quasi in quodam speculo assiduè considerare.

Concilium Cabilonense II. sub eodem Imp. eod. anno Can. 4.

Episcopi Canones intelligant, & librum beati Gregorij de cura Pastoralis, & secundùm formam ibidem constitutam & vivant & prædicent.

Concilium Aquisgranense II. sub Ludovico Pio an. 836. Can. 4.

Convenit Sacerdotali ministerio scire formam Evangelicam, documenta Apostolica, Canonum instituta, normam regulæ Pastoralis à sanctissimo Pontifice Gregorio edita; ne juxta eundem sanctissimum virum, ab imperitis, quod absit, Pastorale magisterium aliqua temeritate usurpetur, aut vilescat.

TABVLA CAPITVM LIBRI PASTORALIS S. GREGORII.

CAPITA PRIMÆ PARTIS.

- CAPUT I. *Ne venire imperiti ad magistrum audeant.*
- CAP. II. *Ne locum regiminis subeant, qui vivendo non perficiunt qua meditando didicerunt.*
- CAP. III. *De pondere regiminis; & quod adversa quaque despicienda sunt, & prospera formidanda.*
- CAP. IV. *Quod plerumque occupatio regiminis soliditatem dissipat mentis.*
- CAP. V. *De his qui in regiminis culmine prodesse exemplo virtutum possunt, sed quietem propriam sectando refugiant.*
- CAP. VI. *Quod hi qui pondus regiminis per humilitatē fugiunt, tunc verè sunt humiles, quum divinis judiciis non reluctantur.*
- CAP. VII. *Quod nonnumquam predicationis officium & nonnulli laudabiliter appetunt, & ad hoc nonnulli laudabiliter coacti pertrahuntur.*
- CAP. VIII. *De his qui præesse concupiscunt, & ad usum suæ libidinis instrumentum Apostolici sermonis arripiunt.*
- CAP. IX. *Quod mens præesse volentium plerumque sibi ficta bonorum operum promissione blanditur.*
- CAP. X. *Qualis quisque ad regimen venire debeat.*
- CAP. XI. *Qualis quisque ad regimen venire non debeat.*

CAPITA SECUNDÆ PARTIS.

- CAPUT I. *Is qui ad regimen ordinate pervenerit, qualem se in ipso regimine debeat exhibere.*
- CAP. II. *Vt rector cogitatione sit mundus.*
- CAP. III. *Vt rector semper sit operatione precipuus.*
- CAP. IV. *Vt sit rector discretus in silentio, utilis in verbo.*
- CAP. V. *Vt sit rector singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus.*
- CAP. VI. *Vt sit rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum justitia erectus.*
- CAP. VII. *Vt sit rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam in internorum sollicitudine non relinquens.*
- CAP. VIII. *Ne placere rector suo studio hominibus appetat, sed tamen ad quod placere debeat intendat.*
- CAP. IX. *Quod scire sollicitudine rector debet, quia plerumque vitia virtutes se esse mentiuntur.*
- CAP. X. *Quæ esse debet rectoris discretio correptionis & dissimulationis, feroris & mansuetudinis.*
- CAP. XI. *Quantum rector sacre legis meditationibus esse debeat intentus.*

CAPITA TERTIÆ PARTIS.

- CAPUT I. *Quanta debet esse diversitas in arte predicationis.*
- CAP. II. *De exhortatione multis exhibenda, ut sic singulorum virtutes adjuvet, quatenus per hanc contraria virtutibus vitia non excrecant.*
- CAP. III. *De exhortatione qua uni adhibenda est contrariis passionibus laboranti.*
- CAP. IV. *Quod aliquando leviora vitia relinquenda sunt, ut graviora subtrahantur.*
- CAP. V. *Quod infirmis mentibus omnino non debent alta predicari.*
- CAP. VI. *De opere predicationis & voce.*

CAPVT VNICVM QVARTÆ PARTIS.

Qualiter predicator omnibus rite peractis ad semetipsum redeat, ne hunc vel vita vel predicatio extollat.

S A N C T I
G R E G O R I I
C V R Æ P A S T O R A L I S
L I B E R

Ad Ioannem Episcopum civitatis Ravennae.

PRIMA PARS.

Reuerentissimo & sanctissimo fratri Ioanni Coepiscopo, Gregorius.

PASTORALIS cura me pondera A fugere delitescendo voluisse, benignastater charissime, atque * humilima intentione reprehendis: quæ ne quibusdam levia esse videantur, præsentis libri stylo exprimo de eorum gravedine omne quod penso: ut & hæc qui vacat, incautè non expetat; & qui incautè expetit, adeptum se esse pertimescat. Quadripartita verò disputatione liber iste distinguitur, ut ad lectoris sui animum ordinatis * allegationibus quasi quibusdam passibus gradiatur. Nam cum rerum necessitas exposcit, pensandum valde est ad culmen quisque regiminis qualiter veniat; atque ad hoc rite perveniens qualiter vivat; & bene vivens qualiter doceat; & rectè docens infirmitatem suam quotidie quanta consideratione cognoscat: ne aut humilitas accessum fugiat; aut perventioni vita contradicat; aut vitam doctrina destituat; aut doctrinam presumptione extollat. Prius ergo appetitum timor temperet: post autem magisterium quod à non * quærente suscipitur, vita commendet: ac deinde necesse est, ut pastoris bonum quod vivendo ostenditur, etiam loquendo propagetur. Ad extremum verò superest, ut perfecta quæque opera consideratione propriæ infirmitatis deprimat: ne hæc ante oculi arbitri oculos tumor elationis extinguat. Sed quia sunt plerique mihi imperitiæ similes, qui dum metiri se nesciunt, quæ non didicerint docere concupiscunt; qui pondus magisterii tantò levius æstimant, quantò vim magnitudinis illius ignorant; ab ipso libri hujus reprehendantur exordio: ut * quia indocti ac præcipites doctrinæ arcem tenere appetunt, à præcipationis suæ ausibus in ipsa locutionis nostræ janua repellantur.

Ne venire imperiti ad magisterium audeant.

CAPUT PRIMUM

Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta prius meditatione discatur. Ab imperitis ergo pastorale magisterium qua temeritate suscipitur, quando

ars est arrium regimen animarum. Quis autem cogitationum vulnera obcultiora esse nesciat vulneribus viscerum? Et tamen sæpe qui nequaquam spiritalia præcepta cognoverunt, cordis se medicos profiteri non metuunt: dum qui pigmentorum vim nesciunt, videri medici carnis erubescunt. Sed quia auctore Deo ad religionis reverentiam omne jam præsentis sæculi culmen inclinatur: sunt nonnulli, qui intra sanctam Ecclesiam per speciem regiminis gloriam affectant honoris; videri doctores appetunt, transcendere ceteros concupiscunt, atque, attestante Veritate, primas salutationes in foro, primos in cœnis recubitus, primas in conventibus cathedras quærunt: qui susceptum curæ Pastoralis officium ministrare dignè tantò magis nequeunt, quantò ad humilitatis magisterium ex sola elatione pervenerunt. Ipsa quippe in magisterio lingua confunditur, quando aliud discitur, & aliud docetur. Contra quos Dominus per Prophetam queritur, dicens: *Ipsi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognovi.* Ex se namque, & non ex arbitrio summi rectoris regnant, qui nullis fulti virtutibus nequaquam divinitus vocati, sed sua cupidine accensi, culmen regiminis rapiunt potius, quam assequantur. Quos tamen internus iudex & provehit, & * non cognoscit: quia quos permittendo tolerat, profectò per iudicium reprobationis ignorat. Unde ad se quibusdam & post miracula venientibus dicit: *Recedite à me operarii iniquitatis, nescio qui estis.* Pastorum imperitia voce Veritatis increpatur, cum per Prophetam dicitur: *Ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam.* Quos rursum Dominus detestatur, dicens: *Et tenentes legem nescierunt me.* Et nesciri ergo se ab eis Veritas queritur, nescire se principatum nescientium * protestatur: quia profectò hi qui ea quæ sunt Domini nesciunt, à Domino nesciuntur, Paulo attestante qui ait: *Si quis autem ignorat, ignorabitur.* Quæ nimirum pastorum sæpe imperitia meritis congruit subsectorum: * quia quamvis lumen scientiæ sua culpa exigente non habeant, districto tamen iudicio agitur, ut per eorum ignorantiam hi etiam

* al. humili

* al. conquiescente

* al. qui

Greg. Naz. in Apologet.

Matt. 23. 12. a

Osee 7. 4

* al. nescit. Luc. 13. f. Esai. 56. d.

Hier. 2. b

* In pluribus miss. legitur nescit.

prot. Dist. 38. c. Quia

2. Cor. 14. g

* al. qui

* al. mystico

Matth. 23. b

Matt. 15. b
* al. mysterio
psal. 18
f

sequantur offendant. Hinc namque in Evangelio per semetipfam Veritas dicit: Si cæcus caeco ducatur prebeat, ambo in foveam cadunt. Hinc Psalmista non optantis animo, sed prophetantis * ministerio denunciatur, dicens: Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum illorum semper incurva. Oculi quippe sunt, qui in ipsa honoris summi facie positi, providendi itineris officium susceperunt: quibus hi nimirum qui subsequenter inhaerent, dorsa nominantur. Obscuratis ergo oculis dorsum flectitur; quia cum lumen scientiæ perdunt qui præcunt, profectò ad portanda peccatorum curvantur onera qui sequuntur.

Ne locum regiminis subeant, qui vivendo non perficiunt quæ meditando didicerunt.

CAPUT II.

Ex ec. 34. e
* al.
cp. 2. a
vise. 1. c
9.
Dist. 83. c
Nemo quippe.

ET sunt nonnulli, qui solerti cura spiritalia præcepta persequuntur: sed quæ intelligendo penetrant, vivendo conculcant; repente docent quæ non opere, sed meditatione didicerunt: & quod verbis prædicant, moribus impugnant. Unde fit, ut cum pastor per abrupta graditur, ad præcipitium grex sequatur. Hinc namque per Prophetam Dominus contra contemptibilem pastorum scientiam queritur, dicens: Cum ipsi limpidissimam aquam bibereris, reliquam pedibus vestris turbaveris; & oves meæ quæ conculcata pedibus vestris fuerant, pascebantur; & quæ pedes vestros turbaverant, hæc bibebant. Aquam quippe limpidissimam pastores bibunt, cum fluentia veritatis rectè intelligentes hauriunt. Sed eandem aquam pedibus perturbare, est sanctæ meditationis studia malè vivendo corrumpere. Aquam scilicet eorum turbatam pedibus oves bibunt, cum subjecti quique non sectantur verba quæ audiunt, sed sola quæ conspiciunt * exempla pravitatis imitantur. Qui cum dicta sicuti, quia per opera pervertuntur, quasi corruptis fontibus in potibus lutum sumunt. Hinc quoque scriptum est per Prophetam: Laqueus ruinae populi mei sacerdotibus malis. * Hinc rursus de sacerdotibus Dominus per Prophetam dicit: Facti sunt domus Israel in offendiculum iniquitatis. Nemo quippe amplius in Ecclesia nocet, quam qui perversè agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumit; & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur. Indigni autem quique tanti reatus pondera fugerent, si veritatis sententiam sollicita cordis aure pensarent, quæ ait: Qui scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris. Per molam quippe asinariam, sæcularis vitæ circuitus ac labor exprimitur: & per profundum maris extrema damnatio designatur. Qui ergo ad sanctitatis speciem deductus, vel verbo ceteros destruit, vel exemplo; melius profectò fuerat, ut hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta tconstringerent, quam sacra officia in culpa ceteris imitabilem demonstrarent: quia nimirum si solus caderet, utcumque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret.

De pondere regiminis; & quod adversa quoque depicienda sunt, & prospera formidanda.

CAPUT III.

quod oculo in teriore vidit, & virga lenitatis non c.

Hæc itaque breviter diximus, ut quantum sit pondus regiminis monstraremus: ne temerè sacra regimina quisquis his impar est audeat, & per concupiscentiam culminis, ducatum suscipiat perditionis. Hinc enim piè Jacobus prohibet, dicens: Nolite plures magistri fieri, fratres mei. Hinc

A ipse Dei hominumque meditaor regnum percipere vitavit in terris, qui supernorum quoque spirituum scientiam sensumque transcendens, ante sæcula regnat in cælis. Scriptum quippe est: Jesus ergo cum cognovisset quia venturi essent ut raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus. Quis enim principari hominibus tam sine culpa potuisset, quam is qui hos nimirum regeret, quos ipse creaverat? Sed quia idcirco in carne apparuit, ut non solum nos per passionem redimeret, verum etiam per conversationem doceret, exemplum se sequentibus præbens, rex fieri noluit, ad crucis verò patibulum sponte pervenit; oblatam gloriam culminis fugit, pœnam probroque mortis appetiit: ut membra ejus videlicet discerent favores mundi fugere, terrores minimè timere, pro veritate adversa diligere, prospera formidando declinare: quia & ista sæpe per tumorem cor inquinant, & illa per dolorem purgant. In istis se animus erigit, in illis autem etiam si quando se exererat, sternit. In istis sese homo obliviscitur, in illis verò ad sui memoriam nolums etiam coactusque revocatur. In istis sæpe & antea bona admittit, in illis autem longi quoque temporis depulsa tergentur. Nam plerumque adversitatis magisterio sub disciplina cor premitur: quòd si ad regiminis culmen eruperit, in elationem protinus usu glorie permutatur. Sic Saul, qui indignum se prius considerans fugerat, mox ut regni gubernacula suscepit, intumuit: honorari nolums coram populo cupiens, dum reprehendi publicè noluit, ipsum qui in regem se unxerat, seidit. Sic David auctoris iudicio pœne in cunctis actibus placens, mox ut presura pondere caruit, in tumorem vulneris erupit, factusque est in morte viri crudeliter rigidus, qui in appetitu fœminæ fuit eneruiter fluxus: & qui malis ante noverat piè parcere, in honorum quoque necem post didicit sine obstaculo retractationis anhelare. Prius quippe ferire deprehensum persecutorem noluit, & post cum damno defraudantis exercitus etiam devotum militem extinxit. Quem profectò ab electorum numero culpa longius raperet, nisi hunc ad veniam flagella revocassent.

Quod plerumque occupatio regiminis soliditatem dissipet mentis.

CAPUT IV.

Sæpe suscepti cura regiminis, cor per diversa diverberat, & impar quicquid inventurad singula, dum confusa mente dividitur ad multa. Unde quidam sapiens providè * admonet, dicens: Fili, ne in multis sint actus tui: quia videlicet nequam plenè in uniuscujusque operis ratione colligitur, dum mens per diversa partitur. Cumque foras per insolentem curam trahitur, à timoris inimici soliditate vacuatur: fit in exteriorum dispositione sollicita, & sui solummodo ignara, scit multa cogitare, se nesciens. Nam cum plus quam necesse est se exterioribus implicat, quasi occupata in itinere obliviscitur tendebat: ita ut ab exteriorum consideratione, ne ipsa quidem quæ patitur damna consideret, & per quanta delinquit ignoret. Neque enim peccare se Ezechias credidit, cum venientibus ad se alienigenis aromatum cellas ostendit: sed in damnationem securitatis prolis ex eo iram iudicis pertulit, quod se facere licenter æstimavit. Sæpe dum multa suppetunt, dumque agi possunt, quæ subjecti quia acta sunt admirentur, in cogitatione se animus elevat, & plenè in se iram iudicis provocat, quamvis per iniqua foras opera non erumpat. Intus quippe est qui iudicat, intus quod iudicatur. Cum ergo in corde delinquimus, later homines quod apud nos agimus: sed tamen ipso iudice teste peccamus. Ne-

4. Reg. 20.
Esa. 39.

Gregorius
Tom

Deu. 4. d

que enim rex Babylonie tunc reus de elatione extitit, cum ad elationis verba pervenit: quippe qui ore prophetico & ante cum ab elatione tacuit, sententiam reprobationis audivit. Culpam namque perpetrata superbia jam ante detulerat, qui omnipotentem Deum quem se offendisse reperit, cunctis sub se gentibus predicavit. Sed post hec successu suae potestatis elevatus, dum magna se fecisse gauderet, cunctis prius in cogitatione se praetulit, & post adhuc tumidus dixit: *Nonne haec est Babylon magna, quam ego aedificavi in domum regni, & in robore fortitudinis meae, & in gloria decoris mei?* Quae videlicet vox illius irae vindictam aperte protulit, quam occulta elatio accendit. Nam districtus iudex prius invisibiliter vidit, quod postea publice feriendo reprehendit. Unde & in irrationale animal hunc verit, ab humana societate separavit, agri bestiis mutata mente conjunxit: ut districto videlicet iustoque iudicio homo quoque esse perderet, qui magnum se ultra homines aestimasset. Haec itaque proferentes, non potestatem reprehendimus, sed ab appetitu illius cordis infirmitatem munimus: ne imperfecti quique culmen arripere regiminis audeant, & qui in planis stantes titubant, in praecipitio pedem ponant.

ibid. e
* al. pertulit.

* al. praecipit. p.

De his qui in regiminis culmine prodesse exemplo virtutum possunt, sed quietem propriam sectando refugiant.

CAPUT V.

NAM sunt nonnulli, qui eximia virtutum dona percipiunt, & pro exercitatione ceterorum magnis muneribus exaltantur, qui studio castitatis mundi, abstinentiae robore validi, doctrinae dapibus referti, patientiae longanimitate humiles auctoritatis fortitudine erecti, pietatis gratia benigni, iustitiae severitate districti sunt. Qui nimirum culmen regiminis si vocati suscipere renuat, ipsa sibi plerumque dona adimunt, quae non pro se tantummodo, sed etiam pro aliis acceperunt. Cumque sua & non aliorum lucra cogitant, ipsis se, quae privata habere appetunt, bonis privant. Hinc namque ad discipulos Veritas dicit: *Non potest civitas abscondi super montem posita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt.* Hinc Petro ait: *Simon Ioannis, amas me?* Qui cum se amare protinus respondisset, audivit: *Si diligis me, pascere oves meas.* Si ergo dilectionis est testimonium cura passionis: quisquis virtutibus pollens gregem Dei tenuit pascere, pastorem summum convincitur non amare. Hinc Paulus dicit: *Si Christus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Et si pro omnibus mortuus est, superest ut qui vivunt, iam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Hinc Moyses ait, ut uxorem fratris sine filiis defuncti superstes frater accipiat, atque ad nomen fratris filium gignat: quam si accipere forte renuerit, huic in faciem mulier expuat, unumque ei pedem propinquus discalciet, eiusque habitaculum domus discalceati vocetur. Frater quippe defunctus ille est, qui post resurrectionis gloriam apparet, dixit: *Ite, nunciate fratribus meis.* Qui quasi sine filiis obiit; quia adhuc electorum suorum numerum non implevit. Huius scilicet uxorem superstes frater fortiri praecipitur: quia dignum profectus est, ut cura sanctae Ecclesiae ei qui hanc bene regere praevalet, imponatur. Cui nolenti in faciem mulier expuit: quia quisquis ex muneribus quae perceperit, prodesse aliis non curat, bonis quoque eius sancta Ecclesia exprobrans, ei quasi in faciem salivam jactat. Cui ex uno pede calceamentum tollitur, ut discalceati domus vocetur. Scriptum quippe est: *Calceati pedes in preparatione Evangelii*

* al. auctoritate fortitudinis.

Matt. 5.

1. ar. 21.

2. Cor. 5.

Matt. 28.

Ephes. 6.

S. Greg. Tom. I.

A pacis. Si ergo ut nostram, sic curam proximi gerimus, utrumque pedem per calceamentum munimus. Qui vero suam cogitans utilitatem, proximorum negligit, quasi unius pedis calceamentum cum dedecore amittit. Sunt itaque nonnulli qui magnis, ut diximus, muneribus ditati, dum solius contemplationis studiis inardescunt, parere utilitati proximorum in praedicatione refugiunt, secretum quietis diligunt, secessum speculationis petunt. De quo si districte iudicentur, ex tantis proculdubio rei sunt, quantis venientes ad publicum prodesse poterunt. Quae enim mente is qui proximis profuturus emitesceret, utilitati ceterorum secretum praepositum suum, quando ipse summi Patris unigenitus, ut multis prodesset, de sinu Patris egressus est ad publicum nostrum?

Quod hi qui pondus regiminis per humilitatem fugiunt, tunc vero sunt humiles, quum divinis iudiciis non reluctantur.

CAPUT VI.

ET sunt nonnulli qui ex sola humilitate refugiant, ne eis quibus se impares aestimant praferantur. Quorum profecto humilitas, si ceteris quoque virtutibus cingitur, tunc ante Dei oculos vera est, cum ad respondendum hoc quod utiliter subire praecipitur, pertinax non est. Neque enim verè humilis est, qui superni nutus arbitrium ut debeat praesse intelligit, & tamen praesse contemnit. Sed divinis dispositionibus subditus, atque a profectio vitio obstinationis alienus, cum sibi regiminis culmen imperatur, si jam donis praeventus est, quibus & aliis proficit, & ex corde debet fugere, & invitus obedire.

Quod nunquam praedicationis officium & nonnulli laudabiliter appetunt, & ad hoc nonnulli laudabiliter coacti pertrahuntur.

CAPUT VII.

QUAMVIS nonnumquam praedicationis officium & nonnulli laudabiliter appetunt, & ad hoc nonnulli laudabiliter coacti pertrahuntur: quod liquido cognoscimus, si duorum Prophetarum facta pensamus, quorum unus ut ad praedicandum mitti debuisset sponte se praebuit, quod tamen alter pergere cum pavore recusavit. Esaias quippe Domino quarenti quem mitteret, ultra se obtulit, dicens: *Ecce ego, mitte me.* Hieremias autem mittitur: dicens: *A, a, a, Domine Deus, ecce nescio loqui, Hier. 1. 6. quia puer ego sum.* En ab utrisque exteriori diversa vox prodit, sed non a diverso fonte dilectionis emanavit. Duo quippe sunt praecipua charitatis, Dei videlicet amor & proximi. Per activam igitur vitam prodesse proximis cupiens Esaias officium praedicationis appetit: per contemplativam vero Hieremias amoti conditoris sedulo inharere desiderans, ne mitti ad praedicandum debeat contradicit. Quod ergo laudabiliter alter appetit, hoc laudabiliter alter expavit. Ille ne tacite contemplationis lucra loquendo perderet, ille ne damna studiosi operis tacendo sentiret. Sed hoc in utrisque est subtiliter intuendum, quia & is qui recusavit, plene non restitit; & is qui mitti voluit, ante per altaris calculum se purgatum vidit: ne aut non purgatus adire quisque sacra ministeria audeat, aut quem superna gratia elegit, sub humilitatis specie superbe contradicat. Quis igitur valde difficile est purgatum se quemlibet posse cognoscere, praedicationis officium tutius declinat: nec tamen declinari, ut diximus, pertinaciter debet, cum ad suscipiendum hoc superna voluntas agnoscitur. Quod Moyses utrumque miro

Eph. 6. 6.

Hier. 1. 6.

XXX

opere explevit, qui præesse tantæ multitudini & noluit & obedivit. Superbus enim fortasse esset, si ducatum plebis innumera sine trepidatione susciperet: & rursus superbus existeret, si auctoris imperio obedire recusaret. Utrobique ergo humilis, utrobique subiectus, & præesse populis semetipsum metiendo noluit, & tamen de imperantis viribus præsumendo consensit. Hinc ergo, hinc quique præcipientes colligant, cum quanta culpa ex appetitu proprio ceteris præferri non metuunt, si sancti viri plebium ducatum suscipere Deo etiam iubente timerunt. Moyses suadente Domino trepidat: & infirmus quisque ut honoris onus suscipiat anhelat; & qui ad casum valde urgetur ex propriis, humerum libenter opprimendus ponderibus submittit alienis: quæ egit ferre non valet, & auget quod portet.

De his qui præesse concupiscunt, & ad usum suæ libidinis instrumentum Apostolici sermonis arripiunt.

CAPUT VIII.

PLERUMQUE verò qui præesse concupiscunt, ad usum suæ libidinis instrumentum Apostolici sermonis arripiunt, quo ait: *Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*: qui tamen laudans desiderium, pavorem vertit protinus quod laudavit, cum repente subjungit: *Oportet autem Episcopum irreprehensibilem esse*. Cumque virtutum necessaria subsequenter enumerat, quæ sit irreprehensibilitas ipsa manifestat. Et favet ergo ex desiderio, & terret ex præcepto, ac si aperte dicat: Laudo quod quaeritis, sed prius discite quid quaeratis: ne dum vosmetipsos metiri negligitis, tantò fœdior vestra reprehensibilitas appareat, quanto & à cunctis conspici in honoris arce * festinat. Magnus enim regendi artifex favoribus impellit, terroribus retrahit: ut auditores suos & descripto irreprehensibilitatis culmine restringat à superbia, & officium laudando quod quaeritur, componat ad vitam. Quamvis notandum, quòd illo in tempore hoc dicitur, quo quisque plebibus præerat, primus ad martyrii tormenta ducebatur. Tunc ergo laudabile fuit episcopatum quaerere, quando per hunc quemque dubium non erat ad supplicia graviora pervenire. Unde ipsum quoque episcopatus officium boni operis expressione definitur, cum dicitur: *Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*. Ipse ergo sibi testis est, quia episcopatum non appetit, qui non per hunc boni operis ministerium, sed honoris gloriam quaerit. Sacrum quippe officium non solum non diligit omnino, sed nescit, qui ad culmen regiminis anhelans, in occulta meditatione cogitationis ceterorum subjectione pascitur, laude propria lætatur, ad honorem cor elevat, rerum affluentium abundantia exultat. Mundi ergo lucrum quaeritur sub ejus honoris specie, quo mundi destrui lucra debuerunt. Cumque mens humilitatis culmen arripere ad elationem cogitat, quod foris appetit, intus immutat.

Quòd mens præesse volentium plerumque sibi facta bonorum operum promissione blanditur.

CAPUT IX.

SED plerumque hi qui subire magisterium pastorale cupiunt, nonnulla quoque bona opera animo proponunt: & quamvis hoc elationis intentione appetant, operaturos tamen se magna pertractant: fitque ut aliud in imis intentio supprimat, aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat. Nam sæpe sibi de se mens ipsa mentitur, & fingit se de bono opere amare quod non amat, de

A mundi autem gloria non amare quod amat: quæ principari appetens, fit ad hoc avida cum quaerit, audax cum pervenerit. * Timens enim, ne non perveniat trepidat: sed repente perveniens, sibi hoc debitum ad quod pervenerit putat. Cumque percepti principatus officio perfrui seculariter cœperit, libenter obliviscitur quidquid religiosè cogitavit. Unde necesse est, ut cum cogitatio extra usum ducitur, protinus mentis oculus ad opera transacta revocetur: ac penset quisque quid subiectus egerit, & repente cognoscit, si prælatus bona agere quæ proposuerit, possit: quia nequaquam valet in culmine humilitatis discere, qui in imis positus non desit superbire. Nescit laudem cum superpetit fugere, qui ad hanc didicit cum deesset anhelare. Nequaquam vincere avaritiam potest, quando ad multorum sustentationem tenditur is, cui sufficere propria nec soli poterunt. Ex antea ergo vitæ quisque inveniat, ne in appetitu se culminis imago cogitationis illudat. Quamvis plerumque in occupatione regiminis ipse quoque boni operis usus perditur, qui in tranquillitate tenebatur: quia quieto mari rectè navem & imperitus dirigit; * turbato autem tempestatis fluctibus, etiam peritus se nauta confundit. Quid namque est potestas culminis, nisi tempestas mentis? In qua semper cogitationum procellis navis cordis quatitur, huc illicque incessanter impellitur: ut per repentinos excessus oris & operis quasi per obviantia saxa frangatur. Inter hæc itaque quid sequendum est, quid tenendum, nisi ut virtutibus pollens coactus ad regimen veniat, virtutibus vacuus nec coactus accedat? Ille si omnino renittitur, caveat ne acceptam pecuniam in sudarium ligans, de ejus occultatione judicetur. Pecuniam quippe in sudario ligare, est percepta dona sub otio lenti torporis abscondere. At contra, iste cum regimen appetit, attendat ne per exemplum pravi operis Pharisæorum more ad ingressum regni tendentibus obstaculum fiat: qui juxta magistri vocem nec ipsi intrant, nec alios intrare permittunt. Cui considerandum quoque est, quia cum curam populi electus præsul suscipit, quasi ad ægrum medicus accedit. Si ergo adhuc in ejus corpore passionibus, qua præsumptione percussus mederi propetat, opere qui in facie vulnus portat?

Qualis quisque ad regimen venire debeat.

CAPUT X.

ILLE igitur, ille modis omnibus debet ad exemplum vivendi pertrahi, qui cunctis carnis passionibus moriens jam spiritaliter vivit, qui prospera mundi * postposuit, qui nulla adversa pertimescit, qui sola interna desiderat. Cujus intentioni bene congruens, nec omnino per imbecillitatem corpus, nec valde per contumaciam repugnat spiritus. Qui ad aliena cupienda non ducitur, sed propria largitur. Qui per pietatis viscera citius ad ignoscendum flectitur, sed numquam plus quam deceat ignoscens, ab arce rectitudinis inclinatur. Qui nulla illicita perpetrat, sed perpetrata ab aliis ut propria deplorat. Qui ex affectu cordis alienæ infirmitati compatitur, sicque in bonis proximi sicut in suis profectibus lætatur. Qui ita se imitabilem ceteris in cunctis quæ agit insinuat, ut inter eos non habeat quod saltem de transactis erubescat. Qui sic studet vivere, ut proximorum quoque corda arentia doctrinæ valeat fluentis irrigare. Qui orationis usu & experimento jam didicit, quòd obtinere à Domino quæ poposcerit, possit, cui prophetica voce jam quasi specialiter dicitur: *Adhuc loquente te, dicam, Ecce adsum*. Si enim fortasse quis veniat, ut pro se ad intercedendum nos apud

Dist. 45.
initio &
c. 1.

potentem quempiam virum, qui sibi iratus, nobis verò est incognitus, ducat, protinus respondemus: Ad intercedendum venire non possumus, quia familiaritatis ejus notitiam non habemus. Si ergo homo apud hominem de quo minimè præsumit, fieri intercessor erubescit: qua mente apud Deum intercessionis locum pro populo arripit, qui familiarum se ejus gratia esse per vitæ meritum nescit? Aut ab eo quomodo aliis veniam postulat, qui utrum sibi sit placatus ignorat? Qua in re adhuc aliud est sollicitudis formidandum, ne qui placare posse iram creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cuncti enim liquidò novimus, quia cum is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur. Qui ergo adhuc desiderii terrenis astringitur, caveat ne districte iram iudicis graviter accendens, dum loco delectatur gloriæ, fiat subditis auctor ruinæ.

Qualis quisque ad regimen venire non debeat.

CAPUT XI.

Lev. 21.

ibid.

1. Reg. 2.

* al. confuctudo.

Heb. 12. c.

Can. 7.

SOLERTER ergo se quisque metiatur ne locum Regiminis assumere audeat, si adhuc in se vitium damnabiliter regnat: ne is quem crimen depravat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum. Hinc etenim superna voce ad Moysen dicitur: *Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Domino Deo suo, nec accedet ad ministerium eius.* Ubi & repente subiungitur: *Si cæcus fuerit, si claudus, si vel parvo, vel grandi & torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel ponderosus.* Cæcus quippe est, qui supernæ contemplationis lumen ignorat: qui presentis vitæ tenebris pressus, dum venturam lucem nequaquam diligendo conspicit, quò gressus operis porrigat, nescit. Hinc etenim prophetante Anna dicitur, *Pedes sanctorum suorum servabit, & impij in tenebris convicefcent.* Claudus verò est, qui quidem quò pergere debeat aspiciat, sed per infirmitatem mentis, vitæ viam perfectè non valet tenere quam videt: quia ad virtutis statum dum fluxa * confuctudine non erigitur, quò desiderium innititur, illuc gressus operis efficaciter non sequuntur. Hinc enim Paulus dicit: *Remissas manus & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur.* Parvo autem naso est, qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus non est. Naso quippe odores factoresque discernimus. Rectè ergo per nasum discretio exprimitur, per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Unde & in laude sponte dicitur: *Nasus tuus sicut turris quæ est in Libano:* quia nimirum sancta Ecclesia quæ ex causis singulis tentamenta prodeant, per discretionem conspicit, & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed sunt nonnulli, qui dum æstimari hebetes nolunt, sæpe se in quibusdam inquisitionibus plus quàm necesse est exercentes, ex nimia subtilitate falluntur. Unde hinc quoque subditur: *Vel grandi & torto naso.* Nasus enim grandis & tortus, est discretionis subtilitas immoderata, quæ dum plus quàm decet exereverit, actionis suæ rectitudinem ipsa confundit. Fractio autem pede vel manu est, qui viam Dei pergere omnino non valet, atque à bonis actibus funditus exors vacat: quatenus hæc non ut claudus saltem cum infirmitate teneat, sed ab his omnimodo alienus existat, quem terrenæ sollicitudinis pondus deprimit, ne umquam ad superna respiciat: sed solis his quæ in infimis calcantur, intendat. Qui & si quando ali- quid ex bono patriæ celestis audiverit, ad hoc nimirum perverse confuctudinis pondere prægrava-

S. Greg. Tom. I.

Atus, cordis faciem non attolli: quia cogitationis statum erigere non valet, quem terrenæ usus sollicitudinis curvum tenet. Ex horum quippe specie Psalmista dicit: *Incurvatus sum & humiliatus sum usquequaque.* Quotum culpam quoque per semetipsam Veritas reprobans, ait: *Semen autem quod in spinis cecidit, hi sunt qui audiverunt verbum, & a sollicitudinibus & divitiis & voluptatibus vitæ cunctis suffocantur, & non referunt fructum.* Lippus verò est, cujus quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat, sed tamen hoc carnalia opera obscurant. In lippis quippe oculis pupilla sanæ sunt, sed humore defluente infemata palpebræ grossescunt: quorum quia infusione crebra atteruntur, etiam acies pupillæ vitiatur. Et sunt nonnulli, quorum sensum carnalis vitæ operatio lauciat, qui videre recta subtiliter per ingenium poterant, sed usû pravorum actuum caligant. Lippus itaque est, cujus sensum natura exacuit, sed conversationis pravitas confundit. Cui bene per Angelum dicitur: *Collyrio inunge oculos tuos ut videas.* Collyrio quippe oculos ut videamus inungimus, cum ad cognoscendam veri luminis claritatem intellectus nostri aciem medicamine bonæ operationis adjuvamus. Albuginem verò habet in oculo, qui veritatis lucem videre non sinitur; quia arrogantia sapientiæ seu justitiæ cæcatur. Pupilla namque oculi nigra videt, albuginem tolerans nil videt: quia videlicet sensus humanæ cogitationis si stultum se peccatore neque intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit. Si autem candorem sibi justitiæ seu sapientiæ tribuit, à luce se supernæ cognitionis excludit: & eò claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quò se apud se per arrogantiam exaltat: sicut de quibusdam dicitur: *Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.* Jugem verò habet scabiem, cui carnis petulantia sine cessatione dominatur. In scabie etenim fervor viscerum ad cutem trahitur, per quam rectè luxuria designatur: quia si cordis tentatio usque ad operationem profilit, nimirum fervor intimus usque ad cutis scabiem prorumpit, & foris jam corpus lauciat quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quasi enim cutis pruriginem Paulus curabat abstergere, cum dicebat: *Tentatio vos non apprehendat, nisi humana;* ac si aperte diceret: Humanum quidem est tentationem in corde perpeti, dæmoniacum verò est tentationis certamine & in operatione superari. Impetiginem quoque habet in corpore, quisquis avaritiâ vastatur in mente: quæ si in parvis non compefcitur, nimirum sine mensura dilatur. Impetigo quippe sine dolore corpus occupat, & absque occupati tedio excrefcens membrorum decorem fædat: quia & avaritia * captivum animum dum quasi delectat, exulcerat; dum adipiscenda quæque cogitationi obicit, ad inimicitias accendit, & dolorem in vulnere non facit, quia astuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur, quia aliarum quoque virtutum per hanc pulchritudo depravatur; & quasi totum corpus exasperat, quia per univerfa vitia animum supplantat, Paulo attestante qui ait: *Radix omnium malorum est cupiditas.* Ponderosus verò est, qui turpitudinem non exercet opere, sed tamen ab hac cogitatione continua sine moderamine gravatur in mente: qui nequaquam quidem usque ad opus nefarium rapitur, sed ejus animus voluptate luxuriæ sine ullo repugnationis * obstaculo delectatur. Vitium quippe est ponderis, cum humor viscerum ad virilia labitur, quæ profectò cum molestia dedecoris intumescent. Ponderosus ergo est, qui totis cogitationibus ad lasciviam defluens, pondus turpitudinis gestat in corde: & quamvis prava non exercet opere, ab his tamen non evellitur mente. Nec ad usum boni

Psal. 37. sc. lxx.

Luc. 8. 4

1. Cor. 10. c

Rem. 1. c

1. Cor. 10. c

* al. captivam animam

1. Tim. 6. b

* al. stimulo

Xxx ij

operis in aperto valet assurgere, quia gravat hunc in abditis pondus turpe. Quisquis ergo quolibet horum vitio subigitur, panes Domino offerre prohibetur: ne profecto diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria devastant. Quia igi-

tur paucis ad pastorale magisterium dignus qualiter veniat, atque hoc indignus qualiter pertimescat offendimus: nunc is qui ad illud dignè pervenerit, in eo qualiter vivere debeat demonstramus.

DE VITA PASTORIS SECUNDA PARS

Is qui ad regimen ordinate pervenerit, qualem se in ipso regimine debeat exhibere.

CAPUT PRIMUM.

12 **T**ANTUM debet actionem populi actio transcendere Praesulis, quantum distare solet à grege vita pastoris. Oportet namque ut metiri sollicitè studeat, quanta tenendae rectitudinis necessitate constringitur, sub cuius aestimatione populus grex vocatur. Sit ergo necesse est cogitatione mundus, actione praecipuus, discretus in silentio, utilis in verbo, singulis compassione proximus, praecunctis contemplatione suspensus, bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiae erectus, interiorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam in interiorum sollicitudine non relinquens. Sed haec quae breviter enumerando perstrinximus, paulò latius replicando disseramus.

Vi rector cogitatione sit mundus.

CAPUT II.

13 **R**ector semper cogitatione sit mundus, quatenus nulla hunc immunditia polluat, qui hoc suscepti officii, ut in alienis quoque cordibus pollutionis maculas tergat: quia necesse est ut esse munda studeat manus, quae diluere sordes curat; ne tacta quaeque deterius inquinat, si sordida insequens lutum tenet. Hinc namque per Prophetam dicitur: *Mundamini qui feris vasa Domini.* Domini etenim vasa ferunt, qui proximorum animas ad aeterna sacra perducendas in suae conversationis fide suscipiunt. Apud semetipsos ergo quantum debeant mundari conspiciant, qui ad aeternitatis templum vasa viventia in sinu propriae sponsonis portant. Hinc divina voce praecipitur, ut in Aaron pectore rationale iudicii vitis ligantibus imprimatur: quatenus sacerdotale cor nequaquam cogitationes fluxae possideat, sed ratio sola constringat: nec indiscretum quid vel inutile cogitet, qui ad exemplum aliis constitutus, ex gravitate vitae semper debet ostendere quantam in pectore rationem portet. In quo etiam rationali vigilanter adjungitur, ut duodecim Patriarcharum nomina describantur. Ascriptos etenim patres semper in pectore ferre, est antiquorum vitam sine intermissione cogitare. Nam tunc sacerdos irreprehensibiliter graditur, cum exempla patrum praecedentium indefinenter intuetur, & cogitationes vestigia sine cessatione considerat, & cogitationes illicitas deprimit, ne extra ordinis limitem operis pedem tendat. Quod bene etiam rationale iudicii vocatur: quia debet rector subtili semper examine bona malaque discernere, & quae vel quibus, quando vel qualiter congruant, studiosè cogitare: nihilque proprium querere, sed sua commoda propinquorum bona deputare. Unde illic scriptum est: *Pones autem in pectore Aaron quando ingreditur coram Domino, & gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo in conspectu Domini semper.* Sacerdoti quippe iudicium fi-

A liorum Israël in pectore coram Domini conspectu gestare, est subditorum causas pro sola interni iudicis intentione discutere, ut nihil se ei humanitatis admisceat in hoc quod divina positus vice dispensat, ne correptionis studia privatus dolor exasperet. Cumque contra aliena vitia aemulator ostenditur, quae sua sunt exequatur: ne tranquillitatem iudicii aut latens invidia maculet, aut praecipit ira perturbet. Sed dum consideratur terror ejus qui super omnia praesidet, videlicet iudicis intimi non sine magno regantur timore subiecti. Qui nimirum timor dum mentem rectoris humiliat, purgat; ne hanc aut praesumptio spiritus levet, aut carnis delectatio inquinat, aut per terrenarum rerum cupidinem importunitas pulverem cogitationis obscurat: quae tamen non pulsare rectoris animum nequeunt: sed festinare necesse est, ut repugnatione vincantur; ne vitium quod per suggestionem tentat, mollitie delectationis subigat: cumque haec ab animo tardè repellitur, mucrone consensus occidat.

Vi rector semper sit operatione praecipuus.

CAPUT III.

14 **S**it rector operatione praecipuus, ut vitae viam subditis vivendo denunciet, & grex qui pastoris vocem moresequitur, per exempla melius quam per verba gradiatur. Qui enim loci sui necessitate exigitur summa dicere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare. Illa namque vox libentius auditorum cor penetrat, quam dicentis vita commendat: quia quod loquendo imperat, ostendendo adjuvat ut fiat. Hinc enim per Prophetam dicitur: *Super montem excelsum ascende in qui evangelizas Sion.* Ut videlicet qui caelesti praedicatione utitur, ima jam terrenorum operum deserens, in rerum culmine stare videatur: tantoque facilius subditos ad meliora pertrahat, quanto per vitae meritum de supernis clamat. Hinc divina lege armum sacerdos in sacrificium & dextrum accipit & separatum, ut non solum sit ejus operatio utilis, sed etiam singularis: nec inter malos tantummodo quae recta sunt faciat, sed bene quoque operantes subditos, sicut honore ordinis superat, ita etiam morum virtute transcendat. Cui in esu quoque pectusculum cum armo tribuitur: ut quod de sacrificio praecipitur sumere, hoc de semetipso auctori discat immolare. Et non solum pectore quae recta sunt cogitet, sed spectatores suos ad sublimia armo operis invitet: nulla praesentis vitae appetat, nulla pertimescat: blandimenta mundi respectu intimo terrore despiciat, terrores autem considerato interna dulcedinis blandimento contemnat. Unde supernae quoque vocis imperio in utroque humero sacerdos velamine superhumerali astringitur: ut contra adversa ac prospera, virtutum semper ornamento muniatur: quatenus iuxta vocè Pauli, per arma iustitiae à dextris sinistrisque

gradiens, cum ad sola quæ anteriora sunt nititur, in nullo delectationis infima latere fleatur. Non hunc prospera elevent, non adversa perturbent, non blanda usque ad voluptatem demulceant, non aspera ad desperationem premant: ut dum nullis passionibus intentionem mentis humiliat, quanta in utroque humero superhumeralis pulchritudine tegatur ostendat. Quod rectè etiam superhumeralis ex auro, hyacintho, purpura, bis tincto cocco, & torta fieri bysso præcipitur; ut quanta sacerdos clarescere virtutum diversitate debeat, demonstratur. In sacerdotis quippe habitu ante omnia aurum fulget, ut in eo intellectus sapientiæ principaliter emicet. Cui hyacinthus, qui aëreo colore resplendet, adjungitur; ut per omne quod intelligendo penetrat, non ad favores infimos, sed ad amorem cælestium surgat: ne dum suis incautus laudibus capitur, ipso etiam veritatis intellectu vacuetur. Auro quoque & hyacintho purpura permiscetur; ut videlicet sacerdotale cor, cum summa quæ prædicat, sperat, in semetipso etiam suggestiones vitiorum reprimat, eisque velut ex regia potestate contradicat: quatenus nobilitatem semper intime regenerationis aspiciat, & cælestis regni sibi habitum moribus tradat. De hac quippe nobilitate spiritus per Petrum dicitur: *Vos autem genus electum, regale sacerdotium*. De hac etiam potestate, qua vitia subigimus, Joannis voce roboramur, qui ait: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri*. Hanc dignitatem fortitudinis Palmista considerat, dicens: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum*. Quia nimirum sanctorum mens principaliter in summis erigitur, cum exterius perpeti abjecta cernuntur. Auro autem, hyacintho ac purpura bis tinctus coccus adjungitur; ut ante interni judicis oculos omnia virtutum bona ex charitate decorentur; & cuncta quæ coram hominibus rutilant, hæc in conspectu occulti arbitri flamma intimi amoris accendat. Quæ scilicet charitas, quia Deum simul ac proximum diligit, quasi ex duplici tinctura fulgescit. Qui igitur sic ad auctoris speciem anhelat, ut proximorum curam negligat, vel sic proximorum curam exequitur, ut à divino amore torpescat: quia unum horum quodlibet negligit, in superhumerali ornamento habere coccum bis tinctum nescit. Sed cum mens ad præcepta charitatis tenditur, restat D proculdubio ut per abstinentiam caro maceretur. Une & bis tincto cocco torta byssus adjungitur. De terra etenim byssus nienti specie oritur. Et quid per byssum; nisi candens decore munditiæ corporalis castitas designatur? Quæ videlicet torta, pulchritudini superhumeralis innectitur; quia tunc castimonia ad perfectum munditiæ candorem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur. Cumque inter virtutes ceteras etiam afflictæ carnis meritum proficit, quasi in diversa superhumerali specie byssus torta candescit.

Ut sit rector discretus in silentio, utilis in verbo.

CAPUT IV.

SIT rector discretus in silentio, utilis in verbo: Sine aut tacenda proferat, aut proferenda reticeat. Nam sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indifferetum silentium hos qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpe namque rectores improvidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui liberè recta pertimescunt: & juxta Veritatis vocem, nequaquam jam gregis custodiæ pastorum studio, sed mercenariorum vice deserviunt: quia veniente lupo fugiunt, dum se sub silentio abscondunt. Hinc namque eos per Prophetam Dominus increpat, dicens: *Canes muti non valentes lavare*. Hinc rursus queritur, dicens: *Non ascendistis ex adverso, nec*

A *opposuistis murum pro domo Israel, ut stareis in prælio in die Domini*. Ex adverso quippe ascendere, est pro defensione gregis voce libera hujus mundi potestatibus contraire. Et in die Domini in prælio stare, est pravis decertantibus ex justitie amore resistere. Pastori enim recta timuisse dicere, quid est aliud quam tacendo terga præbuisse? qui nimirum si pro grege se objicit, murum pro domo Israël hostibus opponit. Hinc rursus delinquenti populo dicitur: *Propheta tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad penitentiam provocarent*. Propheta quippe in sacro eloquio nonnumquam doctores vocantur: qui dum fugitiva esse præsentia indicant, quæ sunt ventura manifestant. Quos divinus sermo falsa videre * coarguit; quia dum corripere culpas metuunt, incassum delinquentibus promissa securitate blandiuntur: qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt, quia ab increpationis voce conticescunt. Clavis quippe apertionis, est sermo correptionis: quia increpandum culpam detegit, quam sæpe nescit ipse etiam qui perpetravit. Hinc Paulus ait: *Ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere*. Hinc per Malachiam dicitur: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore ejus*. quia angelus Domini exercituum est. Hinc per Esaiam Dominus admonet, dicens: *Clama, ne cesses, quæstuba exalta vocem tuam*. Præconis quippe officium suscipit, quisquis ad sacerdotium accedit: ut ante adventum judicis qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergo si prædicationis est nescius, quam clamoris vocem daturus est præco mutus? Hinc est enim quoddam super pastores primos in linguarum specie Spiritus sanctus infedit: quia nimirum quos repleverit, de se protinus loquentes facit. Hinc Moyse præcipitur ut tabernaculum sacerdos ingrediens, tintinnabulis ambiatur: ut videlicet voces prædicationis habeat, ne superbi spectatoris judicium ex silentio offendant. Scriptum quippe est: *Ut audiat sonitus quando ingreditur & egreditur sanctuarium in conspectu Domini, & non moriatur*. Sacerdos namque ingrediens vel egrediens moritur, si de eo sonitus non auditur: quia iram contra se occulti judicis exigit, si sine prædicationis sonitu incedit. Aprè autem tintinnabula vestimentis illius describuntur inserta. Vestimenta etenim sacerdotis quid aliud quam recta opera debemus accipere? Propheta attestante qui ait: *Sacerdotes tui induantur justitiam*. Vestimentis itaque illius tintinnabula inherent, ut vitæ viam cum linguæ sonitu ipsa quoque sacerdotis opera clament. Sed cum rector se ad loquendum præparat, sub quanto cautela studio loquatur, attendat: ne si inordinatè ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur: & cum fortasse sapiens videri desiderat, unitatis compagem insipienter abscondat. Hinc namque Veritas dicit: *Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos*. Per sal quippe, verbi sapientia designatur. Qui igitur loqui sapienter nititur, magnopere metuat, ne ejus eloquio audientium unitas confundatur. Hinc Paulus ait: *Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem*. Hinc in sacerdotis veste juxta a divinam vocem tintinnabulis mala punica conjunguntur. Quid enim per mala punica, nisi fidei unitas designatur? Nam sicut in malo punico, uno exterius cortice multa interiùs grana muniuntur: sic innumeros sanctæ Ecclesiæ populos unitas fidei contegit, quos intus diversitas meritum tenet. Ne igitur rector incautus ad loquendum proruat, hoc quod jam præmissimus, per semetipsam Veritas discipulis clamat: *Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos*. Ac si figuratè per habitum sacerdotis dicat: Mala punica tintinnabulis jungite, ut per omne quod dicitis, unitatem fidei cauta observate.

tionem teneatis. Providendum quoque est sollicita intentione rectoribus, ut ab eis non solum prava nullo modo, sed ne recta quidem nimis & inordinatè proferantur: quia sæpe dictorum virtus perditur, cum apud corda audientium loquacitatis incantâ importunitate levigatur: & auctorem suum hæc eadem loquacitas inquinat, quæ servare auditoribus ad usum profectus ignorat. Unde bene per Moysen dicitur: *Vir qui fluxum seminis patitur, immundus erit.* In mente quippe audientium semen locutionis, est auditæ qualitas locutionis: quia dum per aurem sermo concipitur, cogitatio in mente generatur. Unde & ab hujus mundi sapientibus prædicator egregius seminiverbius est vocatus. Qui ergo fluxum seminis sustinet, immundus asseritur: quia multiloquio subditus, ex eo se inquinat, quod si ordinatè promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientium corda potuisset: dumque incautus per loquacitatem distulit, non ad usum generis, sed ad immunditiam semen effundit. Unde Paulus quoque cum discipulum de instantia prædicationis admoneret, dicens: *Testificor coram Deo & Christo Jesu, qui iudicaturus est vivos & non mortuos, per adventum ipsius & regnum eius, prædicavi verbum, in ista opportune, importune: dicturus importune, præmissi oportune: quia scilicet apud auditoris mentem ipsa sua vilitate se destruit, si habere importunitas opportunitatem nescit.*

Vi sit rector singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus.

CAPUT V.

16. **S**IT rector singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus: ut & per pietatis viscera in se infirmitatem ceterorum transferat, & per se exaltationis altitudinem semetipsum quoque invisibilia appetendo transcendat: ne aut alta petens, proximorum infirma despiciat, aut infirmis proximatorum congruens, appetere alta derelinquat. Hinc est namque quod Paulus in paradisum ducitur, calique tertij secreta rimatur, & tamen * illa invisibilium contemplatione suspensus, ad cubile carnalium aciem mentis revocat, atque in occultis suis qualiter debeant conversari dispensat, dicens: *Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat: similiter autem & uxor viro.* Et paulò post: *Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum reverimini in idipsum, ne tentet vos satanas.* Ecce jam celestibus secretis inseritur, & tamen per condescensionis viscera carnalium cubile perstrutatur: & quem sublevatus ad invisibilia erigit, hunc miseratus ad secreta infirmantium oculum cordis flectit. Cælum contemplatione transcendit, nec tamen statim carnalium sollicitudine deserit: quia compage charitatis summis simul, & infimis junctus, & in semetipso virtute spiritus ad alta valenter rapitur, & pietate in aliis æquanimiter infirmatur. Hinc etenim dicit: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?* Hinc rursus ait: *Factus sum Judæis tamquam Judæus.* Quod videlicet exhibebat non amittendo fidem, sed * ostendendo pietatem: ut in se personam infidelium transfigurans, ex semetipso disceret qualiter aliis misereri debuisset: quatenus hoc illis impenderet, quod sibi ipse, si ita esset, impendi rectè voluisset. Hinc iterum dicit: *Sive mense excedimus, Deo: sive sobrii sumus, vobis:* quia & semetipsum noviter contemplando transcendere, & eundem se auditoribus condescendendo temperare. Hinc Jacob Domino desuper innitente, & uncto deorsum lapide, ascendentes ac descendentes Angelos vidit: quia scilicet prædicatores recti non solum sursum sanctum caput

Levit. 11. a
A2 17. d
2. Tim. 4. b
Mor. lib. 19. c. 10.
Ep. 24. lib. I.
2. Cor. 12.
* al. illam i. c. fam. 1. Cor. 7.
Ibid.
2. Cor. 12.
1. Cor. 9. c.
* al. exhibendo
1. Cor. 5. b
Gen. 28. c

A Ecclesiæ, videlicet Dominum contemplando appetunt, sed deorsum quoque ad membra illius miserando descendunt. Hinc Moyses crebro tabernaculum intrat & exit: & qui intus in contemplationem rapitur, foris infirmantium negotiis urgetur. Intus Dei arcana considerat, foris onera carnalium portat. Qui de rebus quoque dubiis semper ad tabernaculum recurrit, coram testamenti Arca Dominum consulit: exemplum proculdubio rectoribus præbens, ut cum foris ambigunt quid disponant, ad mentem semper quasi ad tabernaculum redeant: & velut coram testamenti Arca Dominum consulant, si de his in quibus dubitant, apud semetipsum intus sacri eloquij paginas requirant. Hinc ipsa Veritas per susceptionem nostræ humanitatis nobis ostensa, in monte orationi inhaeret, miracula in urbibus exercet: imitationis videlicet viam bonis rectoribus sternens; ut etsi jam summa contemplando appetunt, necessitatibus tamen infirmantium compatiendo miscantur: quia tunc ad alta charitas mirabiliter surgit, cum ad ima proximorum se misericorditer attrahit: & cum benigne descendit ad * infima, valenter recurrit ad summa. Tales autem * al. sese qui præfunt exhibeant, quibus subiecti occulta quoque sua prodere non erubescant: ut cum tentationum fluctus parvuli tolerant, ad pastorem quasi ad matris sinum recurrant: & hoc quod se inquinari pulsantis culpæ fordibus prævident, exhortationis ejus solatio ac lacrymis orationis lavent. Unde & ante fores templi ad abluendas ingredientium manus mare aneum, id est luterem, duodecim boves portant: qui quidem facie exterius eminent, sed ex posterioribus latent. Quid namque duodecim bobus, nisi universus pastorum ordo designatur? De quibus Paulo differente lex dicit: *Non obturabis os bovi trituranti.* Quorum quidem nos aperta opera cernimus, sed apud districtum iudicem que illos posteriùs maneant in occulta retributione nescimus. Qui tamen cum condescensionis suæ patientiam diluendis proximorum confessionibus præparant, velut ante fores templi luterem portant: ut quisquis intrare æternitatis januam nititur, tentationes suas menti pastoris indicet, & quasi in boum luterem cogitationis vel operis manus lavet. Et fit plerumque, ut dum rectoris animus aliena tentamenta condescendendo cognoscit, auditis tentationibus etiam ipse pulsetur: quia & hæc eadem per quam populi multitudo diluitur, aqua proculdubio luteris inquinatur. Nam dum sordes diluentium suscipit, quasi suæ munditiæ serenitatem perdit. Sed hæc nequaquam pastori timenda sunt, quia Deo subtiliter cuncta pensante, tantò facilius à sua eripitur, quantò misericordius ex aliena tentatione fatigatur.

Vi sit rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitia erectus.

CAPUT VI.

SIT rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitia erectus; ut & bonis in nullo se præferat, & cum pravorum culpa exigit, potestatem protinus sui prioratus agnoscat: quatenus & honore suppresso æqualem se subditis bene viventibus deputet, & erga perverfos jura rectitudinis exercere non formidet. Nam sicut in libris Moralibus dixisse me memini, liquet quòd omnes homines natura æquales genuit, sed variante meritum ordine alios aliis culpa postponit. Ipsa autem diversitas quæ accessit ex vitio, divino iudicio dispensatur: ut quia omnis homo æquè stare non valet, alter regatur ab altero. Unde cuncti qui præsumunt, non in se potestatem debent ordinis, sed æqualitatem pensare conditionis.

Gregorius
Tom. 2

nec præesse se hominibus gaudeant, sed prodesse. Antiqui etenim patres nostri non reges hominum, sed pastores pecorum fuisse memorantur. Et cum Noë Dominus filiusque ejus diceret: *Crescite & multiplicamini & replete terram*; protinus adjunxit: *Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terre.* Quorum videlicet terror ac tremor esse super animalia terræ præcipitur, profectò esse super homines prohibetur. Homo quippe brutis animalibus, non autem hominibus ceteris naturâ prælatus est: & idcirco ei dicitur, ut ab animalibus & non ab hominibus timeatur: quia contra naturam superbi- re, est ab æquali velle timeri. Et tamen necesse est, ut rectores à subditis timeantur, quando ab eis Deum minimè timeri deprehendunt: ut humana saltem formidine peccare metuant, qui divina judicia non formidant. Nequaquam namque præpositi ex hoc quæsito timore superbiunt, in quo non suam gloriam, sed subditorum justitiam quaerunt. In eo enim quod metum sibi à peruersè viventibus exigunt, quasi non hominibus, sed animalibus dominantur: quia videlicet ex qua parte bestiales sunt subditi, ex ea debent etiam formidini jacere substrati. Sed plerumque etiam rector eo ipso quò ceteris præeminet, elatione cogitationis intumescit: & dum ad usum cuncta subjacent, dum ad votum velociter iussa complentur, dum omnes subditi, si qua bene gesta sunt, laudibus efferunt, malè gestis autem nulla auctoritate contradicunt, dum plerumque laudant etiam quod reprobare debuerant, seductus ab his quæ infrâ suppetunt, super se animus extollitur; & dum foris immenso favore circumdatur, intus veritate vacua- tur, atque oblitus sui in voces se spargit alienas, ta- lemque se credit, qualem se foris audit, non qua- lem intus discernere debuit. Subjectos despicit, eos- que æquales sibi naturâ * origine non agnoscit: & quos forte potestatis excefferit, transcendisse se etiam vitæ meritis credit. Cunctis se æstimat amplius sa- pere, quibus se videt amplius posse. In quodam quippe se constituit culmine apud semetipsum, & qui æqua ceteris naturæ conditione constringitur, ex æquo respicere ceteros dedignatur: sicque usque ad ejus similitudinem ducitur, de quo scriptum est: *Omne sublime videt, & ipse est rex super uniuersos filios superbiæ.* Qui singulare culmen appetens, & socialem angelorum vitam despiciens, ait: *Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis Altissimo.* Miro ergo iudicio intus foveam dejectionis invenit, dum foris se in culmine potestatis extollit. Apostata quippe angelo similis efficitur, dum homo hominibus esse similis dedignatur. Sic Saül post humilitatis me- ritum in tumorem superbiæ culmine potestatis ex- crevit: per humilitatem quippe prælatus est, per su- perbiæ reprobatus, Domino attestante, qui ait: *Nonne cum esses parvulus in oculis tuis, caput te cons- titui in tribubus Israel?* Parvulum se in suis prius oculis viderat, sed fultus temporalis potentia, jam se parvulum non videbat. Ceterorum namque com- parationi se præferens, quia plus cunctis poterat, magnum se præ omnibus æstimabat. Miro autem modo cum apud se parvulus, apud Deum magnus, cum verò apud se magnus apparuit, apud Deum parvulus fuit. Plerumque ergo dum ex subditorum affluentia animus inflatur, in * luxum superbiæ ipso potentia fastigio lenocinante corrumpitur. Quam videlicet potentiam bene regit, qui & tenere illam noverit & impugnat. Bene hanc regit, qui scit per illam super culpas erigi, & scit cum illa ceteris æqualitate componi. Humana etenim mens plerum- que extollitur, etiam cum nulla potestate fulcitur; quantò magis in altum se erigit, cum se ei etiam potestas adjungit: Quam tamen potestatem rectè dispenfat qui sollicitè noverit & sumere ex illa quod adjuvat, & expugnare quod tentat, & æqualem se

cum illa ceteris cernere, & tamen se peccantibus ze- lo ultionis anteferre. Sed hanc discretionem pleniùs agnoscimus, si pastoris primi exemplà cernamus. Petrus namque auctore Deo sanctæ Ecclesiæ princi- patum tenens, à bene agente Cornelio, & sese ei humiliter prosternente, immoderatiùs venerati re- cufavit, seque illi similem recognovit, dicens: *Sur- ge, ne feceris, & ego ipse homo sum.* Sed cum Ana- niæ & Sapphiræ culpam reperit, mox quantà po- tentiâ super ceteros excrevisset, ostendit. Verbo namque eorum vitam perculit, quam spiritu per- feratante deprehendit: & summum se intra Eccle- siam contra peccata recoluit, quod honore sibi ve- hementer impenso coram bene agentibus fratribus non agnovit. Illic communionem æqualitatis me- ruit sanctitas actionis, hic zelus ultionis jus aperuit potestatis. Paulus bene agentibus fratribus præla- tum se esse nesciebat, cum diceret: *Non quia domi- namini fidei vestra, sed adiutores sumus gaudij ve- stri.* Atque illico adjunxit: *Fide enim statis.* Ac si id quod protulerat aperiret, dicens: Ideo non do- minamini fidei vestræ, quia fide statis; æquales enim vobis sumus in quo vos stare cognoscimus. Quasi prælatum se fratribus esse nesciebat, cum di- ceret: *Facti sumus parvuli in medio vestrum.* Et rursum: *Nos autem seruos vestros per Christum.* Sed cum culpam quæ corrigi debuisset invenit, illi- co magistrum se esse recoluit, dicens: *Quid vultis? In virga veniam ad vos.* Summus itaque locus bene d regitur, cum is qui præest, vitiis potius, quam fra- tribus dominatur. Sed cum delinquentes subditos præpositi corrigunt, restat necesse est, ut sollicitè attendant, quatenus per disciplinæ debitum culpas quidem jure potestatis feriant, sed per humilitatis custodiam æquales se ipsis fratribus qui corriguntur, agnoscant: quamvis plerumque etiam dignum est, ut eosdem quos corrigimus, tacita nobis cogitatio- ne præferamus. Illorum namque per nos vitia disci- plinæ vigore feriuntur, in his verò quæ ipsi com- mittimus, ne verbi quidem ab aliquo invectione laceramur. Tantò ergo apud Dominum obligatio- res sumus, quantò apud homines inultè peccamus. Disciplina autem nostra subditos divino iudicio tantò liberiores reddit, quantò hic eorum culpas sine vindicta non deserit. Servanda itaque est & in corde humilitas, & in opere disciplina. Atque in- ter hæc solerter intuendum est, ne dum immodera- tiùs custoditur virtus humilitatis, solvantur jura regiminis: & dum prælatus quisque plus se quam decet dejicit, subditorum vitam stringere sub disci- plinæ vinculo non possit. Teneant ergo rectores ex- teriùs quod pro aliorum utilitate suscipiunt: seruent interiùs quod de sua æstimatione pertimescunt. Sed tamen quibusdam signis decenter erumpentibus, eos apud se esse humiles etiam subjecti deprehendant: quatenus & in auctoritate eorum quod formident videant, & de humilitate quod imitentur agnos- cant. Studeant igitur sine intermissione qui præsunt, ut eorum potentia quantò magna exteriùs cernitur, tantò apud eos interiùs deprimatur: ne cogitatio- nem vincat, ne in delectationem sui animum rapiat, ne jam sub se mens eam regere non possit, cui se li- bidine dominandi supponit. Ne enim præidentis animus ad elationem potestatis suæ delectatione ra- piatur, rectè per quemdam sapientem dicitur: *Du- cem te constituerunt, noli extolli, sed esto in illis quasi unus ex illis.* Hinc etiam Petrus ait: *Non dominantes in clero, sed forma facti gregis.* Hinc per semetipsum Veritas ad altiora nos virtutum merita provocans, dicit: *Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui majores sunt, potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit in- ter vos major fieri, sit vester minister: & qui volue- rit inter vos primus esse, erit vester seruos: sicut*

Gen. 9. c

* al. or- dine

Tob. 4. 1. d

Esaï. 14. d

1. Reg. 1. d

* al. flu- xum.

Al. 10. d

Al. 5. d

1. Cor. 2

1. Thes. 2. b

2. Cor. 4. b

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

1. Cor. 4. d

filii hominis non venit ministrari, sed ministrare. A

Hinc est quod servum ex suscepto regimine elatum, quæ post supplicia maneat, indicat, dicens:

*Quod si dixeris malus ille servus in corde suo. Moram facit dominus meus venire, & cæperit percutere servos suos, manducet autem & bibit cum ebriis, & hora dominus servi illius, in die qua non sperat, & hora qua ignorat, & dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis. Inter hypocritas enim jure deputatur, qui ex simulatione disciplina ministerium regiminis vertit in usum dominationis: & tamen nonnumquam gravius delinquitur si inter perverfos plus æqualitas, quam disciplina custoditur. Quia enim falsa pietate superatus ferire Heli delinquentes filios noluit, apud districtum judicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit. Hinc namque divina ei voce dicitur: Honorasti filios tuos magis quam me. Hinc pastores increpat per Prophetam, dicens: Quod fratrum est non alligastis, & quod abjectum est non reduxistis. Abjectus enim reducitur cum quisque in culpa lapsus, ad statum justitiæ ex pastoralis sollicitudinis vigore revocatur. Fracturam verò ligamen astringit, cum culpam disciplina deprimit: ne plaga usque ad interitum defluat, si hanc districtiois severitas non coarctat. Sed sæpe deterius frangitur, cum fractura incautè colligatur, ita ut gravius scissuram sentiat, si hanc immoderatiùs ligamenta confringant. Unde necesse est, ut cum peccati vulnus in subditis corrigendo restringitur, magna se sollicitudine etiam * districtor ipse moderetur: quatenus sic jura disciplinae contra delinquentes exercent, ut pietatis viscera non amittat. Curandum quippe est, ut rectorem subditis & matrem pietas, & patrem exhibeat disciplina. Atque inter hæc sollicita circumspectione providendum, ne aut districtio rigida, aut pietas sit remissa. Nam sicut in libris Moralibus jam diximus, disciplina vel misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur. Sed erga subditos suos inesse rectoribus debet & justè consulens misericordia, & piè sapiens disciplina. Hinc namque est, quod docente Veritate, per Samaritani studium semivivus in stabulum ducitur, & vinum atque oleum vulneribus ejus adhibetur: ut per vinum scilicet mordeantur vulnera, per oleum foveantur. Necesse quippe est, ut quisquis sanandis vulneribus præest, in vino morsum doloris adhibeat, in oleo molliem pietatis: quatenus per vinum mundentur putrida, per oleum foveantur sananda. Miscenda ergo est lenitas cum severitate, faciendum quoddam ex utroque temperamentum: ut neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate solvantur. Quod juxta Pauli vocem bene illa tabernaculi Arca significat, in qua cum tabulis virga simul & manna est: quia cum scripturæ sacræ scientia in boni rectoris pectore, si est virga districtiois, sit & manna dulcedinis. Hinc David ait: Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Virga enim percudimur, baculo sustentamur. Si ergo est districtio virgæ quæ feriat, sit & consolatio baculi quæ sustentet. Sit itaque amor, sed non emolliens: sit * rigor, sed non exasperans: sit zelus, sed non immoderatè sapiens: sit pietas, sed non plus quàm expediat, parcens: ut dum se in arce regiminis justitia clementiaque permiscet, is qui præest, corda subditorum & terrendo demulceat, & tamen ad terrores reverentiam demulcendo confringat.*

Ut sit rector interiorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam in interiorum sollicitudine non relinquens.

SIT rector interiorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam in interiorum * occupatione non relinquens: ne aut exterioribus deditus ab intimis corruat, aut solis interioribus occupatus, quæ foris debet proximis non impendat. Sæpe namque nonnulli velut obliti quod fratribus animarum causâ prælati sunt, toto cordis adnitu secularibus curis inserviunt: has, cum adsunt, se agere exultant; ad has etiam cum defunt, diebus ac noctibus cogitationis turbide assibus anhelant. Cumque ab his, cessante forsitan opportunitate, quieti sunt, ipsa deterius sua quiete fatigantur. Voluptatem namque censent si actionibus deprimentur, laborem deputant si in terrenis negotiis non laborant. Sicque fit, ut dum se urgeri mundanis tumultibus gaudent, interna quæ alios docere debuerant ignorent. Unde subjectorum quoque proculdubio vita torpescit: quia cum proficere spiritaliter appetit, in exemplo ejus qui sibi prælatus est, quasi in obstaculo itineris offendit. Languente enim capite membra incassum vigent, & in exploratione hostium frustra exercitus velociter sequitur, si ab ipso duce itineris erratur. Nulla subditorum mentes exhortatio sublevat, eorumque culpas increpatio nulla castigat: quia dum per animarum præselem terreni exerceret officium judicis, à gregis custodia vacat cura pastoris; & subjecti veritatis lumen apprehendere nequeunt, quia dum pastoris sensus terrena studia occupant, vento tentationis impulsus Ecclesiæ oculos pulvis cæcat. Quod contra rectè humani generis Redemptor, cum nos à ventris voracitate compesceret, dicens: *Attendite autem vobis, ut non graventur corda vestra in crapula & ebrietate; illico adjunxit, Aut in curis hujus vite. Ubi pavorem quoque protinus intentè adjiciens, Ne fortè, inquit, superveniat in vos repentina dies illa. Cujus adventus etiam qualitatem denunciat, dicens: Tamquam laqueus enim superveniet in omnes qui sedent super faciem omnis terra. Hinc iterum dicit: Nemo potest duobus dominis servire. Hinc Paulus religiosorum mentes à mundi consortio contestando, ac potius conveniendo suspendit, dicens: Nemo militans Deo implet se negotiis secularibus, ut ei placeat cui se probavit. Hinc Ecclesiæ rectoribus & vacandi studia præcipit, & consulendi remedia ostendit, dicens: *Sacularia igitur judicia si habueritis, contempnibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum: ut ipsi videlicet dispensationibus terrenis inserviant, quos dona spiritalia non exornant. Ac si apertius dicat: Quia penetrare intima nequeunt, saltè necessaria foris operentur. Hinc Moyses qui cum Deo loquitur, Jethro alienigenæ reprehensione judicatur, quod terrenis populorum negotiis stulto labore deserviat: cui & consilium mox præbetur, ut pro se alios ad jurgia dirimenda constituat, & ipse libertius ad erudiendos populos spiritalia arcana cognoscat. A subditis ergo inferiora gerenda sunt, à rectoribus summa cogitanda: ut scilicet oculus, qui prævidendis gressibus præminet, cura pulveris non obscurer. Caput namque subjectorum sunt cuncti qui præsumt, & ut recta pedes valeant itinera carpere, hæc proculdubio caput debet ex alto providere, ne à profectus sui itinere pedes torpeant, cum curvata rectitudine corporis caput sese ad terram declinat. Quia autem mente animarum præsul honore pastoralis inter ceteros utitur, si in terrenis negotiis quæ reprehendere in aliis debuit, & ipse versatur? Quod videlicet ex ira justæ retributionis per Prophetam Dominus minatur, dicens: *Et erit sicut populus, sic sacerdos. Sacerdos quippe est ut populus, quando ea agit is qui spiritali***

1. Reg.
4. c
1. Reg. 2.
Ezech.
34. a

* al. di-
strictio
ipsa.
Dist. 45.
c. Sed il-
lud. in
fin.
Lib. 20.
c. 8. &
Epist.
24. lib. 1.

Luc. 10.
c

Hebr. 9.
a

Ps. 22. a

* al. vi-
gor.

al.
sollici-
tudine

Luc. 21

Luc. 16.

2. Tim.

1. Cor. 6.

Exod. 18. c

ritali officio fungitur, quæ illi nimirum faciunt qui adhuc de studiis carnalibus judicantur. Quod cum magno scilicet dolore charitatis Hieremias propheta conspiciens, quasi sub destructione templi deplorat, dicens: *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum?* Quid namque auro, quod metallis ceteris præminet, nisi excellentia sanctitatis? Quid colore optimo, nisi cunctis amabilis reverentia religionis exprimitur? Quid* per sanctuarij lapides, nisi factorum ordinum personæ figurantur? Quid platearum nomine, nisi præsentis vite latitudo signatur? Quia enim Græco eloquio *πάτος* latitudo dicitur, profectò à latitudine plateæ sunt vocatæ. Per semetipsam verò Veritas dicit: *Lata & spatiosa via est que ducit ad perditionem.* Aurum igitur obscuratur, quum terrenis actibus sanctitatis vita polluitur. Color optimus commutatur, cum quorundam, qui degere religiose credebantur, estimatio antea cta minuitur. Nam cum quilibet post sanctitatis habitum terrenis se actibus inferit, quasi colore permutato ante humanos oculos ejus reverentia despecta pallescit. Sanctuarij quoque lapides in plateas disperguntur, cum causarum secularium foras lata itinera expetunt hi, qui ad ornamentum Ecclesiæ internis mysteriis quasi in secretis sanctuarij vacare debuerunt. Ad hoc quippe sanctuarij lapides fiebant, ut intra sancta sanctorum in vestimento summi sacerdotis apparerent. Cum verò ministri religionis à subditis honorem Redemptoris sui ex merito vite non exigunt, sanctuarij lapides in ornamento Pontificis non sunt. Qui nimirum sanctuarij lapides dispersi per plateas jacent, cum personæ factorum ordinum voluptatum suarum* libidini deditæ, terrenis negotiis inhaerent. Et notandum, quod non hos dispersos in plateis, sed in capite platearum dicit: quia & cum terrena agunt, summi videri appetunt, ut & lata itinera teneant ex voluptate delectationis, & tamen in platearum sint capite ex honore sanctitatis. Nil quoque obstat si sanctuarij lapides eisdem ipsos quibus constructum sanctuarium existerat, accipimus: qui dispersi in platearum capite jacent, quando factorum ordinum viri terrenis actibus ex desiderio inserviunt, ex quorum prius officio sanctitatis gloria stare videbatur. Sæcularia itaque negotia aliquando ex compassione toleranda sunt, nunquam

verò ex amore requirenda: ne cum mentem diligentis aggravant, hanc suo victam pondere ad ima de caelestibus mergant. At contra, nonnulli gregis quidem curam suscipiunt, sed sic sibi met vacare ad spiritalia appetunt, ut rebus exterioribus nullatenus occupentur. Qui cum curare corporalia funditus negligunt, subditorum necessitatibus minimè concurrunt. Quorum nimirum prædicatio plerumque despicitur; quia dum delinquentium facta corripiunt, sed tamen eis necessaria præsentis vite non tribuunt, nequaquam libenter audiuntur. Egentis etenim mentem doctrinæ sermo non penetrat, si hunc apud ejus animum manus misericordiæ non commendat. Tunc autem verbi semen facile germinat, quando hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Unde rectorem necesse est, ut interiora possit infundere, cogitatione innoxia etiam exteriora providere. Sic itaque pastores erga interiora studia subditorum suorum ferveant, quatenus in eis exterioris quoque vite providentiam non relinquunt. Nam quasi jure, ut diximus, à percipienda prædicatione gregis animus frangitur, si cura exterioris subsidij à pastore negligatur. Unde & primus pastor sollicitè admonet, dicens: *Seniores qui in vobis sunt, obsecro confessor & testis Christi passionum, qui & ejus que in futuro revelanda est, glorie communicator, pacifice qui in vobis est, gregem Dei.* Qui hoc in loco passionem cordis an corporis

S. Greg. Tom. I.

A suaderet, aperuit cum protinus adjuvit: *Procedentes non coactè, sed spontaneè secundum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntariè.* Quibus profectò verbis pastoribus piè præcavetur, ne dum subditorum inopiam satiant, se mucrone ambitionis occidant: ne cum per eos carnis subsidiis reficiuntur proximi, ipsi remaneant à justitia pane jejuni. Hanc pastorum sollicitudinem Paulus excitat, dicens: *Qui suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* 1. Tim. 5. 4.

Inter hæc itaque metuendum semper est, & vigilantè intuendum, ne dum cura ab eis exterior agitur, ab interna intentione mergantur. Plerumque enim, ut prædiximus, corda rectorum dum temporali sollicitudini incautè deserviunt, ab intimo amore frigeunt: & foras sua oblivisci non metuunt, quia animarum regimina susceperunt. Sollicitudo ergo quæ subditis exterioris impenditur, sub certa necesse est mensura teneatur. Unde bene ad Ezechielem dicitur: *Sacerdotes caput suum non radent, neque comam nutriant, sed tonsentes attondeant capita sua.* 44. f.

Sacerdotes namque jure vocati sunt, qui ut sacrum ducatum præbeant, fidelibus præfunt. Capilli verò in capite, exteriores sunt cogitationes in mente: qui dum super cerebrum insensibiliter oriuntur, curas vite præsentis designant; quæ ex sensu negligenti, quia importunè aliquando prodeunt, quasi nobis non sentientibus procedunt. Quia igitur cuncti qui præfunt, habere quidem sollicitudines exteriores debent, nec tamen eis vehementer incumbere, sacerdotes rectè & caput prohibentur radere, & comam nutrire: ut cogitationes carnis de vita subditorum nec à se funditus amputent, nec rursus ad crescendo nimis relaxent. Ubi & bene dicitur: *Tonsentes tondeant capita sua;* ut videlicet curæ temporalis sollicitudinis & quantum necesse est prodeant, & tamen recidantur citius, ne immoderatiùs excrescant. Dum igitur & per administratam exteriorem providentiam corporum vita protegatur, & rursus per moderatam cordis intentionem non impeditur, capilli in capite sacerdotis & servantur ut cutem cooperiant, & refecantur ne oculos claudant.

Ne placere rector suo studio hominibus appetat, sed tamen ad quod placere debent, intendat.

CAPUT VIII.

IN TER hæc quoque necesse est, ut rector solerter invigilet, ne hunc cupido placendi hominibus pulset: ne cum studiosè interiora penetrat, cum providè exteriora subministrat, se magis à subditis diligere quam veritatem quærat: ne cum bonis actibus fultus, à mundo videtur alienus, hunc auctori reddat extraneum amor suus. Hostis namque Redemptoris est, qui per recta opera quæ facit, ejus vice ab Ecclesia amari concupiscit: quia adulterinæ cogitationis reus est, si placere puer sponse oculis appetit per quem sponsus dona transmittit. Qui nimirum amor proprius cum rectoris mentem ceperit, aliquando hanc inordinatè ad molliem, aliquando verò ad asperitatem rapit. Ex amore etenim suo mens rectoris in molliem vertitur; quia cum peccantes subditos respicit, ne erga hunc eorum dilectio torpeat, corrigere non præsumit: nonnumquam verò errata subditorum quæ increpare debuerat, adulatione demulcet. Unde bene per Prophetam dicitur: *Va his qui consumunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite univèrse atatis ad capiendas animas.* Pulvillos quippe sub omni cubito manus ponere, est cadentes à sua recitudine animas, atque in hujus mundi se delectatione reclinales, blanda adulatione refovere. Quasi enim pulvillo cubitus, vel cervicalibus caput jacentis ex-

Y y

Thren. 4. 4.

* al. sanctuarij lapidibus

Marc. 7. 6.

* al. latiu. dini

1. Pet. 5.

a

in vobis sunt, obsecro confessor & testis Christi passionum, qui & ejus que in futuro revelanda est, glorie communicator, pacifice qui in vobis est, gregem Dei. Qui hoc in loco passionem cordis an corporis

S. Greg. Tom. I.

Ezech. 5. c.

cipitur, cum correptionis duritia peccanti subtrahitur, eique mollities favoris adhibetur, ut in errore molliter jaceat, quem nulla asperitas contradictionis pulsatur. Sed haec rectores, qui semetipsos diligunt, his proculdubio exhibent, a quibus se noceri posse in studio gloriae temporalis timent. Nam quos nil contra se valere conspiciunt, hos nimirum asperitate rigidae semper invectionis premunt, numquam clementer admonent, sed pastoralis mansuetudinis obliti, jure dominationis terrent. Quos recte per Prophetam divina vox increpat, dicens: Vos autem cum austeritate imperabatis eis & cum potentia. Plus enim se suo auctore diligentes, jaetanter erga subditos se erigunt, nec quid agere debeant, sed quid valeant attendunt: nil de subsequenti iudicio metuunt, improbe de temporali potestate gloriantur: libet ut licenter & illicita faciant, & subditorum nemo contradicat. Qui ergo & prava studet agere, & tamen ad haec vult ceteros tacere, ipse sibi metis est, quia plus veritate se appetit diligi, quam contra se non vult defendi. Nemo quippe est qui ita vivat, ut aliquatenus non delinquat. Ille ergo se ipso amplius veritatem desiderat amari, qui sibi a nullo vult contra veritatem parci. Hinc etenim Petrus increpationem Pauli libenter accepit: hinc David correptionem subditi humiliter audivit: quia rectores boni dum privato diligere amore se nesciunt, liberae puritatis verbum a subditis obsequium humilitatis eredunt. Sed inter haec necesse est, ut cura regiminis tanta moderaminis arte temperetur, quatenus subditorum mens cum quadam recte sentire potuerit, sic in vocis libertatem prodeat, ut tamen libertas in superbiam non erumpat: ne dum fortasse immoderatus linguae eis libertas conceditur, vita ab his humilitas amittatur. Sciendum quoque est quod oporteat, ut rectores boni placere hominibus appetant, sed ut suae aestimationis dulcedine proximos in affectum veritatis trahant, non ut se amari desiderent, sed ut dilectionem suam quasi quamdam viam faciant, per quam corda audientium ad amorem conditoris introducant. Difficile quippe est, ut quamlibet recta denuncians praedicator qui non diligitur, libenter audiat. Debet ergo qui praest, & studere se diligi, quatenus possit audiri, & tamen amorem suum pro semetipso non quaerere, ne inveniatur ei cui servire per officium cernitur, occulta cogitationis tyrannide recultare. Quod bene Paulus insinuat, cum sui nobis studij occulta manifestat, dicens: Sicut & ego per omnia omnibus placeo. Qui tamen rursus dicit: Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Placet ergo Paulus, & non placet: quia in eo quod placere appetit, non se, sed per se hominibus placere veritatem quaerit.

Quod scire sollicite rector debet, quia plerumque vitia virtutes se esse mentiuntur.

CAPUT IX.

SCIRE etiam rector debet quod plerumque vitia virtutes se esse mentiuntur. Nam saepe sub parsi- moniae nomine se tenacia palliat, contraque se effusio sub appellatione largitatis occultat. Saep inordinata remissio pietas creditur, & effrenata ira spiritalis zeli virtus aestimatur. Saep praecipitata actio velocitatis efficacia, atque agendi tarditas gravitatis consilium putatur. Unde necesse est ut rector animarum, virtutes ac vitia vigilanti cura discernat, non aut cor tenacia occupet, & parcum se videri in dispensationibus exultet: aut cum effuse quid impenditur, largum se quasi miserando gloriatur: aut remittendo quod ferire debuit, ad aeterna supplicia subditos pertrahat; aut immaniter feriendo quod delinquitur, ipse gravius delinquat: aut hoc quod agi recte ac graviter potuit, immature praeveniens

leviget; aut bonae actionis meritum differendo ad deteriora permutet.

Qua esse debet rectoris discretio correptionis & dissimulationis, fervoris & mansuetudinis.

CAPUT X.

SCIENDUM quoque est, quod aliquando subsectorum vitia prudenter dissimulanda sunt, sed quia dissimulantur, indicanda: aliquando & aperte cognita, mature toleranda, aliquando vero subtiliter & occulta perscrutanda: aliquando leniter arguenda, aliquando autem vehementer increpanda. Nonnulla quippe, ut diximus, prudenter dissimulanda sunt, sed quia dissimulantur, indicanda: ut cum delinquens & deprehendi se cognoscit & peti, has quas in se tacite tolerari considerat, augere culpas erubescat, seque se iudice puniat, quem sibi apud se rectoris patientia clementer excusat. Qua scilicet dissimulatione bene Judaeam Dominus corripit, cum per Prophetam dicit: Mentita es, & mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo, quia ego taceo & quasi non videns. Et dissimulavit ergo culpas, & innotuit: quia & contra peccantem tacuit, & hoc ipsum tamen quia tacuerit dixit. Nonnulla autem vel aperte cognita, mature toleranda sunt, cum videlicet rerum minime opportunitas congruit, ut aperte corrigantur. Nam secta immature vulnera deterius infervefunt, & nisi cum tempore medicamenta conveniant, constat proculdubio quod mendendi officium amittant. Sed cum tempus subditis ad correptionem quaeritur, sub ipso culparum pondere patientia Praefulus exercetur. Unde bene per Psalmistam dicitur: Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores. In dorso quippe onera sustinemus. Supra dorsum igitur suum fabricasse peccatores quaeritur, ac si aperte dicat: Quos corrigere nequeo, quasi superimpositum onus porto. Nonnulla autem occulta subtiliter sunt perscrutanda, ut quibusdam signis erumpentibus, rector in subditorum mente omne quod clausum later, inveniat, & interveniente correptionis articulo, ex minimis majora cognoscat. Unde recte ad Ezechielem dicitur: Fili hominis, fode parietem. Ubi mox idem Propheta subiungit: Et cum fodissem parietem, apparuit ostium unum. Et dixit ad me: Ingredere, & vide abominaciones pessimas, quas isti faciunt hic. Et ingressus vidi: & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium abominatio, & universa idola domus Israel depicta erant in pariete. Per Ezechielem quippe praepositorum ordo signatur, per parietem duritia subditorum. Et quid est parietem fodere, nisi acutis inquisitionibus duritiam cordis aperire? Quem cum fodisset, apparuit ostium: quia cum cordis duritia vel studiosis percunctationibus, vel maturis correptionibus scinditur, quasi quadam janua ostenditur, ex qua omnia in eo qui corripitur cogitationum interiora videantur. Unde & bene illic sequitur: Ingredere & vide abominaciones pessimas, quas isti faciunt hic. Quasi ingreditur ut abominaciones aspiciat, qui discussis quibusdam signis exterioris apparentibus, ita corda subditorum penetrat, ut cuncta ei quae illicite cogitantur innotescant. Unde & subdidit: Et ingressus vidi: & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium abominatio. In reptilibus cogitationes omnino terrenae signantur, in animalibus vero jam quidem aliquantulum a terra suspensa, sed adhuc terrenae mercedis praemia requirerentes. Nam reptilia toto ex corpore terrae inhaerent, animalia autem mole corporis a terra suspensa sunt, appetitu tamen gulae ad terram semper inclinantur. Reptilia itaque sunt intra parietem, quando cogitationes volvuntur in mente, quae a terrenis desideriis numquam levantur.

S. GREGORII
PASTORALIS CURAE
TOM. II

Ezech. 34. #

Galat. 2. Reg. 12. d

* al. v. citatis

1. Cor. 10. g Gal. 1. b

* al. perditur.

21.

Ez. 17. c

Ps. 124. a

Ezech. 1. b

* al. persona

Animalia quoque sunt intra parietem, quando & si qua iam iusta, si qua honesta cogitantur, appetendis tamen lucris temporalibus honoribusque deseruiunt: & per semetipsa quidem quasi à terra suspensum sunt, sed adhuc per ambitum quasi per gulæ desiderium sese ad ima submitunt. Unde & bene subditur: *Et uniuersa idola domus Israel depicta erant in pariete.* Scriptum quippe est: *Et auaritia, que est idolorum seruitus.* Rectè ergo post animalia idola describuntur: quia etsi honesta actione nonnulli quasi à terra se erigunt, ambitione tamen inhonesta semetipsos ad terram deponunt. Bene autem dicitur, *Depicta erant:* quia dum exteriorum rerum intrinsecus species attrahuntur, quasi in corde depingitur quidquid fidei imaginibus deliberando cogitatur. Notandum itaque est, quia prius foramen in pariete, ac deinde ostium cernitur, & tunc demum occulta abominatio demonstratur: quia nimirum uniuersusque peccati prius signa forinsecus, deinde janua apertæ iniquitatis ostenditur, & tunc demum omne malum quod intus latet aperitur. Nonnulla autem sunt leniter arguenda: nam cum non malitia, sed sola ignorantia vel infirmitate delinquitur, profectò necesse est, ut magno moderamine ipsa delicti correpto temperetur. Cuncti quippe quousque in hac mortali carne subsistimus, corruptionis nostræ infirmitatibus subjacemus. Ex se ergo debet quisque colligere qualiter alienè hunc oporteat imbecillitati misereri, ne contra infirmitatem proximi si ad increpationis vocem seruetius rapitur, oblitus sui esse videatur. Unde bene Paulus admonet, dicens: *Si preoccupatus fueris homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, infirmis huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu remiseris.* Acti apertè dicat: Cum duplicet ex aliena infirmitate quod conspicias, pensa quod es; ut in increpationis zelo se spiritus temperet, dum sibi quoque quod increpat timet. Nonnulla autem sunt vehementer inceptanda, ut cum culpa ab auctore non cognoscitur, quanti sit ponderis ab increpantis ore sentiat. Et cum sibi quis malum quod perpetravit leuigat, hoc contra se graviter ex corripientis asperitate pertimescat. Debitum quippe rectoris est supernæ patriæ gloriam per vocem prædicationis ostendere, quanta in huius vitæ itinere tentamenta antiqui hostis lateant aperire, & subditorum mala quæ tolerari leniter non debent, cum magna zeli asperitate corrigere: ne si minus contra culpas accenditur, culpæ omnium reus ipse teneatur. Unde bene ad Ezechielem dicitur: *Sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo ciuitatem Hierusalem.* Statimque subiungitur: *Et ordinabis aduersus eam obsidionem, & edificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro.* Eique ad munitionem suam protinus subinfertur: *Et tu sume tibi sartagine ferream, & pones eam murum ferreum inter te & inter ciuitatem.* Cujus enim Ezechiel propheta nisi magistrorum speciem tenet? Cui dicitur: *Sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo ciuitatem Hierusalem.* Sancti quippe doctores sibi laterem sumunt, quando terrenum auditorum cor, ut doceant, apprehendunt. Quem scilicet laterem coram se ponunt; quia tota illud mentis intentione custodiunt. In quo & ciuitatem Hierusalem iubentur describere; quia prædicando terrenis cordibus curant summopere quæ sit supernæ pacis visio demonstrare. Sed quia incassum gloria patriæ celestis agnoscitur, nisi & quanta hic irruant hostis callidi tentamenta noscantur, aprè subiungitur: *Et ordinabis aduersus eam obsidionem, & edificabis munitiones.* Sancti quippe prædicatores obsidionem circa laterem, in quo Hierusalem ciuitas descripta est, ordinant, quando terrenæ menti, sed jam supernam patriam requirenti, quanta eam

S. Greg. Tom. I.

A in huius vitæ tempore vitiis impugnet aduersitas demonstrant. Nam cum unumquodque peccatum quomodo proficientibus infidetur ostenditur, quasi obsidio circa ciuitatem Hierusalem voce prædicatoris ordinatur. Sed quia non solum debent innotescere qualiter vitia impugnent, verum etiam quomodo custodita nos virtutes roborent, rectè subiungitur: *Et edificabis munitiones.* Munitiones quippe sanctus prædicator edificat, quando quæ virtutes quibus resistant vitiis demonstrat. Et quia crescente virtute, plerumque bella tentationis augentur, rectè adhuc additur: *Et comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro.* Aggerem namque comportat, quando prædicator quisque molem crescentis tentationis enunciat. Et contra Hierusalem castra erigit, quando rectæ intentioni audientium hostis callidi circumspectas & quasi incomprehensibiles insidias prædicat. Atque arietes in gyro ponit, cum tentationum aculeos in hac vita nos undique circumdantes, & virtutum murum perforantes innotescit. Sed cuncta hæc licet subtiliter rector insinuet, nisi contra delicta singulorum emulationis spiritu ferueat, nullam sibi in perpetuum abolitionem parat. Unde illic adhuc rectè subiungitur: *Et tu sume tibi sartagine ferream, & pones eam murum ferreum inter te & inter ciuitatem.* Per sartagine quippe fritura mentis, per ferrum verò increpationis fortitudo signatur. Quid verò acrius doctoris mentem, quam zelus Dei frigit & excruciat? Unde Paulus huius sartagine urebatur frixurâ, cum diceret: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?* Et quia quisquis zelo Dei accenditur, ne damnari ex negligentia debeat, forti in perpetuum custodia inunitor; rectè dicitur: *Pones eam murum ferreum inter te & ciuitatem.* Sartago enim ferrea murus ferreus inter Prophetam & ciuitatem ponitur; quia cum nunc fortem zelum retores exhibent, eundem zelum postmodum inter se & auditores suos fortem munitionem tenent: ne tunc ad vindictam destituti sint, si nunc fuerint in correptione dissoluti. Sed inter hæc sciendum est, quia dum ad increpationem se mens doctoris exasperat, difficile valde est, ut non aliquando & ad aliquid quod dicere non debet, erumpat. Et plerumque contingit, ut dum culpa subditorum cum magna inuentione corripitur, magistri lingua usque ad excessus verba pertrahatur. Cumque increpatione immoderata accenditur, corda delinquentium in desperatione deprimuntur. Unde necesse est, ut exasperatus rector, cum subditorum mentem plus se quam debuit percussisse considerat, apud se semper ad penitentiam recurrat: ut per lamenta veniam in conspectu veritatis obtineat, ex eo etiam quod per zeli eius studium peccat. Quod figuratè Dominus per Moysen præcipit, dicens: *Si quis abierit cum amico suo simpliciter in siluam ad ligna cadenda, & lignum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum ejus percussit & occiderit, hic ad unam supradictarum urbium fugiet, & viuet: ne forte proximus ejus, cuius effusus est sanguis, doloris stimulo persequatur & apprehendat eum, & percutiat animam ejus.* Ad siluam quippe cum amico imus, quoties ad intuenda subditorum delicta conuertimur. Et simpliciter ligna succidimus, cum delinquentium vitia pia intentione resecamus. Sed securis* manu fugit, cum se increpatione plus quam necesse est in asperitatem pertrahit. Ferrumque de manubrio profilit, cum de correptione sermo durior excedit. Et amicum percutit & occidit, quia auditorem suum prolata contumelia à spiritu dilectionis interficit. Correpti namque mens repente ad odium proruit, si hanc immoderata increpatione plus quam debuit addidit. Sed is qui incautè ligna percutit & proximum extinguit, ad tres necesse est urbes

Y y ij

fugiat, ut in una eorum defensus vivat: quia si ad penitentiam lamenta conversus, in unitate sacramenti sub spe, fide & charitate absconditur, reus perpetrati homicidij non tenetur. Eumque extincti proximus & cum invenerit non occidit: quia cum districtus iudex venerit, qui sese nobis per naturæ nostræ consortium junxit, ab eo proculdubio culpæ reatum non expetit, quem sub ejus venia fides, spes & charitas abscondit.

Quantum rector sacra legis meditationibus esse debeat intentus.

CAPUT XI.

22. **S**E D omne hoc rite à rectore agitur, si supernæ formidinis & dilectionis spiritu afflatus, studiosè quotidie sacri eloquij præcepta meditetur: ut in eo vim sollicitudinis, & erga cælestem vitam providæ circumspeditionis, quam humanæ conversationis usus indefinenter destruit, divinæ admonitionis verba restaurent: & qui ad vetustatem vitæ per societatem secularium ducitur, ad amorem semper spiritualis patriæ compunctionis aspiratione renovetur. Valde namque inter humana verba cor defluit: cumque indubitanter constet quòd externis occupationum tumultibus impulsus à semetipso corruat, studere incessabiliter debet, ut per eruditionis studium resurgat. Hinc est enim quòd prælatum gregi discipulum Paulus admonet, dicens: *1. Tim. 4. c. 13. n. Hæc. 25. b.* *Dum venio attende lectioni. Hinc David ait: Quomodo dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea est. Hinc Moysi Dominus de portanda Arca præcepit, dicens: Facies quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor Arca angulos, faciesque veteres de lignis sethim, & operies auro, inducesque per circulos qui sunt in Arca lateribus, ut portetur in*

*A eis, qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis. Quid per Arcam, nisi sancta Ecclesia figuratur? Cui quatuor circuli aurei per quatuor angulos jubentur adjungi: quia in eo quòd per quatuor mundi partes dilatata tenditur, proculdubio quatuor sancti Evangelij libris accincta prædicatur. Vectesque de lignis sethim sunt, qui eisdem ad portandum circulis inferuntur: quia fortes perseverantesque doctores velut impubilia ligna quærendi sunt, qui instructioni factorum voluminum semper inhaerentes, sanctæ Ecclesiæ unitatem denuncient, & quasi intromissis circulis Arcam portent. Vectibus quippe Arcam portare, est bonis doctoribus sanctam Ecclesiam ad rudes infidelium mentes prædicando deducere. Qui autem quoque jubentur operiri, ut dum sermone aliis insonant, ipsi etiam vitæ splendore fulgeant. De quibus aptè subditur: *Qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis. Quia nimirum necesse est, ut qui ad officium prædicationis exebant, à sacre lectionis studio non recedant. Ad hoc namque veteres esse in circulis semper jubentur, ut cum portari Arcam opportunitas exigit, de intromittendis vectibus portandi tarditas nulla generetur: quia videlicet cum spiritali aliquid à subditis pastor inquiritur, ignominiosum valde est si tunc quærat discere, cum quæstionem debet enodare. Sed circuli veteres inhaerent, ut doctores semper in suis cordibus eloquia sacra meditates, testamenti Arcam sinemora elevent, si quidquid peccesse est, protinus docent. Unde bene primus pastor Ecclesiæ pastores ceteros admonet, dicens: *Parati semper ad satisfactionem omnipotentis vos rationem de ea qua in vobis est spe. Ac si apertè dicat: Ut ad portandam Arcam nulla mora præpediat, veteres à circulis nunquam recedant.***

TERTIA PARS.

QUALITER RECTOR BENE VIVENS
debeat docere & admonere subditos.

PROLOGVS.

23. **Q**UIA igitur qualis esse debeat pastor ostendimus, nunc qualiter doceat, demonstramus. Ut enim longè ante nos reverendæ memoriæ Gregorius Nazianzenus edocuit, non una eademque cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos par morum qualitas altringit. Sæpe namque aliis officium, quæ aliis profunt. Quia & plerumque herba quæ hæc animalia nutriunt, alia occidunt: & lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat. Et medicamentum quod hunc morbum imminuit, alteri vires jungit: & panis qui vitam fortium roborat, parvulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, ut & ad sua singulis congruat, & tamen à communis ædificationis arte numquam recedat. Quid enim sunt intentæ mentes auditorum, nisi ut ita dixerim, quædam in cithara tensiones strætæ chordarum: quas tangendi artifex, ut non sibi metipso dissimile canticum faciant, dissimiliter pulsat. Et idcirco chordæ consonam modulationem reddunt: quia uno quidem pleetro, sed non uno impulsu feriuntur. Unde & doctor quisque, ut in una cunctos virtute charitatis ædificet, ex una doctrina, non una eademque exhortatione tangere corda audientium debet.

Quanta debet esse diversitas in arte prædicationis.

CAPUT PRIMUM.

24. **A**LITER namque admonendi sunt viri, atque aliter femine. adm. 1.

Aliter juvenes, aliter senes. 1.
Aliter inopes, aliter locupletes. 3.
Aliter læti, aliter tristes. 4.
Aliter subditi, aliter prælati. 5.
Aliter servi, aliter domini. 6.
Aliter hujus mundi sapientes, aliter hebetes. 7.
Aliter impudentes, aliter verecundi. 8.
Aliter protervi, aliter pusillanimes. 9.
Aliter impatientes, aliter patientes. 10.
Aliter benevoli, aliter invidi. 11.
Aliter simplices, aliter impuri. 12.
Aliter incolumes, aliter ægri. 13.
Aliter qui flagella metuunt, & propterea innocenter vivunt; aliter qui sic in iniquitate duraverunt, ut neque per flagella corrigantur. 14.
Aliter nimis taciti, aliter multiloquio vacantes. *E cap. 15.*
Aliter pigri, aliter præcipientes. 16.
Aliter mansueti, aliter iracundi. 17.
Aliter humiles, aliter elati. 18.
Aliter pertinaces, aliter inconstantes. 19.
Aliter gulæ dediti, aliter abstinentes. 20.
Aliter qui sua misericorditer tribuunt, aliter qui aliena rapere contendunt. 21.
Aliter qui nec aliena appetunt, nec sua latè giuntur: aliter qui & ea quæ habent tribuunt, & tam aliena rapere non desistunt. 22.
Aliter discordes, aliter pacati. 23.
Aliter seminantes jurgia, aliter pacifici. 24.
Aliter qui sacra legis verba non intelligunt rectè; aliter qui rectè quidem intelligunt, sed hæc humiliter non loquuntur. 25.

Aliter qui cum dignè prædicare valeant, præ nimia humilitate formidant; aliter quos à prædicatione imperfectio vel ætas prohibet, & tamen prædicatione impellit. 26.

Aliter qui in hoc quod temporaliter appetunt, prosperantur; aliter qui ea quidem quæ mundi sunt concupiscunt, sed tamen ad veritatis labore fatigantur. 27.

Aliter conjugii obligati, aliter à conjugii nexibus liberi. 28.

Aliter peccatorum carnis conscii, aliter ignari.

29. Aliter qui peccata deplorant operum, aliter qui cogitationum. 30.

Aliter qui admissa plangunt, nec tamen deserunt; aliter qui deserunt, nec tamen plangunt. 31.

Aliter qui illicita quæ faciunt, etiam laudant; aliter qui accusant prava, nec tamen deviant. 32.

Aliter qui repentina concupiscentia superantur, atque aliter qui in culpa ex consilio ligantur. 33.

Aliter qui licet minima, crebrò tamen illicita faciunt; aliter qui se à parvis custodiunt, sed aliquando in gravioribus demerguntur. 34.

Aliter qui bona nec inchoant, aliter qui inchoata minimè consummant. 35.

Aliter qui mala occultè agunt, & bona publicè; aliter qui bona quæ faciunt abscondunt, & tamen quibusdam factis publicè mala de se opinari permittunt. 36.

Sed quid utilitatis est, quòd cuncta hæc collecta numeratione transcurramus, si non etiam admonitionis modos per singula, quanta possumus brevitate, pandamus. [* De his igitur omnibus à principali sumentes exordium, latius ex ordine per singula disseramus.]

Admonitio I.

Aliter igitur admonendi sunt viri, atque aliter femina: quia illis graviora, istis verò injungenda sunt leviora: ut illos magna exerceant, istas autem lenia demulcendo convertant.

Admonitio II.

25. Aliter admonendi sunt juvenes, atque aliter senes: quia illos plerumque severitas admonitionis ad profectam dirigit; istos verò ad meliora opera deprecatio blanda componit. Scriptum quippe est: *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem.*

Admonitio III.

26. Aliter admonendi sunt inopes, atque aliter locupletes: illis namque offerre consolationis solatium contra tribulationem, istis verò inferre metum contra elationem debemus. Inopi quippe à Domino per Prophetam dicitur: *Noli timere, quia non confundis deris.* Cui non longè pòst blandiens, dicit: *Pericula tempestate convulsa.* Rursumque hanc consolatur, dicens: *Elegi te in camino pauperum.* At contra Paulus discipulo de divitibus dicit: *Divitibus hujus sæculi præcipe non superbe sapere, neque sperare in incerto divitiarum suarum.* Ubi notandum valde est, quòd humilitatis doctor memoriam divitum faciens, non ait, *Roga, sed Præcipe:* quia etsi impendenda est pietas infirmitati, honor tamen non debetur elationi. Talibus ergo rectum quod dicitur, tantò rectius jubetur, quantò & in rebus transitoriis altitudine cogitationis intumescunt. De his in Evangelio Dominus dicit: *Vae vobis divitibus, qui habetis consolationem vestram.* Quia enim quæ sunt æterna gaudia nesciunt, ex præsentis vitæ abundantia consolantur. Offerenda est ergo eis consolatio, quos caminus paupertatis excoquit; atque illis inferendus est timor, quos consolatio gloriæ temporalis extollit: ut & illi discant, quia divitias quas non concupiscunt, possident; & isti cogno-

scant, quia eas quas concupiscunt nequaquam tenere possunt. Plerumque tamen personarum ordinem permutat qualitas morum: ut sit dives humilis, sit pauper elatus. Unde mox prædicantis lingua cum audientis debet vita componi: ut tantò districtius in paupere elationem feriat, quantò cum nec illata paupertas inclinatur: & tantò lenius humilitatem divitum mulceat, quantò eos nec abundantia quæ sublevar, exaltat. Nonnumquam tamen etiam superbus dives exhortationis blandimento placandus est: quia & plerumque dura vulnera per lenia fomenta mollescunt, & furor insanorum saepe ad salutem medico blandiente reducitur: cumque eis in dulcedine condescenditur, languor insanie mitigatur. Neque enim negligenter intendum est, quòd cum Saulem spiritus adversus invaderet, apprehensam David citharam, ejus vafaniam sedabat. Quid enim per Saulem, nisi elatio potentum; & quid per David innuitur, nisi humilis vita sanctorum? Cum ergo Saül ab immundo spiritu arripitur, David canente ejus vafania temperatur: quia cum sensus potentum per elationem in furorem vertitur, dignum est ut ad salutem mentis quasi dulcedine citharæ, locutionis nostræ tranquillitate revocetur. Aliquando autem cum hujus sæculi potentes arguuntur, prius per quasdam similitudines velut de alieno negotio requirendi sunt: & cum rectam sententiam quasi in alterum protulerint, tunc modis congruentibus de proprio reatu ferendi sunt: ut mens temporali potentia tumida, contra corripientem nequaquam se erigat, quæ suo sibi judicio superbiæ cervicem calcet; & in nulla sui defensione se exerceat, quam sententia proprii oris ligat. Hinc est enim quòd Nathan propheta arguere Regem venerat, & quasi de causa pauperis contra divitem judicium quærebat; ut prius rex sententiam diceret, & reatum suum postmodum audiret, quatenus nequaquam justitiæ contradiceret, quam ipse in se protulisset. Vir itaque sanctus & peccatorem considerans & regem, miro ordine audacem reum prius per confessionem ligare studuit, & postmodum per invocationem secare. Celavit paululum quod quæsit, sed percussit repente quem tenuit. Pignus enim fortasse incidere, si ab ipso sermonis exordio aperte culpam ferire voluisset: sed præmissa similitudine, eam quam occultabat exacuit increpationem. Ad ægrum medicus venerat, secandum vulnus videbat, sed de patientia ægri dubitabat. Abscondit igitur ferrum medicinale sub veste, quod eductum subito fixit in vulnere, ut secantem gladium sentiret æger antequam cerneret, ne si antè cerneret, sentire recusaret.

Admonitio IV.

Aliter admonendi sunt læti, aque aliter tristes. Lætis videlicet inferenda sunt tristitia quæ sequuntur ex supplicio; tristibus verò inferenda sunt læta quæ promittuntur ex regno. Discant læti ex minarum asperitate quod timeant; audiant tristes præmiorum gaudia de quibus presument. Illis quippe dicitur: *Vae vobis qui rideris nunc, quoniam flebitis:* isti verò eodem magistro docente audiunt: *Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Nonnulli autem læti vel tristes non rebus fiunt, sed conspersioibus existunt. Quibus profectò intimandum est quòd quædam vitia quibusdam conspersioibus juxta sunt. Habent enim læti ex propinquo luxuriam, tristes iram. Unde necesse est ut non solum quisque consideret quod ex conspersione sustinet, sed etiam quod ex vicino deterius perurget: ne dum nequaquam pugnat contra hoc quod tolerat, ei quoque à quo se liberum æstimat, vitio succumbat.

Admonitio V.

Aliter admonendi sunt subditi, atque aliter præ-

Y y iij

* al.
Hac de
sunt in
var.
edit. Ro-
mana,
& in
codd.
ms.

24.

1. Tim.
5.

Esaï. 45.
Ibid. c
Esaï. 48.
b
1. Tim.
6. d

Luc. 6. c

* al.
conspi-
ciunt.

1. Reg.
18.

B

C

2. Reg.
12.

D

27.

Luc. 6. d
10an. 16.

E

28.

Iati. Illos ne subjectio conterat, istos ne locus superior extollat. Illi ne minus quæ jubentur impleant, isti ne plus iusto jubeant quæ compleantur. Illi ut humiliter subjaceant, isti ut temperanter præfint. Nam quod intelligi & figuratiter potest, illis dicitur: *Filii, obedite parentibus vestris in Domino*: istis verò præcipitur: *Et patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros*. Illi discant quomodo ante occulti arbitri oculos sua interiora componant, isti quomodo etiam commissis sibi exempla bene vivendi exterioris præbeant. Scire etenim prælati debent, quia si perversa umquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Unde necesse est, ut tantò se cautius à culpa custodiant, quantò per prava quæ faciunt, non soli moriuntur: * [sed aliorum animarum, quas pravis exemplis destruxerunt, rei sunt.] Unde admonendi sunt illi, ne districtius puniantur si absoluti reperiri nequiverint saltem de se: isti ne de subditorum erratibus judicentur, etiam si se jam de se securos inveniunt. Illi ut tantò circa se sollicitius vivant, quantò eos aliena cura non implicat: isti verò ut sic aliorum curas pleant, quatenus & suas agere non desistant, & sic in propria sollicitudine fervent, ut à commissorum custodia minime torpescant. Illi enim sibi vacanti dicitur: *Vade ad fornicam, & piger, & considera vias ejus, & discite sapientiam*. Ille autem terribiliter admonetur, cum dicitur: *Fili mi, si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, & illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus*. Spondere namque pro amico, est alienam animam in periculo suæ conversationis accipere. Unde & apud extraneum manus defigitur; quia apud curam sollicitudinis quæ antè deerat, mens ligatur. Verbis verò oris sui illaqueatus est, ac propriis sermonibus captus: quia dum commissis sibi cogitur bona dicere, ipsi prius necesse est quæ dixerit, custodire. Illaqueatur igitur verbis oris sui, dum ratione exigente constringitur, ne ejus vita ad aliud quam admonet relaxetur. Unde apud districtum judicem cogitur tanta in opere exolvere, quanta cum constat aliis voce præcepisse. Ubi & bene mox exhortatio subditur, ut dicatur: *Fac ergo quod dico fili mi, & remittis libera: quia incidisti in manus proximi tui, discurre, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebre tue*. Quisquis enim ad vivendum aliis in exemplum præponitur, non solum ut ipse vigilet, sed etiam ut amicum suscitaret admonetur. Et namque vigilare bene vivendo non sufficit, si non & illum cui præest, à peccati torpore disungit. Bene autem dicitur: *Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebre tue*. Somnum quippe oculis dare, est intentione cessante, subditorum curam omnino negligere. Palpebre verò dormitant, cum cogitationes nostræ ea quæ in subditis arguenda cognoscunt, pigredine deprimentate dissimulant. Plene enim dormire, est commissorum acta nec scire, nec corrigere. Non autem dormire, sed dormitare est, quæ quidem reprehendenda sunt cognoscere, sed tamen propter mentis tardium dignis ea increpationibus non emendare. Dormitando verò oculis ad plenissimum somnum ducitur: quia dum plerumque qui præest, malum quod cognoscit, non refecat, ad hoc quandoque negligentia suæ merito pervenit, ut quod à subjectis delinquitur, nec agnoscat. Admonendi sunt itaque qui præfunt, ut per circumspeditionis studium oculos pervigiles intus & in circuitu habeant, & cæli animalia fieri contendant. Ostensa quippe cæli animalia in circuitu & intus oculis plena describuntur. Dignum quippe est, ut cuncti qui præfunt, intus atque in circuitu oculos habeant, quatenus & interno judicii in semetipsis placere stu-

Coloss. 3.
d
Ibid. c
Mor. lib.
21. c. 14.
et 15.
11. q. 3. c.
Præci-
pue. p.
scire præ-
lati

* Absunt
à pluri-
bus mss.
cod.

Prov.
6. a
Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ezech.
1.
Apo. 4.

A deant, & exempla vitæ exterioris præbentes, ea etiam quæ in aliis sunt corrigenda deprehendant. Admonendi sunt subditi, ne prepositorum suorum vitam temere judicent, si quid eos forcasse agere reprehensibiliter vident: ne unde mala recte redarguant, inde per elationis impulsu in profundiora mergantur. Admonendi sunt, ne cum culpas prepositorum considerant, contra eos audaciores fiant: sed sic si qua valde sunt eorum prava, apud semetipsos dijudicent, ut tamen divino timore constricti ferre sub eis jugum reverentia non reculent. Quod melius ostendimus, si David factum ad medium deducamus. Saül quippe persecutor, cum ad purgandum ventrem speluncam fuisset ingressus, illic cum viris suis David inerat, qui jam tam longo tempore persecutionis ejus mala tolerabat. Cumque cum viri sui ad ferendum Saül accenderent, fregit eos responsionibus, quia manum mittere in christum Domini non deberet. Qui tamen occulte surrexit, oram chlamydis ejus absceidit. Quid enim per Saül, nisi mali rectores: quid per David, nisi boni subditi designantur? Saül igitur ventrem purgare, est prava prepositos conceptam in corde malitiam usque ad opera miseri odoris extendere, & cogitata apud se noxia factis exterioribus exequendo monstrare. Quem tamen David ferire meruit, quia pie subditorum mentes ab omni se peste obtestationis abstinentes, prepositorum vitam nullo lingue gladio percutiunt, etiam cum de imperfectione reprehendunt. Qui & si quando pro infirmitate sese abstinere vix possunt, ut extrema quadam atque exteriora prepositorum mala, sed tamen humiliter loquantur, quasi oram chlamydis silenter incidunt: quia videlicet dum prælata dignitati saltem innoxie & latenter derogant, quasi regis superpositi vestem secant; sed tamen ad semetipsos redeunt, seque vehementissimè vel de tenuissima verbe laceratione reprehendunt. Unde bene & illic scriptum est: *Post hæc David percussit cor suum, eo quod absceidisset oram chlamydis Saül*. Facta quippe prepositorum oris gladio ferienda non sunt, etiam cum recte reprehendenda judicantur. Si quando verò contra eos vel in minimis lingua labitur, necesse est ut per afflictionem poenitentia cor prematur: quatenus ad semetipsum redeat, & cum præposita potestati deliquerit, ejus contra se judicium à quo sibi prælata est, perhorrescat. Nam cum præpositis delinquimus, ejus ordinationi qui eos nobis prætulit, obviamus. Unde Moyses quoque cum contra se & Aaron conqueri populum cognovisset, ait: *Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum*.

Admonitio VI.

Aliter admonendi sunt servi, atque aliter domini. Servi scilicet, ut in se semper humilitatem conditionis aspiciant: domini verò, ut natura suæ quæ æqualiter sunt cum servis conditi, & memoriam non amittant. Servi admonendi sunt ne dominos despiciant, ne Deum offendant si ordinationi illius superbiendo contradicunt: domini quoque admonendi sunt, quia contra Deum de munere ejus superbiunt, si eos quos per conditionem tenent subditos, æquales sibi per naturæ consortium non agnoscunt. Isti admonendi sunt ut sciant se servos esse dominorum: illi admonendi sunt ut cognoscant se servos esse servorum. Istis namque dicitur: *Servi, obedite dominis carnalibus*. Et rursum: *Quicumque sunt sub jugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur: illis autem dicitur: Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas, scientes quod & illorum & vester Dominus est in calis*.

Admonitio VII.

Aliter admonendi sunt sapientes hujus sæculi,

S. GREGORII
PASTORALIS
CURÆ
TOM. II.

atque aliter hebetes. Sapientes quippe admonendi sunt, ut * sciant se amittere quæ sciunt; hebetes quoque admonendi sunt, ut appetant scire quæ nesciunt. In illis hoc primum destruendum est, quod se sapientes arbitrantur: in istis jam ædificandum est quidquid de superna sapientia cognoscitur: quia dum minimè superbiunt, quasi ad suscipiendum ædificium corda paraverunt. Cum illis laborandum est, ut sapientius stulti fiant, stultam sapientiam deserant, & sapientem Dei stultitiam discant: istis verò prædicandum est, ut ab ea quæ putatur stultitia, ad veram sapientiam viciniùs transcant. Illis namque dicitur: *Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo, stultus fiat, ut sit sapiens: istis verò dicitur: Non multi sapientes secundum carnem.* & rursum: *Quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes.* Illos plerumque ratiocinationis argumenta, istos nonnumquam meliùs exempla convertunt. Illis nimirum prodest, ut in suis allegationibus victi jaceant: istis verò aliquandò sufficit, ut laudabilia aliorum facta cognoscant.

Rom. 1. b Unde & magister egregius, sapientibus & insipientibus debitor, cum Hebræorum quosdam sapientes, quosdam verò etiam tardiores admoneret, illis de completionem Testamenti veteris loquens, eorum sapientiam argumento superavit, dicens: *Quod enim antiquatur & senescit, prope in meritum est.* Cum verò solis exemplis quosdam trahendos cernebat, in eadem epistola adjunxit: *Sancti ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres, lapidati sunt, sceli sunt, tentati sunt, in occasione gladii mortui sunt.* Et rursum: *Memento præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conversationis, imitramini fidem: quatenus & illos victrix ratio frangeret, & istos ad majora conscendere imitatio blanda suaderet.*

Admonitio VIII.

31. Aliter admonendi sunt impudentes, atque aliter verecundi. Illos namque ab impudentià vitio non nisi increpatio dura compefcit: istos autem plerumque ad melius exhortatio modesta componit. Illi se delinquere nesciunt, nisi etiam à pluribus increpentur: istis plerumque ad conversionem sufficit, quod eis doctor mala sua saltem leniter ad memoriam reducit. Illos meliùs corrigit qui invehendo reprehendit: istis autem major profectus adducitur, si hoc quod in eis reprehenditur, quasi ex latere tangatur. Impudentem quippe Judæorum plebem Dominus aperte increpans, ait: *Frons mulieris meretricis facta est tibi, nolisti erubescere.* Et rursum verecundantem refovet, dicens: *Confusionis adolescentia tua oblivisceris, & opprobrii viduitatis tua non recordaberis, quia dominabitur tui qui fecit te.* Impudenter quoque delinquentes Galatas aperte Paulus increpat, dicens: *Q insensati Galatas, quis vos fascinavit? Et rursum: Sic stulti estis, ut cum spiritu cæperitis, nunc carne consumamini? Culpas verò verecundantium quasi compatiens reprehendit, dicens: Gavisus sum in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando reformistis pro me sentire sicut & sentiebatis: occupati enim eratis. ut & illorum culpas increpatio dura detegeret, & horum negligentiam mollior sermo velaret.*

Admonitio IX.

32. Aliter admonendi sunt protervi, atque aliter pusillanimes. Illi enim dum valde de se præsumunt, exprobrando ceteros dedignantur: isti autem dum nimis infirmitatis suæ sunt conscii, plerumque in desperationem cadunt. Illi singulariter summa æstimant cuncta quæ agunt, isti vehementer despecta putant esse quæ faciunt, & idcirco in desperatione franguntur. Subtiliter itaque ab arguente dis-

cutienda sunt opera protervorum, ut in quo sibi placent, ostendantur quia Deo displicent. Tunc enim protervos meliùs corrigimus, cum ea quæ bene egisse se credant, malè acta monstramus: ut unde adepta creditur gloria, inde utilis subsequatur confusio. Nonnumquam verò cum se vitium proterviæ minimè perpetrare cognoscunt, compendiosius ad correctionem veniunt, si alterius culpæ manifestioris & ex latere requisitæ improprio confundantur: ut ex eo quod defendere nequeant, cognoscant se tenere improbè quod defendunt. Unde cum protervè Paulus Corinthios adversum se invicem videret inflatos, ut alius Pauli, alius Apollo, alius Cephæ, alius Christi esse se diceret, incestus calpam in medium deduxit, quæ apud eos & perpetrata fuerat, & incotrecta remanebat, dicens: *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris quis habeat. Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tolleretur de medio vestrum qui hoc opus fecit.* Ac si aperte dicat: *Quid vos per proterviæ hujus vel illius dicitis, qui per dissolutionem negligentia, nullius vos esse monstratis? At contra, pusillanimes apertius ad iter bene agendi reducimus, si quædam illorum bona ex latere requiramus, ut dum in eis alia reprehendendo corripimus, alia amplectendo laudemus, quatenus eorum teneritudinem laus audita nutriat, quam culpa increpata castigat. Plerumque autem utiliùs apud illos proficimus, si & eorum bene gesta memoramus. Et si qua ab eis inordinatè gesta sunt, non jam tamquam perpetrata corripimus, sed quasi adhuc ne perpetrari debeant, prohibemus: ut & illa quæ approbamus, illatus favor augeat, & contra ea quæ reprehendimus, magis apud pusillanimes exhortatio verecunda convalescat. Unde idem Paulus cum Thessalonicenses in accepta prædicatione perdurantes, quasi de vicino mundi termino quadam cognosceret pusillanimitate turbatos, priùs in eis quæ fortia prospicit laudat, & cavè monendo postmodum quæ infirma sunt, roborat. Ait enim: *Gratias agere debemus Deo semper pro vobis fratres, ita ut dignum est, quoniam supercreverit fides vestra, & abundat charitas uniuscujusque vestrum in invicem, ita ut & nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis Dei pro patientia vestra & fide.* Et cum blanda hæc vitæ eorum præconia præmississet, paulò post subdidit, dicens: *Rogamus autem vos fratres, per adventum Domini nostri Jesu Christi, & nostra congregationis in ipsum, ut non cito moveamini à vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tanquam per nos missam, quasi insiet dies Domini.* Egit enim verus doctor, ut priùs audirent laudati quod recognoscerent, & postmodum quod exhortati sequerentur: quatenus eorum mentem ne admonitio subjuncta concuteret, laus præmissa solidaret: & qui commotos eos vicini finis suspicione cognoverat, non jam redargebat motos, sed quasi transacta nesciens, adhuc commoveri prohibebat: ut dum de ipsa levitate * motionis prædicatori suo se incognitos crederent, tantò reprehensibiles fieri, quantò & cognosci ab illo formidarent.*

Admonitio X.

33. Aliter admonendi sunt impatientes, atque aliter patientes. Dicendum namque est impatientibus, quia dum refrænare spiritum negligunt, per multa etiam quæ non appetunt, iniquitatum abrupta rapiuntur: quia videlicet mentem impellit furor, quò non trahit desiderium, & agit commota velut nesciens, unde post doleat sciens. Dicendum quoque impatientibus, quia dum motionis impulsu præcipites, quadam velut alienati peragunt, vix mala sua postquam fuerint perpetrata cognoscunt. Qui

dum perturbationi suæ minimè obstitunt, etiam si qua à se tranquilla mente fuerant bene gesta confundunt, & improvise impulsu destruunt quidquid forsitan diu labore provido construxerunt. Ipsa namque quæ mater est omnium custosque virtutum, per impatientiæ vitium virtus amittitur charitatis. Scriptum quippe est: *Charitas patiens est.* Igitur cum minimè est patiens, charitas non est. Per hoc quoque e impatientiæ vitium ipsa virtutum nutrix doctrina dissipatur. Scriptum namque est: *Doctrina viri per patientiam nascitur.* Tantò ergo quisque minùs ostenditur doctus, quantò minùs convincitur patiens. Neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si vivendo nescit æquanimiter aliena mala tolerare. Per hoc quoque impatientiæ vitium plerumque mentem arrogantiae culpa transfigit: quia dum despici in mundo hoc quisque non patitur, bona si qua sibi occulta sunt, ostentare conatur, atque sic per impatientiam usque ad arrogantiam ducitur: dumque ferre despectionem non potest, detegendo semetipsum in ostentatione gloriatur. Unde scriptum est: *Mulior est patiens arrogante.* Quia videlicet eligit patiens qualibet mala perpeti, quàm per ostentationis vitium bona sua occulta cognosci. At contrà eligit arrogans bona de se vel falsa jactari, ne mala possit vel minima perpeti. Quia igitur cum patientia relinquitur, etiam bona reliqua quæ jam gesta sunt, destruuntur, rectè per Ezechielem * in altari Dei esse fossa perhibetur, ut in ea videlicet superposita holocausta ferventur. Si enim in altari fossa non esset, omne quod in eo sacrificium reperiret, superveniens aura dispergeret. Quid verò accipimus altare Dei, nisi animam iusti, quæ quot bona egerit, tot super se ante ejus oculos sacrificia imponit: Quid autem est altaris fossa, nisi bonorum patientia, quæ dum mentem ad adversa toleranda humiliat, quasi more foveæ hanc in imo positam demonstrat? Fossa ergo in altari fiat, ne superpositum sacrificium aura dispergat: id est, electorum mens patientiam custodiat, ne commota vento impatientiæ, & hoc quod bene operata est amittat. Bene autem hæc eadem fossa unius cubiti esse memoratur: quia nimirum si patientia non deseritur, unitatis mensura servatur. Unde & Paulus ait: *Invicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi.* Lex quippe Christi est charitas unitatis, quam soli perficiunt, qui nec cum gravantur excedunt. Audiant impatientes quod scriptum est: *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.* Minor enim est victoria urbium, quia extra sunt quæ subiguntur: valde autem majus est quod per patientiam vincitur; quia ipse à se animus superatur, & semetipsum sibimetipsi subjicit, quando cum patientia intra se frenari compellitur. Audiant impatientes quod electis suis Veritas dicit: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Sic enim conditi mirabiliter sumus, ut ratio animam, & anima possideat corpus. Jus verò animæ à corporis possessione repellitur, si non priùs anima à ratione possidetur. Custodem igitur conditionis nostræ patientiam Dominus esse monstravit: quia in ipsa nos possidere nosmetipsos docuit. Quanta ergo sit impatientiæ culpa cognoscimus, per quam & hoc ipsum amittimus possidere quod sumus. Audiant impatientes quod per Salomonem rursum dicitur: *Totum spiritum suum proferat stultus, sapiens autem differt & reservat in posterum.* Impatientia quippe impellente agit ut totus foras spiritus proferatur; quem idcirco perturbatio citius ejicit, quia nulla interius disciplina sapientiæ circumcludit. Sapiens autem differt & reservat in posterum. Læsus enim, in præsens se ulcisci non desiderat, quia etiam tolerans parci optat, sed tamen justè vindicari omnia extremo judicio non ignorat. At contrà admonendi sunt

A patientes, ne in eo quod exterius portant, interius doleant: ne tantæ virtutis sacrificium quod integrum foras immolant, intus malitiæ peste corrumpant: & cum ab hominibus non agnoscitur, sed tamen sub divina examinatione peccatur, tantò deterior culpa doloris fiat, quantò sibi ante homines virtutis speciem vindicat. Dicendum itaque est patientibus, ut studeant diligere quos sibi necesse est tolerare: ne si patientiam dilectio non sequatur, in deteriorem culpam odii virtus ostensa vertatur. Unde Paulus cum diceret: *Charitas patiens est,* illico adjunxit: *Benigna est,* videlicet ostendens, quia quos ex patientia tolerat, amare etiam ex benignitate non cessat. Unde idem doctor egregius cum patientiam discipulis suaderet, dicens: *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis:* quasi cunctis exterius jam bene compositis ad interiora convertitur, dum subjungit: *Cum omni malitia:* quia nimirum frustra indignatio, clamor & blasphemia ab exterioribus tollitur, si in interioribus vitiorum mater malitia dominatur: & in casum foras nequitia ex ramis inciditur, si surrectura multiplicius intus in radice servatur. Unde & per semetipsam Veritas dicit: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persecutoribus & calumniatoribus vos.* Virtus itaque est coram hominibus adversarios tolerare; sed virtus coram Deo, diligere: quia hoc solum Deus sacrificium accipit, quo ante ejus oculos in altari boni operis flamma charitatis incendit. Hinc est quòd rursum quibusdam patientibus, nec tamen diligentibus dicit: *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides?* Perturbatio quippe impatientiæ, festuca est; malitia verò in corde, traves in oculo. Illam namque aura tentationis agit, hanc autem consummata nequitia pæne immobiliter portat. Rectè verò illic subjungitur: *Hypocrita ejice primam trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui.* Ac si dicatur menti iniquæ interius dolenti, & sanctam se exterius per patientiam demonstranti: Priùs à te molem malitiæ excute, & tunc alios de impatientiæ levitate reprehende: ne dum non studes simulationem vincere, pejus tibi sit aliena prava tolerare. Evincere etiam plerumque patientibus solet, ut eo quidem tempore quo vel adversa patiuntur, vel contumelias audiunt, nullo dolore pulsantur, & sic patientiam exhibeant, ut custodire etiam cordis innocentiam non omitterent: sed cum post paululum hæc ipsa quæ pertulerint, ad memoriam revocant, igne se doloris inflammant, argumenta ultionis inquirunt, & mansuetudinem quam tolerantes habuerunt, retractantes in malitiam vertunt. Quibus citius à prædicante succurritur, si quæ sit hujus malitiæ causa pandatur. Callidas namque adversarius bellum contra duos movet, unum videlicet inflammans ut contumelias prior inferat, alterum provocans ut contumelias læsus reddat. Sed plerumque dum hujus jam victor est qui injuriam persuasus irrogat, ab illo vincitur qui illatam sibi æquanimiter portat. Unius ergo victor quem commovendo subjugavit, tota contra alterum virtute se erigit, eumque obstitentem fortiter & vincenstem dolet: quem quia commovere in ipsa contumeliam jaculatione non potuit, ab aperto certamine interim quiescens, & secreta suggestionem cogitationem læscens, aptum deceptionis tempus inquit. Quia enim publico bello perdidit, ad exercendas occultè insidias exardescit. Quiescit namque tempore jam ad victoris animum redit, & vel rerum damna, aut injuriarum jacula ad memoriam reducit, cunctaque quæ sibi illata sunt, vehementer exaggerans, intolerabilia ostendit: tantoque mentem merore conturbat, ut plerumque vir patiens illa se æquanimiter tolerasse

1. Cor. 13.

b

Prov. 19. b

Eccl. 1.

b

Ezec. 43. b

* al.

cisc in

altari

Dei fossa

præcipi-

tur.

Ibid.

Galat. 5.

a

Pro. 16. d

Luc. 21.

d

Pro. 29. b

1. Cor. 13.

b

Eph. 4.

d

Ibid.

Luc. 6. d

Mat. 7.

a

Ibid.

tolerasse post victoriam captivus erubescat, seque non reddidisse contumelias doleat, & deteriora respondere, si occasio præbeatur, querat. Quibus ergo isti sunt similes, nisi his qui per fortitudinem in campo victores sunt, sed per negligentiam postmodum intra urbis claustra capiuntur? Quibus sunt similes, nisi iis quos irruens gravis languor à vita non subtrahit, sed leniter veniens recidiva febris occidit? Admonendi sunt igitur patientes, ut cor post victoriam muniant, ut hostem publico bello superatum insidiari mœniis mentis intendant; ut languorem plus reserpentem timeant, ne hostis callidus eò in deceptione postmodum majori exultatione gaudeat, quò illa dudum contra se rigida colla victorum calcet.

Admonitio XI.

34. Aliter admonendi sunt benevoli, atque aliter invidi. Admonendi namque sunt benevoli, ut sic alienis bonis congaudeant, quatenus habere & propria concupiscant. Sic proximorum facta diligendo laudent, ut ea etiam imitando multiplicent: ne si in hoc præsentis vitæ stadio ad certamen alienum devoti fautores, sed pigri spectatores assistant, eò post certamen sine bravio remaneant, quò nunc in certamine non laborant; & tunc eorum palmas afflicti respiciant, in quorum nunc laboribus otiosi perdurant. Valde quippe peccamus, si aliena bene gesta non diligimus. Sed nil mercedis agimus, si ea quæ diligimus, in quantum possumus non imitamur. Dicendum itaque est benevolis, quia si imitari bona minimè festinant quæ laudantes approbant, sic eis virtutum sanctitas sicut stultis spectatoribus ludicrarum artium vanitas placet. Illi namque aurigarum & histrionum gesta favoribus efferrunt, nec tamen tales esse desiderant, quales illos conspicunt esse quos laudant. Mirantur eos placita egisse, sed tamen devitant similiter placere. Dicendum est benevolis, ut cum proximorum facta conspicunt, ad suum cor redeant, & de alienis actibus non præsumant; ne bona laudent, & agere recusent. Gravius quippe extrema ultione feriendi sunt, quibus placuit quod imitari noluerunt. Admonendi sunt invidi, ut perpendant quantæ cæcitatibus sunt, qui alieno profectu deficiunt, aliena exaltatione contabescunt. Quantæ infelicitatis sunt, qui melioratione proximorum deteriores fiunt; dumque augmenta alienæ prosperitatis aspiciunt, apud semetipsos anxie afflicti, cordis sui peste moriuntur. Quid istis infelicitius, quos dum conspecta felicitas afficit, poena nequiores reddit: Aliorum verò bona quæ habere non possunt, si diligenter, sua fecissent. Sic quippe sunt universi consistentes in fide, sicut multa membra quæ uno continentur in corpore: quæ per officium quidem diversa sunt, sed eo quo sibi vicissim congruunt, unum fiunt. Unde fit, ut pes per oculum videat, & per pedes oculi gradiantur: ori auditus aurium serviat, & ad usum suum auribus oris lingua concurrat: suffragetur venter manibus, ventri operentur manus. In ipsa igitur corporis positione accipimus, quod in actione servemus. Nimis itaque turpe est non imitari quod sumus. Nostra sunt nimirum, quæ etsi imitari non possumus, amamus in aliis; & amantium fiunt quæque amantur in nobis. Hinc ergo pensent invidi, charitas quantæ virtutis est, quæ alieni laboris opera, nostra sine labore facit. Dicendum itaque est invidis, quia dum se à livore minimè custodiunt, in antiquam versuti hostis nequitiam demerguntur.

34. De illo namque scriptum est: *Invidia autem diaboli mors intravit in orbem terrarum.* Quia enim ipse cælum perdidit, condito hoc homini invidit, & damnationem suam perditus adhuc alios perdendo cumulavit. Admonendi sunt invidi, ut cognos-

S. Greg. Tom. I.

A cant quantis lapibus succrescentis ruinae subiaceant quia dum livorem à corde non projiciunt, ad apertas operum nequitiis devolvuntur. Nisi enim Cain invidisset acceptam fratris hostiam, minimè pervenisset ad extinguendam vitam. Unde scriptum est: *Et respexit Dominus ad Abel & ad munera eius, ad Cain verò & ad munera eius non respexit. Iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus eius.* Livor itaque sacrificij, fratricidij seminarium fuit. Nam quem meliorem se esse doluit, ne utcumque esset amputavit. Dicendum est invidis, quia dum se ista intrinsecus peste consumunt, etiam quicquid in se aliud boni habere videntur interimunt. Unde scriptum est: *Vita carniū sanitas cordis, putredo ossium* Prov. 14. d *invidia.* Quid enim per carnes nisi infirma quædam ac tenera, & quid per ossa nisi fortia acta signantur? Et plerumque contingit, ut quidam cum cordis innocentia in nonnullis suis actibus infirmi videantur, quidam verò jam quædam ante humanos oculos robusta exerceant, sed tamen erga aliorum bona intus invidiæ pestilentia tabescant. Bene ergo dicitur, *Vita carniū sanitas cordis*: quia si mentis innocentia custoditur, etiam si qua foris infirma sunt quandoque roborantur. Et rectè illic subditur: *Putredo ossium invidia*: quia per livoris vitium ante Dei oculos pereunt etiam quæ humanis oculis fortia videntur. Ossa quippe per invidiam putrescere, est quædam etiam robusta deperire.

Admonitio XII.

Aliter admonendi sunt simplices, atque aliter impuri. Laudandi sunt simplices quòd studeant numquam falsa dicere, sed admonendi sunt ut non verint nonnumquam vera reticere. Sicut enim semper dicentem falsitas læsit, ita nonnumquam quibusdam audita vera nocuerunt. Unde coram discipulis Dominus locutionem suam silentio temperans, ait: *Multa habeo vobis dicere, sed nunc non potestis illa portare.* Admonendi sunt igitur simplices, ut sicut fallaciam semper utiliter vitant, ita veritatem semper utiliter proferant. Admonendi sunt, ut simplicitatis bono prudentiam adjungant, quatenus sic securitatem de simplicitate possideant, ut circumspeditionem prudentiæ non amittant. Hinc namque per doctorem gentium dicitur: *Volo vos sapientes esse in bono, simplices autem in malo.* Hinc electos suos per semetipsam Veritas admonet, dicens: *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Quia videlicet in electorum cordibus debet & simplicitatem columbæ astutia serpentis acuere, & serpentis astutiam columbæ simplicitas temperare: quatenus nec seducti per prudentiam calceant, nec ab intellectus studio ex simplicitate torpescant. At contra admonendi sunt impuri, ut quàm gravis sit, quem cum culpa sustinent, dupliciter labor agnoscat. Dum enim deprehendi metuunt, semper improbas defensiones quærunt, semper pavidis suspitionibus agitantur. Nil autem est ad defendendum puritate tutius, nil ad dicendum veritate facilius. Nam dum fallaciam suam tueri conatur, duro cor labore fatigatur. Hinc namque scriptum est: *Labor labiorum ipsorum operiet eos.* Qui enim nunc implet, tunc operit: quia cujus nunc animum per blandam inquietudinem exercit, tunc per asperam retributionem premit. Hinc per Hieremiam dicitur: *Docuerunt linguam suam loqui mendacium, ut inique agerent laboraverunt.* Ac si aperte diceretur: Qui amici esse veritatis sine labore poterant, ut peccent laborant: cumque vivere simpliciter renuunt, laboribus exigunt ut moriantur. Nam plerumque in culpa deprehensi, dum quales sint cognosci refugiunt, sese sub fallaciæ velamen abscondunt, & hoc quod peccant, quodque jam aperte cernitur, excusare moliantur; ita ut sæpe is qui

Zzz

Hinc Psalmista ait : *Multa tribulationes iustorum,* [* & de omnibus his liberavit eos Dominus.] Hinc quoque beatus Job in dolore exclamans, ait : *Si iustus fuero, non levabo caput, saturatus afflictione & miseria.* Dicendum est agris, ut si caelestem patriam, suam credunt, necessariò in hac labores velut in aliena patiantur. Hinc est enim quòd lapides extrà tunc sunt, ut in constructione templi Domini absque mallei sonitu ponerentur : quia videlicet nunc foris per flagella tundimur, ut intus in templum Dei postmodum sine disciplina percussione disponamur : quatenus quidquid in nobis est superfluum, modò percussio rescedet, & tunc sola nos in ædificio concordia charitatis liget. Admonendi sunt agris, ut considerent pro percipiendis terrenis hereditatibus quam dura carnales filios disciplina flagella castigent. Quæ ergo nobis divinæ correptionis pœna gravis est, per quam & numquam amittenda hereditas percipitur, & semper mansura supplicia vitantur : Hinc etenim Paulus ait : *Patres quidem carnis nostre habuimus eruditores, & reverebamur eos, nonne multo magis obtemperabimus patri spirituum, & vivemus ? Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum voluntatem suam erudiebant nos : hic autem ad id quod utile est in recipiendo sanctificationem ejus.* Admonendi sunt agris, ut considerent quanta salus cordis sit molestia corporalis, quæ ad cognitionem sui mentem revocat, & quam plerumque salus abijcit, infirmitatis memoria reformat : ut animus qui extra se in elationem ducitur, cui sit conditioni subditus, ex percussa quam sustinet carne memoretur. Quod rectè per Balaam (si tamen vocem Dei subsequi obediendo voluisset) in ipsa ejus itineris retardatione signatur. Balaam namque pervenire ad propositum tendit, sed ejus votum animal cui præsidet, præpedit. Prohibitione quippe immorata asina Angelum videt, quem humana mens non videt : quia plerumque caro per molestias tarda flagello suo menti Deum indicat, quem mens ipsa carni præsidens non videbat : ita ut anxietatem spiritus proficere in hoc mundo cupientis, velut iter tendentis impediatur, donec ei invisibilem qui sibi obviat innotescat. Unde & bene per Petrum dicitur : *Correptionem habuit sua vassania subjugale mutum, quod in hominis voce loquens prohibuit propheta insipientiam.* Insanus quippe homo à subjugali muto corripitur, quando elata mens humilitatis bonum quod tenere debeat, ab afflictâ carne memoratur. Sed hujus correptionis donum idcirco Balaam non obtinuit, quia ad maledicendum pergens, vocem non mentem mutavit. Admonendi sunt agris, ut considerent quanti sit muneris molestia corporalis, quæ & admilla peccata diluit, & ea quæ admitti poterant compescit, quæ sumpta ab exterioribus plagis, concessa menti pœnitentiæ vulnera infligit. Unde scriptum est : *Livor vulneris abstergit mala, & plaga in secretioribus ventris.* Mala enim livor vulneris abstergit, quia flagellorum dolor vel cogitatas, vel perpetratas nequicias diluit. Solet verò ventris appellatione mens accipi ; quia sicut venter consumit escas, ita mens perpetrando excoquit curas. Quia enim venter mens dicitur, ea sententia docetur qua scriptum est : *Lucerna Domini spiraculum hominis, qua investigat omnia secreta ventris.* Ac si diceret : Divini afflatus illuminatio eùm in mentem hominis venerit, eam sibi metipsum illuminans ostendit, quæ ante Spiritus sancti adventum cogitationes pravæ & portare poterat, & pensare nesciebat. Livor ergo vulneris abstergit mala, & plagæ in secretioribus ventris : quia cum exterius percuntur, ad peccatorum nostrorum memoriam taciti afflictique revocamur, atque ante oculos nostros cuncta quæ à nobis sunt malè gesta reducimus, & per hoc quod foris patimur, magis intus quod fecimus dolemus. Unde fit, ut inter aperta vulnera corporis amplius nos abluat plaga secreta ventris : quia sanat nequicias præ-

A vi operis occultum vulnus doloris. Admonendi sunt agris, quatenus patientiæ virtutem fervent, ut incessanter quanta Redemptor noster ab his quos creaverat, pertulit mala, considerent : quòd tot objecta conviciorum probra sustinuit : quòd de manu antiqui hostis captivorum animas quotidie rapiens, insultantium alapas accepit : quòd aqua salutis nos diluens, à perfidorum sputis faciem non abscondit : quòd vocatione sua nos ab æternis suppliciis liberans ; tacitus flagella toleravit : quòd inter Angelorum choros perennes nobis honores tribuens, colaphos pertulit : quòd à peccatorum nos punitionibus saluans, spinis caput supponere non recusavit : quòd æterna nos dulcedine debrians, in siti sua fellis amaritudinem accepit : quòd qui pro nobis Patrem, quamvis divinitate esset æqualis, adoravit, sub irrisione adoratus tacuit : quòd vitam mortuis præparans, usque ad mortem ipse vita pervenit. Cur itaque asperum creditur ut à Deo homo toleret flagella pro malis, si tanta Deus ab hominibus pertulit mala pro bonis ? Aut quis sanâ intelligentiâ de percussione sua ingratus existat, si ipse hinc sine flagello non exiit, qui hinc sine peccato vixit ?

Admonitio XIV.

Aliter admonendi sunt qui flagella metuunt, & propterea innocenter vivunt, atque aliter admonendi sunt, qui sic in iniquitate duruerunt, ut neque per flagella corrigantur. Dicendum namque est flagella timentibus, ut & bona temporalia nequaquam pro magno desiderant, quæ adesse etiam pravus vident : & mala præsentia nequaquam velut intolerabilia fugiant, quibus hinc plerumque etiam bonos affici non ignorant. Admonendi sunt, ut si malis veraciter carere desiderant, æterna supplicia perhorrescant, neque in hoc suppliciorum timore remaneant, sed ad amoris gratiam nutrimento charitatis excrecant. Scriptum quippe est : *Perfecta charitas foras mittit timorem.* Et rursum scriptum est : *Non accipistis spiritum servitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater.* Unde idem doctor iterum dicit : *Vbi spiritus Domini, ibi libertas.* Si ergo adhuc à prava actione formidata pœna prohibet, profectò formidantis animi nulla spiritus libertas tenet. Nam si pœnam non metueret, culpam proculdubio perpetraret. Ignorat itaque mens gratiam libertatis, quam ligat servitus timoris. Bona enim pro semetipsis amanda sunt, & non pœnis compellentibus exequenda. Nam qui propterea bona facit, quia tormentorum mala metuit, vult non esse quod metuat, ut audenter illicita committat. Unde luce clariùs constat, quòd coram Deo innocentia amittitur, ante cujus oculos desiderio peccatur. At contrà hi, quos ab iniquitatibus nec flagella compescunt, tantò acriori invectione feriendi sunt, quantò majori insensibilitate duruerunt. Plerumque enim sine dedignatione dedignandi sunt, sine desperatione desperandi ; ita dumtaxat, ut & offensa desperatio formidinem incutiat, & subijuncta admonitio ad spem redteat. Distinctè itaque contra illos divinæ sententiæ proferendæ sunt, ut ad cognitionem sui considerata æterna animadvertione revocentur. Audiant enim in se impletum esse quod scriptum est : *Si contuderis stultum in pila, quasi pisanas feriente de super pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus.* Contra hos Propheta Domino conqueritur, dicens : *Attrivisti eos, & reverterunt accipere disciplinam.* Hinc est quòd Dominus dicit : *Interfeci & perdidici populum istum, & tamen à viis suis non sum reversi.* Hinc rursum ait : *Populus non est reversus ad percutientem se.* Hinc voce flagellantium propheta conqueritur, dicens : *Curavimus Babylonem, & non est sanata.* Babylon quippe curatur, nec tamen ad sanitatem reducitur, quando mens in prava actione confusa, verba correctio-

* Hæc defunt in pluribus mss. Ps. 3. d. Job. 10. c.

Hebr. 12. e

Num. 22

1. Petr. 2. c

Prov. 20. d

Ibidem.

* al. advocat. tione.

1. Joan. 4. d. Rom. 8. c

2. Cor. 3. d

Prov. 27. d

Hier. 5. d. 15. c

Hier. 35. b

Hier. 51. b

nis audit, flagella correptionis percipit, & tamen ad recta salutis itinera redire contemnit. Hinc captivo Israelitico populo, nec tamen ab iniquitate converso Dominus exprobrat, dicens: *Verfa est mihi domus Israel in scoriā: omnes isti aēs, & stannum, & ferrum, & plumbum in medio fornacis.* Ac si apertè dicat: Purgare eos per ignem tribulationis volui, & argentum illos vel aurum fieri quæsi, sed in fornace mihi in aēs, stannum, & ferrum, & plumbum versi sunt: quia non ad virtutem, sed ad vitia etiam in tribulatione proruperunt. Aēs quippe dum percutitur, ampliùs metallis ceteris sonitum reddit. Qui igitur in percussione positus erumpit ad sonitum murmurationis, in aēs versus est in medio fornacis. Stannum verò cum ex arte componitur, argenti speciem mentitur. Qui ergo simulationis vitio non caret in tribulatione, stannum factus est in fornace. Ferro autem utitur, qui vitæ proximi in fidiatur. Ferrum itaque in fornace, est qui nocendi malitiam non amittit in tribulatione. Plumbum quoque ceteris metallis est gravius. In fornace ergo plumbum invenitur, qui sic peccati sui pondere premitur, ut etiam in tribulatione positus à terrenis desideriis non levetur. Hinc rursum scriptum est: *Multilabore sudatum est, & non exivit de ea nimia rubigo ejus neque per ignem.* Ignem quippe nobis tribulationis admovet, ut in nobis rubiginem vitiorum purget: sed nec per ignem rubiginem amittimus, quando & inter flagella vitio non caremus. Hinc Propheta iterum dicit: *Frustra conflavit conflator, malitia eorum non sunt consumpta.* Sciendum verò est, quòd nonnumquam cum inter flagellorum duritiam remanent incorrecti, dulci sunt admonitione mulcendi. Quos enim cruciamenta non corrigunt, nonnumquam ab iniquis actionibus lenia blandimenta compescunt: quia & plerumque ægros, quos fortis pigmentorum potio curare non valuit, ad salutem pristinam tepens aqua revocavit: & nonnulla vulnera quæ curari incisione nequeunt, fomentis olei sanantur. Et durus adamans incisionem ferri minimè recipit, sed leni hircorum sanguine mollescit.

Admonitio XV.

Aliter admonendi sunt nimis taciti, atque aliter multiloquio vacantes. Insinuari namque nimis tacitis debet, quia dum quædam vitia incautè fugiunt, occultè deterioribus implicantur. Nam sæpe linguam quia immoderatiùs premunt, in corde gravius multiloquium tolerant; ut eò plus cogitationes in mente ferveant, quòd illas violenta custodia indifcreti silentij angustat. Quæ plerumque tantò latius diffluunt, quantò se esse securiùs æstimant, quia defluunt foris à reprehensibilibus non videntur. Unde nonnumquam mens in superbiam tollitur, & quos loquentes audit, quasi infirmos despicit. Cumque os corporis claudit, quantum se vitis superbiendo aperiat non agnoscit. Linguam etenim premit, mentem elevat: & cum suam nequitiam minimè considerat, tantò apud se cunctos liberiùs, quantò & secretiùs accusat. Admonendi sunt igitur nimis taciti, ut scire sollicitè studeant, non solum quales foris ostendere, sed etiam quales se debeant intus exhibere: ut plus ex cogitationibus occultum iudicium, quam ex sermonibus reprehensionem metuant proximorum. Scriptum namque est: *Fili mi, attende sapientiam meam, & prudentia mea inclina aurem tuam, ut custodias cogitationes.* Nil quippe in nobis est corde fugacius, quod à nobis toties recedit, quoties per pravas cogitationes defluit. Hinc etenim Psalmista ait: *Cor meum dereliquit me.* Hinc ad semetipsum rediens, ait: *Invenit servus tuus cor suum ut oraret te.* Cum ergo cogitatio per custodiam restringitur, cor quod fugere consuevit, invenitur. Plerumque autem nimis taciti cum nonnulla injusta patiuntur, eò in acriorem dolorem prodeunt, quòd ea quæ sustinent, non lo-

quantur. Nam stillatas molestias tranquillè lingua diceret, à conscientia dolor emanaret. Vulnera enim clausa plus cruciant. Nam cum putredo quæ interiorius fervet, ejicitur, ad salutem dolor aperitur. Scire igitur debent, qui plus quam expedit tacent, ne inter molesta quæ tolerant, dum linguam tenent, vim doloris exaggerent. Admonendi sunt enim, ut si proximos sicut se diligunt, minimè illis taceant unde eos justè reprehendant. Vocis enim medicamine utrorumque salutem concurrendum, dum & ab illo qui infert, actio prava compescitur, & ab hoc qui sustinet, doloris fervor vulnere aperto temperatur. Qui enim proximorum mala respiciunt, & tamen in silentio linguam premunt, quasi conspectis vulneribus usum medicaminis subtrahunt, & eò mortis auctores sunt, quòd virus quod poterant curare noluverunt. Lingua itaque discretè frænanda est, non insolubiliter obliganda. Scriptum namque est: *Sapiens tacebit usque ad tempus: ut nimirum cum opportunum considerat, postposità censurà silentij, loquendo quæ congruunt, in usum se utilitatis impendat.* Et rursum scriptum est: *Tempus tacendi, & tempus loquendi.* Discretè quippe vicissitudinum pensanda sunt tempora, ne aut cum restringi lingua debet, per verba inutiliter defluat: aut cum loqui utiliter potest, semetipsam pigrè restringat. Quod bene Psalmista considerans, dicit: *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantie labii mei.* Non enim ponori suo parietem, sed ostium petit, quod videlicet aperitur & clauditur. Unde & nobis cautè dicendum est, quatenus os discretum & congruo tempore vox aperiat, & rursum congruo taciturnitas claudat. At contra admonendi sunt multiloquio vacantes, ut vigilanter aspiciant, à quanto rectitudinis statu deperant, dum per multiplicia verba dilabuntur. Humana etenim mens aque morè circumclausa ad superiora colligitur, quia illud repetit unde descendit; & relaxata deperit, quia se per infima inutiliter spargit. Quot enim super vacuis verbis à silentij sui censura dissipatur, quasi tor rivis extra se ducitur. Unde & redire interiori ad sui cognitionem non sufficit: quia per multiloquium sparsa, à secreto se intimæ considerationis excludit. Totam verò se infidiantis hostis vulneribus detegit; quia nulla munitione custodiæ circumcludit. Unde scriptum est: *Sicut urbs patens: & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.* Quia enim murum silentij non habet, patet inimici jaculis civitas mentis: & cum se per verba extra semetipsam ejicit, apertam se adversario ostendit. Quam tantò ille sine labore superat, quantò & ipsa quæ vincitur, contra semetipsam per multiloquium pugnat. Plerumque autem quia per quosdam gradus delidiosa mens in lapsum casus impellitur, dum otiosa cavere verba negligimus, ad noxia pervenimus: ut priùs loqui aliena libeat, postmodum detractionibus eorum vitam de quibus loquitur mordeat, ad extremum verò usque ad apertas lingua contumelias erumpat. Hinc seminantur stimuli, oriuntur rixæ, accenduntur faces odiorum, pax extinguitur cordium. Unde bene per Salomonem dicitur: *Qui dimittit aquam, caput est jurgiorum.* Aquam quippe dimittere, est linguam in fluxum eloquij relaxare. Quo contra in bona etiam parte iterum dicitur: *Aqua profunda, verba ex ore viri.* Qui ergo dimittit aquam, caput est jurgiorum: quia qui linguam non refrænât, concordiam dissipat. Unde è diverso scriptum est: *Qui imponit stulto silentium, iras mitigat.* Quòd autem multiloquio quisque serviens, rectitudinem justitiæ tenere nequaquam possit, testatur Propheta, qui ait: *Vir linguosus non dirigitur super terram.* Hinc quoque Salomon iterum dicit: *In multiloquio non deerit peccatum.* Hinc Esaias ait: *Cultus justitiæ silentium:* videlicet indicans, quia mentis justitiæ desolat, quando ab immoderata locutione

Ezech. 22. d

Ezech. 24. b

Hier. 6. d

* al. frænant.

* al. defluunt

Prov. 4. d

Ps. 39. c

2. Reg. 7. d

Ecclesi. 20.

Ecclesi. 3. d

Ps. 140. c

* al. circumclauz.

Prov. 25. d

Prov. 17. c

Prov. 13. b

Prov. 25. b

Ps. 139. c

Prov. 10. c

Ecclesi. 32. d

1097

Iacob. 1.
d
Ibid.

non pariter. Hinc Iacobus ait: *Si quis putat se religio sum esse non refranans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio.* Hinc rursum ait: *Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.* Hinc iterum, linguæ vim definiens, adjungit: *Inquietum malum, plena veneno mortifero.* Hinc per semetipsam nos Veritas admonet, dicens: *Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eorationem in die iudicii.* Otiosum quippe verbum est, quod aut ratione justæ necessitatis, aut intentione piæ utilitatis caret. Si ergo de otioso sermone ratio exigitur, pensemus quæ pœna multoquin maneat, in quo etiam per noxia verba peccatur.

Admonitio XVI.

39.

Aliter admonendi sunt pigri, atque aliter præcipites. Illi namque suadendi sunt, ne agenda bona dum differunt, amittant: isti verò admonendi sunt, ne dum bonorum tempus incautè festinando præveniunt, eorum merita immutent. Pigris itaque intinandum est, quòd sæpe dum opportune agere quæ possumus, nolimus, paulò post cum volumus non valeamus. Ipsa quippe mentis desidia dum congruo fervore non accenditur, à bonorum desiderio funditus convalescente furim torpore mactatur. Unde apertè per Salomonem dicitur: *Pigredo immittit soporem.* Piger enim rectè sentiendo quasi vigilat, quamvis nil operando torpescat. Sed pigredo soporem immittere dicitur; quia paulisper etiam rectè sentiendi vigilantia amittitur, dum à bene operandi studio cessatur. Ubi rectè subjungitur: *Et anima dissoluta esuriet.* Nam quia se ad superiora stringendo non dirigit, neglectam se inferius per desideria expandit: & dum studiorum sublimium vigore non constringitur, cupiditatis infimæ * fame lauciat: ut quòd se per disciplinam ligare dissimulat, eò se elurians per voluptatum desideria spargat. Hinc ab eodem rursum Salomone scribitur: *In desideris est omnis otiosus.*

Prov.
19. b

Ibid.

* al.
acumineProv.
21. dMatr.
12. fProv.
20. aEccle.
11. b

Hinc ipsa Veritate prædicante, uno quidem exeunte spiritu munda domus dicitur, sed multipliciùs redeunte dum vacat occupatur. Plerumque piger dum necessaria agere negligit, quædam sibi difficilia opponit, quædam verò incautè formidat: & dum quasi invenit quod velut justè metuat, ostendit quòd in otio quasi non injustè torpescat. Cui rectè per Salomonem dicitur: *Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate. & non dabitur ei.* Propter frigus quippe piger non arat, dum desidia torpore confictus, agere quæ debet bona dissimulat. Propter frigus piger non arat, dum parva ex adverso mala metuit, & operari maxima prætermittit. Bene autem dicitur: *Mendicabit æstate, & non dabitur ei.* Qui enim nunc in bonis operibus non exultat, cum sol iudicij ferventior apparuerit, quia frustra regni aditum postulat, nil accipiens æstate mendicat. Bene huic per eundem Salomonem rursum dicitur: *Qui observat ventum, non seminat; & qui considerat nubes, nunquam metit.* Quid enim per ventum, nisi malignorum spirituum tentatio exprimitur? Et quid per nubes quæ moventur à vento, nisi adversitates pravorum hominum designantur? A ventis videlicet impelluntur nubes, quia immundorum spirituum afflatu pravi excitantur homines. Qui ergo observat ventum, non seminat; & qui considerat nubes, nunquam metit: quia quisquis tentationem malignorum spirituum, quisquis persecutionem pravorum hominum metuit, neque nunc grana boni operis seminat, neque tunc manipulos sanctæ retributionis secatur. At contra, præcipites dum bonorum actuum præveniunt tempus, meritum pervertunt, & sæpe in malis corruunt, dum bona minime discernunt. Qui nequaquam quæ quando agant inspicunt, sed plerumque acta quia ita non debuerunt agere cognoscunt. Quibus sub auditoris specie rectè

A apud Salomonem dicitur: *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis.* Et rursum: *Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.* Palpebræ quippe gressus præcedunt, cum operationem nostram consilia recta præveniunt. Qui enim negligit considerando prævidere quod facit, gressus tendit, oculos claudit, pergendo iter conficit, sed prævidendo sibi imitipi non antecedit, atque idcirco citius corrumpit, quia quòd pedem operis ponere debeat, per palpebram consilij non attendit.

Admonitio XVII.

Aliter admonendi sunt mansueti, atque aliter iracundi. Nonnumquam enim mansueti cum præfunt, vicinum & quasi juxta positum torporem desidia patiuntur. Et plerumque nimia resolutione lenitatis, ultra quàm necesse est vigorem distractionis emolliunt. At contra iracundi cum regiminum loca percipiunt, quòd impellente ira in mentis vastaniam devolvuntur, eò etiam subditorum vitam dissipata quietis tranquillitate confundunt. Quos cum furor agit in præceptis, ignorant quidquid irati faciunt, ignorant quidquid à semetipsis patiuntur irati. Nonnumquam verò, quod est gravius, iræ suæ stimulum justitiæ zelum putant. Et cum vitium virtus creditur, sine metu culpa cumulat. Sæpe ergo mansueti dissolutionis torpescunt tædio: sæpe iracundi rectitudinis falluntur zelo. Illorum itaque virtuti vitium latentè adjungitur: his autem suum vitium quasi virtus fervens videtur. Admonendi sunt igitur illi, ut fugiant quod juxta ipsos est, isti quod in ipsis est attendant: illi quod non habent discernant, isti quod habent. Amplectantur mansueti sollicitudinem, damnent iracundi perturbationem. Admonendi sunt mansueti, ut habere etiam æmulationem justitiæ studeant: admonendi sunt iracundi, ut æmulationi quam se habere existimant, mansuetudinem subjungant. Idcirco namque Spiritus sanctus in columba nobis est & in igne monstratus, quia videlicet omnes quos implet, & columbæ simplicitate mansuetos, & igne zeli ardentem exhibet. Nequaquam ergo sancto Spiritu plenus est, qui aut in tranquillitate mansuetudinis fervorem æmulationis deserit, aut rursum in æmulationis ardore virtutem mansuetudinis amittit. Quod fortasse melius ostendimus, si in medium Pauli magisterium proferamus, qui duobus discipulis & non diversa charitate prædicit, diversa tamen adjutoria prædicationis impendit. Timotheum namque admonens, ait: *Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina.* Titum quoque admonet, dicens: *Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio.* Quid est quòd doctrinam suam tanta arte dispensat, ut in exhibenda hac, alteri imperium, atque alteri patientiam proponat, nisi quòd mansuetioris spiritus Titum, & paulò ferventioris vidit esse Timotheum? Illum per lenitatem patientiæ temperat. Illi quod deest jungit, huic quod superest subtrahit. Illum stimulo impellere nititur, hunc freno moderatur. Magnus quippe susceptus Ecclesiæ colonus, alios palmites ut crescere debeant rigat, alios cum plus justo crescere conspicit refecat: ne aut non crescendo non ferant fructus, aut immoderatè crescendo, quos protulerint amittant. Sed longè alia est ira quæ sub æmulationis specie subtipit, alia quæ rurbatum cor & sine justitiæ prætextu confundit. Illa enim in hoc quod debet, inordinatè extenditur; hæc autem semper in his quæ non debet, inflammat. Sciendum quippe est, quia in hoc ab impatientibus iracundi differunt, quòd illi ab aliis illata non tolerant, isti autem etiam quæ tolerantur important. Nam iracundi sæpe etiam se declinantes insequuntur, rixæ occasionem commovent, labore contentionis gaudent; quos tamen melius corrigimus, si in ipsa iræ suæ commotione declinamus. Perturbati

Admonitio XIX.

Aliter admonendi sunt pertinaces, atque aliter inconstantes. Illis dicendum est, quod plus de se, quam sunt, sentiunt, & idcirco alienis consiliis non acquiescunt: istis vero intimandum est, quod valde se desipientes negligunt, & ideo levitate cogitationum à suo iudicio per temporum momenta succumbunt. Illis dicendum est, quia nisi meliores se ceteris aestimarent, nequaquam cunctorum consilia suæ deliberationi postponerent: istis dicendum est, quia si hoc quod sunt, utrumque attenderent, nequaquam eos per tot varietatis latera mutabilitatis aura versaret. Illis per Paulum dicitur: *Nolite prudentes esse apud vosmetipsos*: at contra isti audiunt: *Non circumferamur omni vento doctrinae*. De illis per Salomonem dicitur: *Comedent fructus viae suae, suisque consiliis saturabuntur*: de istis autem ab eo rursum scribitur: *Cor stultorum dissimile est*: quia dum sapientum subimitipsum semper est simile: quia dum rectis persuasionibus acquiescit, constanter se in bono opere dirigit. Cor vero stultorum dissimile est: quia dum mutabilitate se varium exhibet, nunquam id quod fuerat manet. Et quia quaedam vitia sicut ex semetipsis gignunt alia, ita ex aliis oriuntur, sciendum summopere est, quod tunc ea corripiendo melius tergemus, cum ab ipso amaritudinis suae fonte siccamus. Pertinacia quippe ex superbia, inconstantia vero ex levitate generatur. Admonendi igitur sunt pertinaces, ut elationem suae cogitationis agnoscant, & semetipsos vincere studeant; ne dum rectis aliorum suasionibus foris superari despiciunt, intus à superbia captivi teneantur. Admonendi sunt, ut solerter aspiciant quia filius hominis, cui una semper cum Patre voluntas est, ut exemplum nobis frangendae nostrae voluntatis præbeat, dicit: *Non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me Patris*. Qui ut huius adhuc virtutis gratiam commendaret, servaturum se hoc in extremo iudicio præmisit, dicens: *Ego à me ipso non possum facere quidquam, sed sicut audio, iudico*. Qua itaque conscientia dignatur homo alienae voluntati acquiescere, quando Dei & hominis filius, quum virtutis suae gloriam venit ostendere, testatur se non à semetipso iudicare? At contra admonendi sunt inconstantes, ut mentem gravitate roborent. Tunc enim genimina in se mutabilitatis arefaciunt, cum à corde prius radicem levitatis abscindunt: quia & tunc fabrica robusta constituitur, cum prius locus solidus, in quo fundamentum poni debeat, providetur. Nisi ergo antè mentis levitas caveatur, cogitationum inconstantia minime vincitur. A quibus se alienum Paulus fuisse perhibuit, cum dicit: *Numquid levitate usus sum: aut qua cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me, est & non? Ac si apertè dicat: Idcirco mutabilitatis aurâ non moveor, quia levitatis vitio non succumbo.*

Admonitio XX.

Aliter admonendi sunt gulæ dediti, atque aliter abstinentes. Illos enim superfluitas locutionis, levitas operis, atque luxuria; istos vero sæpe impatientiæ, sæpe vero superbiæ culpa comitatur. Nisi enim gulæ deditos immoderata loquacitas raperet, dives ille qui epulatus quotidie dicitur splendide, in lingua gravius non arderet, dicens: *Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma*. Quibus profectò verbis ostenditur, quia epulando quotidie, crebrius in lingua peccaverat, qui totus ardens refrigerari se præcipue in lingua requirebat. Rursum quia gulæ deditos levitas protinus operis sequitur, auctoritas sacra testatur, dicens: *Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere*. Quos plerumque edacitas us-

A que ad luxuriam pertrahit: quia dum satietate venter extenditur, aculei libidinis excitantur. Unde & hosti callido, qui primi hominis sensum in concupiscentia pomi aperuit, sed in peccati laqueo strinxit, divina voce dicitur: *Pectore & ventre repes*, ac si ei apertè diceretur: *Cogitatione & ingluvie super humana corda dominaberis*. Quia gulæ deditos luxuria sequitur, Propheta testatur, qui dum aperta narrat, occulta denunciatur, dicens: *Princeps cocorum destruxit muros Hierusalem*. Princeps namque cocorum venter est: cui magna cura obsequium à cocis impenditur, ut ipse delectabiliter cibis impleatur. Muri autem Hierusalem virtutes sunt animæ, ad desiderium supernæ pacis elevatæ. Cocorum igitur princeps muros Hierusalem dejicit; quia dum venter ingluvie extenditur, virtutes animæ per luxuriam destruantur. Quo contra nisi mentes abstinentium plerumque impatientia à sinu tranquillitatis excuteret, nequaquam Petrus cum diceret: *Ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam*; protinus vigilanter adjungeret, dicens: *In abstinentia autem patientiam*. Deesse quippe abstinentibus patientiam prævidit, quæ eis ut adesset, admonuit. Rursum nisi cogitationes abstinentium nonnumquam superbiæ culpa transfigeret, Paulus minime dixisset: *Qui non manducat, manducantem non iudicet*. Qui rursum ad alios loquens, dum de abstinentiæ virtute gloriantium præcepta perstringeret, adjunxit: *Quæ sunt rationem quidem habentia sapientia in superstitione & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad iustitiam carnis*. Qua in re notandum est, quod in disputatione sua prædicator egregius superstitioni humilitatis speciem jungit: quia dum plus quam necesse est per abstinentiam caro atteritur, humilitas foris ostenditur, sed de hac ipsa humilitate graviter interiùs superbitur. Et nisi aliquando mens ex abstinentiæ virtute tumesceret, nequaquam hanc velut inter magna merita Pharisæus arrogans studiosè numeraret, dicens: *Jejunio bis in sabbato*. Admonendi ergo sunt gulæ dediti, ne in eo quod escarum delectationi incubant, luxuriæ se mutatione transfigant: & quanta sibi per esum loquacitas, quanta mentis levitas insidietur, aspiciant: ne dum ventri molliter serviunt; vitiorum laqueis crudeliter astringantur. Tantò enim longius à secundo parente receditur, quantò per immoderatum usum dum manus ad cibum tenditur, parentis primi lapsus iteratur. At contra admonendi sunt abstinentes, ut sollicitè semper aspiciant, ne cum gulæ vitium fugiunt, acriora his vitia quasi ex virtute generentur; ne dum carnem macerant, ad impatientiam spiritus erumpant: & nulla jam virtus sit quod caro vincitur, si spiritus ab ira superatur. Aliquando autem dum mens abstinentium ab ira se deprimit, hanc quasi peregrina veniens lætitia corrumpit, & ed abstinentiæ bonum deperit, quò sese à spiritualibus vitiis minime custodit. Unde rectè per Prophetam dicitur: *In diebus jejuniorum vestrorum inveniuntur voluntates vestrae*. Et paulò post: *In iudicia & rixas jejunatis, & percutitis pugnis*. Voluntas quippe ad lætiam pertinet, pugnis ad iram. Incallum ergo per abstinentiam * caro atteritur, si inordinatis dimissa motibus mens vitiis dissipatur. Rursumque admonendi sunt, ut abstinentiam suam & semper sine * immutatione custodiant, & numquam hanc apud occultum iudicem eximie virtutis credant; ne si fortasse magni esse meriti creditur, cor in elationem sublevetur. Hinc namque per Prophetam dicitur: *Numquid tale est jejunium quod elegi? Sed frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam*. Quia in re pensandum est, virtus abstinentiæ quàm parva respicitur, quæ non nisi ex aliis virtutibus commendatur. Hinc Joël ait: *Sanctificate jejunium*. Jejunium quippe sanctificare, est adjunctis

Rom. 12. d
Ephes. 4. c

Prov. 15. b

Rom. 14. d

Ibid.

1. Cor. 1. d

43.

Luce. 16. f

Exod. 12. b

Gen. 1. c

Hier. 39. c

4. Reg. 25. scx.

Lxx.

Dist. 44. inicio.

1. Per. 1. b

Rom. 14. b

Coloss. 1. d

Luce. 13. b

Es. 58. d

Isa. 1. c

Ibid.

* al. corpus

* al. immutatio

* al. immutatio

Ibid. b

Joel. 2. e

aliis bonis dignam Deo abstinentiam carnis ostendere. Admonendi sunt abstinentes, ut noverint quia tunc placentem Deo abstinentiam offerunt, quum ea quæ sibi de alimentis subtrahunt, indigentibus largiuntur. Solerter namque audiendum est, quod per Prophetam Dominus redarguit, dicens: *Cum jejunaveritis & plangeretis in quinto & in septimo mense per hos septuaginta annos, numquid jejunium jejunastis mihi? Et cum comedistis & bibistis, numquid non vobismetipsis comedistis, & vobismetipsis bibistis? Non enim Deo, sed sibi quisque jejunat, si ea quæ ventri ad tempus subtrahit, non egenis tribuit, sed ventri postmodum offerenda custodit. Itaque ne aut illos appetitus gulæ à mentis statu dejiciat, aut istos afflicta caro ex elatione supplantet, audiant illi ex ore Veritatis: *Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis hujus mundi. Ubi utilis quoque pavor adjungitur: Et superveniat in vos repentina dies illa, Tamquam laqueus enim superveniet in omnes, qui se dent super faciem omnis terra. Audiant isti: Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, coinquinat hominem. Audiant illi: *Esca ventri, & venter escis, Deus autem & hunc & has destruet. Et rursum: Non in comestationibus & ebrietatibus. Etrursum: Esca nos non commendat Deo: audiant isti, quia omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum. Audiant illi: *Quorum deus venter est, & gloria in confusione ipsorum: audiant isti: Discedent quidam à fide. Et paulò post: Prohibitentium nubere, abstinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus & his qui cognoverunt veritatem. Audiant illi: *Bonum est non manducare carnem, neque bibere vinum, neque in quo frater tuus scandalizatur: audiant isti: Modico vino utere propter stomachum & frequentes tuas infirmitates. Quatenus & illi discant cibos carnis inordinatè non appetere, & isti creaturam Dei quam non appetunt, non audeant condemnare.*****

Admonitio XXI.

44. Aliter admonendi sunt, qui jam sua misericorditer tribuunt: atque aliter qui adhuc & aliena rapere contendunt. Admonendi namque sunt qui jam sua misericorditer tribuunt, ne cogitatione tumida super eos quibus terrena largiuntur, se extollant; ne idcirco se meliores æstiment, quia contineri per se ceteros vident. Nam terrenæ domus dominus famulorum ordines ministeriaque dispersiens, hos ut regant, illos verò statuit ut ab aliis regantur. Istos jubet ut necessaria ceteris præbeant: illos ut accepta ab aliis sumant. Et tamen plerumque offendunt qui regunt, & in patrisfamilias gratia permanent qui reguntur. Iram merentur qui dispensatores sunt, sine offensione perdurant qui ex aliena dispensatione subsistunt. Admonendi sunt igitur qui jam quæ possident, misericorditer tribuunt, ut à caelesti Domino dispensatores se positos subsidiorum temporalium agnoscant; & tantò humiliter præbeant, quanto & aliena esse intelligunt quæ dispensant. Cumque in illorum ministerio quibus accepta largiuntur, constitutos se esse considerant, nequaquam eorum mentes tumor sublevert, sed timor premat. Unde & necesse est ut sollicitè perpendant, ne commissa indignè distribuant; ne quædam quibus nulla, ne nulla quibus quædam, ne multa quibus pauca, ne pauca præbeant quibus impendere multa debuerunt; ne præcipitatione hoc quod tribuunt inutiliter spargant; ne tarditate petentes noxiè crucient; ne recipiendæ hinc gratiæ intentio subrepat; ne dationis lumen laudis transitorie appetitio extinguat; ne oblato munus conjuncta tristitia absorbeat; ne in bene oblato munere animus plus quam decet hilarescat, ne sibi quidquam, cum totum rectè impleverint,

* al. oblidcat

A tribuant, & simul omnia postquam peregerint perdant. Ne enim sibi virtutem suæ liberalitatis deputent, audiant quod scriptum est: *Si quis administrat, 1. Petr. 4. tamquam ex virtute quam administrat Deus. Ne in benefactis immoderatiùs gaudeant, audiant quod scriptum est: Cum feceritis omnia quæ precepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus, quod debuerimus facere, fecimus. Ne largitatem tristitia corrumpat, audiant quod scriptum est: *Hilarem enim datorem diligit Deus. Ne ex impenso munere transitoriam laudem quarant, audiant quod scriptum est: *Nesciat Mat. 6. sinistra tua quid faciat dextera tua; id est, pia dispensationi nequaquam se gloria vitæ præsentis admisceat, sed opus rectitudinis appetitionem ignoret favoris. Ne impense gratiæ vicissitudinem requirant, audiant quod scriptum est: *Cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites; ne forte & ipsi te reintinent, & fiat tibi retributio: sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, cacos; & beatus eris, quia non habent unde retribuunt tibi. Ne quæ præbenda sunt civiùs, serò præbeantur, audiant quod scriptum est: *Ne dicas amico tuo, Vade & revertere, & eras dabo tibi, cum statim possis dare. Ne sub obtentu largitatis ea quæ possident, inutiliter spargant, audiant quod scriptum est: *Suder elemosyna in manu tua. Ne cum multa necesse sint, parva largiantur, audiant quod scriptum est: *Qui parce seminat, parce & metet. Ne cum pauca oportet, plurima præbeant, & ipsi postmodum minimè inopiam tolerant ad impatientiam erumpant, audiant quod scriptum est: *Non ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex aequalitate, vestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut & illorum abundantia vestra inopia sit supplementum. Cum enim dantis mens ferre inopiam nescit, si multa sibi subtrahit, occasionem contra se impatientiæ exquirat. Priùs namque præparandus est patientiæ animus, & tunc aut multa sunt aut cuncta largiendæ dum minus æquanimitè inopia irruens fertur, & præmissæ largitatis merces pereat, & adhuc mentem deterius murmuratio subsequens perdat. Ne omnino nihil eis præbeant, quibus conferre aliquid parvum debent, audiant quod scriptum est: *Omni petenti te tribue. Ne saltem aliquid præbeant, quibus omnino conferre nil debent, audiant quod scriptum est: *Da bono, & non receperis peccatorem: benefac humili, & non dederis impio. Et rursum: *Panem tuum & vinum super sepulturam iusti confitue. & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus. Panem enim suum & vinum peccatoribus præbet, qui iniquis subsidia pro eo quod iniqui sunt impendit. Unde & nonnulli hujus mundi divites, cum fame crucientur Christi pauperes, effusis largitibus nutriunt histriones. Qui verò indigenti etiam peccatorum panem suum, non quia peccator, sed quia homo est, tribuit, nimirum non peccatorem, sed justum pauperem nutrit: quia in illo non culpam, sed naturam diligit. Admonendi sunt etiam qui jam sua misericorditer largiuntur, ut sollicitè custodire studeant, ne cum commissa peccata elemosynis redimunt, adhuc redimenda committant: ne venalem Dei justitiam æstiment, si cum curant pro peccatis numeris tribuere, arbitrentur se posse inultè peccare. Plus est namque anima quam esca, & corpus quam vestimentum. Qui ergo escam aut vestimentum pauperibus largitur, sed tamen animæ vel corporis iniquitate polluitur, quod minus est justitiæ oblutit, & quod maius est, culpæ: sua enim Deo dedit, & se diabolo. At contrà admonendi sunt qui adhuc & aliena rapere contendunt, ut sollicitè audiant quid veniens in iudicium Dominus dicat. Ait namque: *Esurivi, & non dedistis mihi manducare; sitivi, & non dedistis mihi potum; hospes eram, & non collegistis me; nudus, & non operuistis me; infirmus &************

in carcere, & non visitastis me. Quibus etiam præmittit, dicens: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui parati estis diabolo & angelis ejus.* Ecce nequaquam audiunt, quia rapinas vel quælibet alia violenta commiserunt, & tamen æternis gehennæ ignibus mancipantur. Hinc ergo colligendum est, quanta damnatione plectendi sunt qui rapiunt aliena, si tanta animadversione feriuntur qui sua indifferetè tenuerunt. Perpendant quo eos obliget reatu res rapta, si tali subijcit pœnæ non tradita. Perpendant quid mereatur injustitia illata, si tanta percussione digna est pietas non impensa. Cùm aliena rapere intendunt, audiant quod scriptum est: *Va es qui multiplicat non sua: usquequo aggravat contra se densum lutum:* Avaro quippe contra se densum lutum aggravare est terrena lucra cum pondere peccati cumulare. Cùm multiplicare larga habitationis spatia cupiunt, audiant quod scriptum est: *Va qui conjugatis domum ad domum, & agrum agro copularis, usque ad terminum loci. Nunquid habitabitis soli vos in medio terra?* Ac si apertè diceret: Quousque vos extenditis, qui habere in communi mundo consortes minime potestis? Coniunctos quidem premittis, sed contra quos valeatis vos extendere, semper invenitis. Cùm augendis pecuniis inhiant, audiant quod scriptum est: *Avarus non implebitur pecuniâ; & qui amat divitias non capiet fructum ex eis.* Fructus quippe ex illis caperet, si eas benè spargere non amando voluisset. Qui verò eas diligendo retinet, hic utique sine fructu derelinquet. Cùm repleri cunctis simul operibus inardescunt, audiant quod scriptum est: *Quis festinat ditari, non erit innocens:* profectò enim qui augere opes ambit, vitare peccatum negligit: & more avium captus, cùm escam terrenarum rerum avidè conspicit, quo straguletur peccati laqueo non agnoscit. Cùm quælibet presentis mundi lucra desiderant, & ea que de futuro damno patientur, ignorant, audiant quod scriptum est: *Hæreditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit.* Ex hac quippe vita initium ducimus, ut ad benedictionis sortem in novissimo veniamus: qui itaque in principio hæreditari festinant, sortem sibi in novissimo benedictione amputant: quia dum per avaritiæ nequitiam hic multiplicari appetunt, illic ab æterno patrimonio exheredes fiunt. Cumque plurima ambiunt, vel obtinere cuncta que ambiunt possunt, audiant quod scriptum est: *Quid prodest homini si totum mundum lucratur, anima verò sue detrimentum faciat?* Ac si apertè Veritas dicat: Quid prodest homini si totum quod extrâ se est congregat, si hoc ipsum solum quod ipse est, damnat? Plerumque autem citius raptorum avaritia corrigitur, si in verbis admonentis quàm fugitiva sit præfens vita, monstretur: si eorum ad medium memoria deducatur, qui & ditari in hoc mundo diu conati sunt, & tamen in adeptis divitiis diu manere nequiverunt: quibus festina mors repente & simul abtulit, quicquid eorum nequitia nec simul nec repente congregavit: qui non solum hic rapta reliquerunt, sed secum ad iudicium causas rapinæ detulerunt. Horum itaque exempla audiant, quos in verbis suis procul dubio & ipsi condemnant: ut cum post verba ad eor redeunt, imitari saltem quos judicant, erubescant.

Admonitio XXI.

Aliter admonendi sunt, qui nec aliena appetunt, nec sua largiuntur: atque aliter qui & ea que habent tribuunt, & tamen aliena rapere non desistunt. Admonendi sunt qui nec aliena appetunt, nec sua largiuntur, ut sciant sollicitè quòd ea de qua sumpti sunt cunctis hominibus terra communis est, & idcirco alimenta quoque omnibus communiter profert. Incausum ergo se innocentes putant, qui commune Dei munus sibi privatim vendicant: qui cùm accepta non tribuunt, in proximorum necesse grassantur: S. Greg. Tom. I.

A quia tot panè quotidie perimunt, quot morientium pauperum apud se subsidia abscondunt. Nam cùm quælibet necessaria indigentibus ministramus, sua illis reddimus, non nostra largimur, justitiæ debitum potiùs solvimus, quàm misericordiæ opus implemus. Unde & ipsa Veritas cùm de misericordia cautè exhibenda loqueretur, ait: *Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus.* Cui quoque sententiæ etiam Psalmista concinens dicit: *Dispersit dedit pauperibus, justitia ejus manet in æternum.* Cùm enim largitatem impensam pauperibus præmississet, non hanc vocare misericordiam, sed justitiam maluit: quia quod à communi Domino tribuitur, justum profectò est, ut quicumque accipiant eo communiter utantur. Hinc etiam Salomon ait: *Qui justus est, tribuet & non cessabit.* Admonendi sunt quoque ut

B sollicitè attendant quòd ficulnea quæ fructum non habuit contra hanc districtus agricola queritur, quòd etiam terram occupavit. Terram quippe ficulnea sine fructu occupat, quando mens tenacium hoc quod processit multis poterat, inutiliter servat. Terram ficulnea sine fructu occupat, quando locum què exercere alius per solem boni operis valuit, stultus per desidiæ umbram premit. Hi autem non nunquam dicere solent: Concessis utimur, aliena non quærimus. & si digna misericordiæ distributione non agimus, nulla tamen perversa perpetramus. Quod idcirco sentiunt, quia videlicet aurem cordis à verbis celestibus claudunt. Neque enim dives in evangelio, qui induebatur purpura & bysso, qui epulabatur quotidie splendide, aliena rapuisse, sed infructuosè propriis usus fuisse perhibetur, eumque post hanc vitam ultrix gehenna suscepit, non quia aliquid illicitum gessit, sed quia immoderato usu totum se licitis tradidit. Admonendi sunt tenaces, ut noverint quod hanc primam injuriam faciunt Deo, quia danti sibi omnia nullam misericordiæ hostiam reddunt. Hinc enim Psalmista ait: *Non dabit Deo placationem suam, nec pretium redemptionis anime sue.* Pretium namque redemptionis dare est opus bonum prævenienti nos gratiæ reddere. Hinc Joannes exclamat, dicens: *Iam securis ad radicem arboris posita est. Omnis arbor que non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.* Qui ergo se innocios, quia aliena non rapiunt æstimant, ictum securis vicinæ prævideant, & torporem improvidæ securitatis amittant: ne cùm ferre fructum boni operis negligunt, à præfenti vita fundantur quasi ariditate radicis exsiccantur. At contra admonendi sunt, qui & ea que habent tribuunt, & aliena rapere non desistunt, ne dum valde munifici videri appetunt, de boni specie deteriores fiant. Hi etenim propria indifferetè tribuentes, non solum ut supra jam diximus, ad impatientiæ murmurationem prorunt, sed cogente se inopia usque ad avaritiam devolvuntur. Quid ergo eorum mente infelicis, quibus de largitate nascitur avaritia; & peccatorum leges quasi ex virtute seminatur? Præus itaque admonendi sunt ut tenere sua rationabiliter sciant, & tunc demum ut aliena non ambiant. Si enim radix culpæ in ipsa effusione non exurit, nunquam per ramos exuberans avaritiæ spina siccat. Occasio ergo rapiendi subtrahitur, si bene priùs jus possidendi disponatur. Tunc verò admoniti audiant, quomodo quæ habent misericorditer tribuant, quando nimirum didicerunt ut bona misericordiæ per intersectam rapinæ nequitiam non confundant. Violenter enim exquirunt quæ misericorditer largiuntur. Sed aliud est pro peccatis misericordiam facere, aliud pro misericordia faciendâ peccare: quæ jam nequaquam misericordia nuncupari potest, quia ad dulcem fructum non proficit quæ per virus pestiferæ radicis amarefcit. Hinc est enim quòd ipsa etiam sacrificia per Prophetam Dominus reprobata dicens: *Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto.* Hinc

Prov. 21. iterum dixit: *Hosie impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex scelere.* Qui sæpe quoque & indigentibus subtrahunt, quæ Deo largiuntur. Sed quanta eos animadvertione reuaret, per quemdam sapientem Dominus demonstrat dicens: *Qui immolat sacrificium de substantia pauperis, quasi qui victimam filium in conspectu patris sui.* Quid namque esse intolerabilius potest, quam mors filij ante oculos patris? Hoc itaque sacrificium quantâ irâ aspiciatur ostenditur, quod orbatî patris dolori comparatur. Et tamen plerumque quanta tribuunt, pensant: quanta autem rapiunt, considerare dissimulant. Quasi mercedem numerant, & pendere culpas recusant. Audiant itaque quod scriptum est: *Qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum.* In sacculo qui pte pertuso videtur, quando pecunia mittitur: sed quando amittitur, non videtur. Qui ergo quanta largiuntur aspiciunt, sed quantum rapiunt non pendunt, in pertuso sacculo mercedes mittunt, quia profectò has in spem suæ fiducia intuentes congerunt, sed non intuentes perdunt.

Admonitio XXIII.

46. Aliter admonendi sunt discordes: atque aliter pacati. Discordes namque admonendi sunt ut certissimè sciant quia quantilibet virtutibus polleant, spiritualis fieri nullatenus possunt, si uniri per concordiam proximis negligunt. Scriptum quippe est: *Frustrus autem spiritus est charitas, gaudium, pax.* Qui ergo seruire pacem non curat, ferre fructum spiritus recusat. Hinc Paulus ait: *Cum sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis?* Hinc iterum quoque dicit: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Hinc rursum admonens ait: *Solliciti seruire unitatem spiritus in vinculo pacis: unum corpus & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestre.* Ad unam ergo vocationis spem nequaquam pertingitur, si non ad eam unita cum proximis mente curretur, si non ad eam nonnulli quò quædam specialiter dona percipiunt, superbiendo donum concordie quod maius est, amittunt: ut si fortasse carnem præ cæteris, gulæ refrenatione, quis edomat, concordate eis quos superat abstinendo contemnat. Sed qui abstinenciam à concordia separat, quid admoceat Psalmista pendat, ait enim: *Laudate eum in tympano & choro.* In tympano namque sicca & percussa pellis resonat: in choro autem voces sociate concordant. Quisquis itaque corpus affligit, sed concordiam deserit, Deum quidem laudat in tympano, sed tamen eum non laudat in choro. Sæpe verò dum quosdam major scientia erigit, à cæterorum societate disjungit, & quasi quò plus sapiunt, eò à concordie virtute despiciunt. Hi itaque audiant quid per semetipsam Veritas dicat: *Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos.* Sal quippe sine pace non virtutis est donum, sed damnationis argumentum. Quò enim quisque melius sapit, eò deterius delinquit: & idcirco inexcusabiliter merebitur supplicium, quia prudenter si voluisset, potuit vitare peccatum. Quibus rectè quoque per Iacobum dicitur: *Quòd si zelum amarum habetis, & contentiones sunt in corde vestro, nolite gloriari, & mendaces esse adversum veritatem. Non est ista sapientia deorsum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Quæ autem deorsum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica. Pudica videlicet, quia castè intelligit: pacifica autem, quia per elationem se minimè à proximorum societate disjungit. Admonendi sunt dissidentes, ut noverint quòd tandiu nullum boni operis Deo sacrificium immolant, quamdiu à proximorum charitate discordant. Scriptum namque est: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo,**

A & tunc veniens offeres munus tuum. Ex qua scilicet præceptione pentandum est, quorum hostia repellitur, quàm intolerabilis culpa monstratur. Nam cum mala cuncta bonis sequentibus diluantur, penlemus quanta sint mala discordie, quæ nisi extincta funditus fuerint, bonum subsequi non permittunt. Admonendi sunt discordes, ut si aures à mandatis celestibus declinant, mentis oculos ad consideranda ea quæ in infimis versantur, aperiant: quòd sæpe aves unius ejusdemque generis sese socialiter volando non deserunt, & quòd gregatim animalia bruta pascuntur. Quia si soleret aspiciamus, concordando sibi irrationalis * creatura indicat, quantum malum per discordiam rationalis creatura committat, quando hæc à rationis intentione perdidit, quòd illa motu naturali custodit. At contra admonendi sunt pacati, ne dum plus quàm necesse est, pacem quam possident, amant, ad perpetuam pervenire non appetant. Plerumque enim gravius intentionem mentium rerum tranquillitas tentat: ut quò non sunt molesta quæ tenent, eò minus amabilia fiant quæ vocant: & quò delectant præsentia, eò non inquirantur æterna. Unde & per semetipsam Veritas loquens, cum terrenam pacem à superna distingueret, atque ad venturam discipulos ex presenti provocaret, ait: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Relinquo scilicet transitoriam, do mansuram. Si ergo in eam cor, quæ relicta est, figitur, numquam ad illam quæ danda est, pervenitur. Pax igitur præfens ita tenenda est, ut & diligere debeat & contemni: ne si immoderatè diligitur, diligentis animus in culpa capiatur. Unde & admonendi sunt pacati, ne dum nimis humanam pacem desiderant, pravos hominum mores nequaquam redarguant: & contentiando pervertis, ab auctoris sui se pace disjungant: ne dum humana foras jurgia metunt, interni fœderis discissione feriantur. Quid est enim pax transitoria, nisi quoddam vestigium pacis æternæ? Quid ergo esse dementius potest, quàm vestigia in pulvere impressa diligere, sed ipsum à quo impressa sunt, non amare? Hinc David dum totum se ad fœdera pacis internæ constringeret, testatur quòd cum malis concordiam non teneret, dicens: *Nonne qui te oderunt Deus oderam illos, & super inimicos tuos abestebam? Perfecto odio oderam illos: inimici facti sunt mihi.* Inimicos etenim Dei perfectò odio odisse, est & quòd facti sunt diligere, & quòd faciunt increpare: mores pravorum premere, vitæ prodesse. Pensandum ergo est, quando ab increpatione quiescit, quantâ culpâ cum pessimis pax tenetur, si propheta tantus hoc velut in hostiam Deo obtulit, quòd contra se pro Domino pravorum inimicitias excitavit. Hinc est quòd tribus Levi assumptis gladius per castrorum media transiens, quia feriendis noluit peccatoribus parcere, Deo manus dicta est consecrassè. Hinc Phinees peccantium civium gratiam spernens, coeuntes cum Madianitis perculit, & iram Domini iratus placavit. Hinc per semetipsam Veritas dicit: *Quid putatis, quia pacem veni mittere in terram? Non utique, sed gladium.* Malorum namque cum incautè amicitias jungimur, culpis ligamur. Unde Josaphat, qui tot de antea vita præconiis attollitur, de Achab regis amicitias pæne periturus increpatur. Cui à Domino per Prophetam dicitur: *Impio præbes auxilium, & bis qui oderunt Dominum, amicitia jungentis: & idcirco iram quidem Domini mereberis, sed bona opera inventa sunt in te, eo quòd abstuleris lucos de terra Iuda. Ab illo enim qui summè rectus est, eo ipso jam discrepat, quòd perverforum amicitias vita nostra concordat. Admonendi sunt pacati, ne si ad increpationis verba proflant, temporalem pacem sibi perturbare formident. Rursumque admonendi sunt, ut eandem pacem dilectione integra intrinsecus teneant, quam per invectionem vocis sibi extrinsecus turbant. Quòd utrumque pro-*

vidē se David servasse perhibet, cum dicit: *Cam his qui oderunt pacem, eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis.* Ecce & loquens impugnabatur, & tamen impugnatus erat pacificus: quia nec infanties cessabat reprehendere, nec reprehensos negligebat amare. Hinc etiam Paulus ait: *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.* Hortaturus enim discipulos ut pacem cum omnibus haberent, præmisit, dicens: *Si fieri potest, atque subjunxit: Quod ex vobis est.* Difficile quippe erat, ut si malè acta corripent, habere pacem cum omnibus possent. Sed cum temporalis pax in pravorum cordibus ex nostra increpatione confunditur, in violata necesse est ut in nostro corde conservetur. Rectè itaque ait: *Quod ex vobis est.* Ac si nimirum dicat: Quia pax ex duarum partium consensu subsistit, si ab eis qui corripuntur, expellitur, integra tamen in vestra qui corripitis mente teneatur. Unde idem rursus discipulos admonet, dicens: *Si quis non obedit verbo nostro, per epistolam hunc notate: & non commisceamini cum illo, ut confundatur.* Atque illico adiunxit: *Et nolite ut inimicum existinare illum, sed corripite ut fratrem.* Ac si diceret: Pacem cum eo exterioriorem solvite, sed interioriorem circa illum modallitus custodite: ut peccantis mentem sic vestra discordia feriat, quatenus pax à cordibus vestris nec abnegata discedat.

Admonitio XXIV.

Aliter admonendi sunt seminantes jurgia, atque aliter pacifici. Admonendi namque sunt qui jurgia seminant, ut ejus sint sequaces agnoscant. De apostata quippe angelo scriptum est, cum bonæ messi inferta fuisset zizania: *Inimicus homo hoc fecit.* De ejus etiam membro per Salomonem dicitur: *Homo apostata, vir mutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia seminat.* Ecce, quem seminantem jurgia dicere voluit, prius apostatam nominavit: quia nisi more superbientis angeli à conspectu conditoris prius intus aversione mentis caderet, foras postmodum usque ad seminanda jurgia non veniret. Qui rectè describitur quod annuit oculis, digito loquitur, terit pede. Interior namque est custodia, quæ ordinata servat exterioris membra. Qui ergo statum mentis perdidit, subsequenter foras inconstantiam motionis suavitatis, atque exteriori mobilitate indicat, quod nulla interioris radice subsistat. Audiant jurgiorum seminantes quod scriptum est: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Atque id dicitur colligant, quia si filij Dei vocantur qui pacem faciunt, proculdubio satanæ sunt filij qui confundunt. Omnes autem, qui per discordiam separantur à viriditate dilectionis, arefunt. Qui etsi boni operis fructus in suis actionibus proferunt, profectò nulli sunt, quia non ex unitate charitatis oriuntur. Hinc ergo perpendant seminantes jurgia, quam multipliciter peccant: qui dum unam nequitiam perpetrant, ab humanis cordibus cunctas simul virtutes eradicant. In uno enim malo innumera peragunt: quia seminando discordiam, charitatem quæ nimirum virtutum omnium mater est, extinguunt. Quia autem nihil pretiosius est Deo virtute dilectionis: nil est *delectabilius diabolo extinctione charitatis. Quisquis ergo seminando jurgia dilectionem proximorum perimit, hosti Dei familiaris servit: quia quæ ille amissa cecidit, hanc iste vulneratis cordibus subtrahens, eis iter ascensionis abscedit. At contra admonendi sunt pacifici, ne tantæ actionis pondus levigent, si inter quos fundare pacem debeant, ignorent. Nam sicut multum nocet si unitas desit bonis: ita valde est noxium si non desit malis. Si ergo peccatorum nequitia in pace jungitur, profectò eorum malis actibus robur augetur: quia quod sibi in malitia congruunt, eò se robustius bonorum affli-

Greg. Tom. I.

ctionibus illidunt. Hinc namque est quod contra damnati illius vasa, videlicet Antichristi prædicatores, divina voce beato Job dicitur: *Membra carnis ejus coherentia sibi.* Hinc sub squamarum specie de ejus satellitibus perhibetur: *Vna uni conjungitur, & ne spiraculum quidem incedat per eas.* Sequaces quippe illius quod nulla inter se discordia adversitate divisi sunt, eò in bonorum gravius nece glomerantur. Qui ergo iniquos pace sociat, iniquitati vires administrat: quia bonos deterius deprimunt, quos & unanimiter persequuntur. Unde prædicator egregius gravi Pharisæorum Sadducæorumque persecutione deprehensus, inter semetipsos dividere studuit, quos contra se graviter unitos vidit, cum clamavit, dicens: *Viri fratres, ego Pharisæus sum, filius Pharisæorum, de spe & resurrectione mortuorum ego judico.* Dumque Sadducæi spem resurrectionemque mortuorum esse denegarent, quam Pharisæi juxta sacri eloquij præcepta crederent, facta in persecutorum unanimitate dissensio est, & divisâ turbâ illæsus Paulus exivit, quæ hunc unita prius immaniter pressit. Admonendi itaque sunt qui faciendæ pacis studiis occupantur, ut pravorum mentibus prius amorem debeant internæ pacis infundere, quatenus eis postmodum valeat exterior pax prodesset: ut dum eorum cor in illius cognitione suspenditur, nequaquam ad nequitiam ex hujus perceptione rapiatur: dumque supernam provident, terrenam nullo modo ad usum suæ deteriorationis inclinent. Cum verò perversi quique tales sunt, ut nocere bonis nequeant, etiam si concupiscant, inter hos nimirum debet terrena pax constitui & priusquam ab eis valeat superna cognosci: ut hi scilicet quos contra dilectionem Dei malitia suæ impietatis exasperat, salutem ex proximi amore mansuecant: & quasi è vicino ad melius transeant, ut ad illam quæ à se longè est, pacem conditoris ascendant.

Admonitio XXV.

Aliter admonendi sunt qui sacra legis verba non rectè intelligunt: atque aliter qui rectè quidem intelligunt, sed hæc humiliter non loquuntur. Admonendi enim sunt qui sacra legis verba non rectè intelligunt, ut perpendant quia saluberrimum vini potum in veneni sibi poculum vertunt, ac per medicinale ferrum vulnere mortali se feriunt, dum per hoc in se sana perimunt, per quod salubriter abscondere sauciata debuerunt. Admonendi sunt, ut perpendant quod scriptura sacra in nocte vitæ præsentis quasi quædam nobis lucerna sit posita: cujus nimirum verba dum non rectè intelligunt, de lumine renebreant. Quos videlicet ad intellectum pravum intentio perversa non raperet, nisi prius superbia inflaret. Dum enim se præ ceteris sapientes arbitrantur, sequi alios ad melius intellecta despiciunt: atque ut apud imperitum vulgus scientiæ sibi nomen extorqueant, student summopere & ab aliis rectè intellecta destruere, & sua perversa roborare. Unde bene per Prophetam dicitur: *Secuerunt prægnantes Galaad ad dilatandum terminum suum.* Galaad namque acervus testimonij interpretatur. Et quia cuncta simul congregatio Ecclesiæ per confessionem servit testimonio veritatis, non incongruè per Galaad Ecclesia exprimitur, quæ ore cunctorum fidelium, de Deo quæ vera sunt testatur. Prægnantes autem vocantur animæ, quæ intellectum verbi ex divino amore concipiunt, si ad perfectum tempus veniant, conceptam intelligentiam operis ostensione parituræ. Terminum verò suum dilatare, est opinionis suæ nomen extendere. Secuerunt ergo prægnantes Galaad ad dilatandum terminum suum: quia nimirum hæretici, mentes fidelium quæ jam aliquid de veritate intellectu conceperant, perversa prædicatione perimunt, & scientiæ sibi nomen extendunt. Parvulorum corda jam de verbi conceptione gravida, erroris

A 222 ij

gladio scindunt, & quasi doctrina sibi opinionem faciunt. Hos ergo cum conamur instruere ne perverfa sentiant, admonemus prius necesse est, ne inane gloriam querant. Si enim radix elationis absciditur, consequenter rami pravæ assertionis arefiunt. Admonendi sunt etiam, ne errores discordiasque generando, legem Dei quæ idcirco data est ut sacrificia satanæ prohibeat, eandem ipsam in satanæ sacrificium vertant. Unde per Prophetam Dominus queritur, dicens: *Dedi eis frumentum, vinum & oleum, & argentum multiplicari eis & aurum, quæ fecerunt Baal.* Frumentum quippe à Domino accipimus, quando in dictis obscurioribus subducto tegmine literæ per medullam spiritus legis interna sentimus Vinum suum Dominus nobis præstat, cum scripturæ suæ alta prædicatione nos debriat. Oleum quoque suum nobis tribuit, cum præceptis apertioribus vitam nostram blanda lenitate disponit. Argentum multiplicat, cum nobis luce veritatis plena eloquia subministrat. Auro quoque nos dicit, quando cor nostrum intellectu summi fulgoris irradiat. Quæ cuncta hæretici Baal offerunt: quia apud auditorum suorum corda corruptæ omnia intelligendo pervertunt. Et de frumento Dei, vino atque oleo, argento pariter & auro, satanæ sacrificium immolant: quia ad errorem discordiæ verba pacis inclinant. Unde admonendi sunt ut perpendant, quia dum perverfa mente de præceptis pacis discordiam faciunt, iusto Dei examine ipsi de verbis vitæ moriuntur. At contra admonendi sunt qui rectè quidem verba legis intelligunt, sed hæc humiliter non loquuntur; ut in divinis sermonibus priusquam aliis eos proferant, semetipsos requirant, ne insequentes aliorum facta, se desiant: & cum rectè cuncta de sacra scriptura sentiunt, hoc solum quod per illam contra elatos dicitur, non attendant. Improbus quippe & imperitus est medicus, qui alieno mederi appetit, & ipse vulnus quod patitur nescit. Qui igitur verba Dei humiliter non loquuntur, profectò admonendi sunt, ut cum medicamina ægris apponunt, prius virus suæ pestis inspiciant, ne aliis medendo ipsi moriantur. Admoneri debent, ut considerent ne à virtute dicti, * vivendi qualitate discordent: ne loquendo aliud, & ostendendo aliud prædicent. Audiant itaque quod scriptum est: *Si quis loquitur, quasi sermones Dei.* Qui ergo verba quæ proferunt, ex propriis non habent, cur quasi de propriis tument? **D** Audiant quod scriptum est: *Sicut ex Deo coram Deo in Christo loquimur.* Ex Deo enim coram Deo loquitur, qui prædicationis verbum & quia à Deo accepit intelligit, & placere per illud Deo non hominibus querit. Audiant quod scriptum est: *Abominatio Domini est omnis arrogans.* Quia videlicet dum in verbo Dei gloriam propriam querit, jus dantis invadit: eumque laudi suæ postponere nequaquam metuit, à quo hoc ipsum quod laudatur accepit. Audiant quod prædicatori per Salomonem dicitur: *Bibe aquam de cisterna tua, & fluentia putei tui. Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide. Habero eas solus, nec sint alieni participes tui.* Aquam quippe prædicator de cisterna sua bibit, cum ad cor suum rediens, prius audit ipse quod dicit. Bibit sui fluentia putei, si sui irrigatione verbi infunditur. Ubi bene subjungitur: *Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide.* Rectum quippe est ut ipse prius bibat, & tunc prædicando aliis influat. Fontes namque foras derivare, est exterius aliis vim prædicationis infundere. In plateis autem aquas dividere, est in magna auditorum amplitudine juxta uniuscujusque qualitatem divina eloquia dispensare. Et quia plerumque inanis gloriæ appetitus subrepat dum sermo Dei ad multorum notitiam currit, postquam dictum est: *In plateis aquas divide,* rectè subjungitur: *Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui.* Alienos quippe malignos spiritus vocat, de quibus

A per Prophetam tentati hominis voce dicitur: *Alieni insurrexerunt in me, & fortes quaesierunt animam meam.* Ait ergo: Aquas & in plateis divide, & tamen solus habe. Ac si apertius dicat: Sic necesse est ut prædicationi exterius servias, quatenus per elationem te immundis spiritibus non conjungas: ne in divini verbi ministerio hostes tuos ad te participes admittas. Aquas ergo & in plateis dividimus, & tamen soli possidemus, quando & exterius latè prædicationem fundimus, & tamen per eam humanas laudes assequi minimè ambimus.

Admonitio XXVI.

Aliter admonendi sunt qui cum prædicare dignè valeant, præ nimia humilitate formidant: atque aliter admonendi sunt quos à prædicatione imperfectio vel ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit. Admonendi namque sunt qui cum prædicare utiliter possunt, immoderata tamen humilitate refugium; ut ex minori consideratione colligant, quantum in majoribus rebus delinquant. Si enim indigentibus proximis ipsi quas * habent pecunias absconderent, * al. habet ergo reatu constringantur aspiciant, qui dum peccantibus fratris verbum prædicationis subtrahunt, morientibus vitæ remedia abscondunt. Unde & bene quidam sapiens dicit: *Sapientia abscondita Eccli. & thesaurus invisus, quæ utilis in urisque?* Si 20. d. populos fames attereret, & occulta frumenta ipsi servarent, auctores proculdubio mortis existerent. Quæ itaque plectendi sunt pœna considerent, qui cum fame verbi animæ pereant, ipsi panem perceptæ gratiæ non ministrant. Unde & bene per Salomonem dicitur: *Qui abscondit frumenta, maledicetur in populo.* Frumenta quippe abscondere, est prædicationis sanctæ apud se verba retinere. In populis autem talis quisque maledicetur; quia in solius culpa silentij pro multorum quos corrigere potuit pœna damnatur. Si medicinalis artis minimè ignari secundum vulnus cernerent, & tamen secare recusarent, profectò peccatum fraternæ mortis ex solo torpore committerent. Quanta ergo culpa involvantur aspiciant, qui dum cognoscunt vulnera mentium, curare ea negligunt sectione verborum. Unde & bene per Prophetam dicitur: *Maledictus qui prohibet gladium suum à sanguine.* Gladium quippe à sanguine prohibere, est prædicationis verbum à carnalis vitæ interfectione retinere. De quo rursum gladius dicitur: *Et gladius meus manducabit carnes.* Hi itaque cum apud se sermonem prædicationis occultant, divinas contra se sententias terribiliter audiant, quatenus ab eorum cordibus timorem timor expellat. Audiant quod talentum qui erogare noluit, cum sententia damnationis amisit. Audiant quod Paulus eò se à proximorum sanguine mundum credidit, quod feriendis eorum vitiis non pepercit, dicens: *Confessor vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium: non enim subterfugi quo minus annuntiarem omne consilium Dei vobis.* Audiant quod voce angelica Joannes admonetur, cum dicitur: *Qui audit, dicat, Veni.* Ut nimirum cui se vox interna infusa, illuc etiam clamando alios quò ipse rapitur trahat; ne clausas fores etiam vocatus in veniat, si vocanti vacuus appropinquat. Audiant quod Esaias quia à verbi ministerio tacuit, illustratus superno lumine, magna voce pœnitentiæ se ipse reprehendit, dicens: *Væ mihi quia tacui.* Audiant quod per Salomonem *Impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.* Qui enim exterius prædicando benedicit, interioris augmenti pinguedinem recipit: & dum * al. divino eloquij auditorum mentem debriare non desinat, potu multiplicati muneris debriatus excrescit.

1113

Audiant quòd David hoc Deo in munere obtulit, quòd prædicationis gratiam quam acceperat, non abscondit, dicens: *Ecce labia mea non prohibebo, Domine tu cognovisti: justitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam & salutare tuum dixi.* Audiant quòd sponsi colloquio ad sponsam dicitur: *Que habitas in hortis, amici auscultant: fac me audire vocem tuam.* Ecclesia quippe in hortis habitat, quæ ad viriditatem intimam excolta plantaria virtutum servat. Cujus vocem amicos auscultare, est electos quosque verbum prædicationis illius desiderare: quam videlicet vocem sponsus audire desiderat, quia ad prædicationem ejus per electorum suorum animas anhelat. Audiant quòd Moyses cum irascentem Deum populo cerneret, & assumi ad ulciscendum gladios juberet; illos à parte Dei denunciavit existere, qui delinquentium scelera incunctanter ferirent, dicens: *Si quis Domini est, jungatur mihi: ponat vir gladium super femur suum: sic & redite de porta usque ad portam per medium castrorum, & occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum.* Gladium quippe super femur ponere, est prædicationis studium voluptatibus carnis anteferre: ut cum sancta quis studet dicere, curet necesse est illicitas suggestiones edomare. De porta verò usque ad portam ire, est à vitio usque ad vitium per quod ad mentem mors ingreditur, increpando discurrere. Per medium verò castrorum transire, est tanta æqualitate intra Ecclesiam vivere, ut qui delinquentium culpas redarguit, in nullis se debeat favorem declinare. Unde & rectè subjungitur: *Occidat vir fratrem, & amicum, & proximum suum.* Fratrem scilicet & amicum & proximum interficit, qui cum puniendi invenit, ab increpationis gladio nec eis quos per cognationem diligit, parcit. Si ergo ille Dei dicitur qui ad ferienda vitia zelo divini amoris excitatur: profectò esse se Dei denegat, qui in quantum sufficit, increpare vitam carnalium recusat. At contra admonendi sunt quos à prædicationis officio vel imperfectio, vel ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit: ne dum tanti sibi onus officij præcipitatione arrogans, viam sibi subsequenti meliorationis abscondat: & cum arripiunt intempestivè quod non valent, perdant etiam quod implere quandoque tempestivè potuissent: quam incongruè conantur ostendere, justè ostendantur amisisse. Admonendi sunt ut confiderent, quòd pulli avium si ante pennarum perfectionem volare appetunt, unde ire in alta cupiunt, inde in ima merguntur. Admonendi sunt ut considerent, quòd structuris recentibus necdum solidatis, si tignorum pondus superponitur, non habitaculum, sed ruina fabricatur. Admonendi sunt ut considerent, quòd conceptas soboles feminæ si priusquam plenè formentur proferunt, nequaquam domos, sed tumulos replent. Hinc est enim quòd ipsa Veritas, quæ repente quos vellet roborare potuisset; ut exemplum sequentibus daret, ne imperfecti prædicare præsumerent, postquam plenè discipulos de virtute prædicationis instruxit, illico adjunxit: *Vos autem sedete in civitate quoad usque induamini virtute ex alto.* In civitate quippe confidemus, si intra mentium nostrarum nos claustra constringimus, ne loquendo exterius evagemur; ut cum virtute divina perfecte induimur, tunc quasi à nobismetipsis foras etiam alios instruere exeamus. Hinc per quemdam sapientem dicitur: *Adolescens loquere in causa tua vix: & si bis interrogatus fueris, habeat initium responsio tua.* Hinc est quòd idem Redemptor noster cum in cælis sit conditor, & ostensione suæ potentie semper doctor Angelorum, ante tricennale tempus in terra magister noluit fieri hominum: ut videlicet præcipitatis vim saluberrimi timoris infunderet, cum ipse etiam qui labi non posset, perfectæ vitæ gratiam non nisi perfectæ ætate prædicaret.

Ps. 39. d.

Cant. 8. d.

Exod. 32. f.

Luc. 24. 8

Ecl. 32. b

Scriptum quippe est: *Cum factus esset annorum duodecim, remansit puer Iesus in Hierusalem.* De quo à parentibus requisiti, paulò post subditur: *Invenierunt illum in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos & interrogantem.* Vigilanti itaque consideratione pensandum est, quòd cum Iesus annorum duodecim dicitur in medio doctorum sedens, non docens, sed interrogans invenitur. Quo exemplo scilicet ostenditur, ne infirmus docere quis audeat, si ille puer doceri interrogando voluit, qui per divinitatis potentiam verbum scientiæ ipsis suis doctoribus ministravit. Cum verò per Paulum discipulo dicitur: *Præcipe hæc & doce, nemo adolescentiam tuam contemnat:* sciendum nobis est, quia in sacro eloquio aliquando adolescentia juvenus vocatur. Quod citius ostenditur si Salomonis ad medium verba proferantur, qui ait: *Latere juvenis in adolescentia tua.* Si enim utraque unum esse non decerneret, quem monebat in adolescentia, juvenem non vocaret.

Admonitio XXVII.

Aliter admonendi sunt qui in hoc quod temporaliter appetunt, prosperantur: atque aliter qui ea quidem quæ mundi sunt concupiscunt, sed tamen adversitatis labore fatigantur. Admonendi namque sunt qui in hoc quod temporaliter appetunt, prosperantur, ne cum cuncta ad votum suppetunt, dantem querere negligant, sed in his quæ dantur, animum figant: ne peregrinationem pro patria diligant, ne subsidia itineris in obstacula perventionis vertant, ne nocturno lunæ lumine delectati, claritatem solis videre refugiant. Admonendi itaque sunt, ut quæque in hoc mundo consequuntur, calamitatis solatia, non autem præmia retributionis credant: sed contra favores mundi mentem erigant, ne in eis ex tota cordis delectatione succumbant. Quisquis enim prosperitatem qua utitur, apud iudicium cordis, melioris vitæ amore non reprimat, favorem vitæ transeuntis in mortis perpetuæ occasionem vertit. Hinc est enim quòd sub Idumæorum specie, qui vincendos se prosperitati suæ reliquerunt, in hujus mundi successibus latantes, increpantur cum dicitur: *Dederunt terram meam sibi in hereditatem cum gaudio, & toto corde, & ex animo.* Quibus verbis perpenditur, quòd non solum quia gaudeant, sed quòd toto corde & ex animo gaudeant, districta reprehensione feriantur. Hinc Salomon ait: *Averso parvulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet illos.* Hinc Paulus admonet dicens: *Qui emunt, tamquam non possidentes, & qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur.* Ut videlicet sic nobis quæ suppetunt, exterius serviant, quatenus à supernæ delectationis studio animum non inflectant: ne luctum nobis internæ peregrinationis temperent ea, quæ in exilium positus subsidium præbent: & quasi felices in transitoriis nos gaudeamus, qui ab æternis nos interimi miscere cernimus. Hinc namque est quòd electorum voce dicit Ecclesia: *Lævia ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Sinistram Dei, prosperitatem videlicet vitæ præsentis, quasi sub capite posuit, quam intentione summi amoris premit. Dextera verò Dei eam amplectitur; quia sub æterna ejus beatitudine tota devotione continetur. Hinc rursum per Salomonem dicitur: *Longitudo dierum in dextera ejus, in sinistra verò illius divitiæ & gloria.* Divitiæ itaque & gloria qualiter sint habenda docuit, quæ posita in sinistra memoravit. Hinc Psalmista ait: *Salvum me fac dextera tuâ.* Neque enim ait manu, sed dextera: ut videlicet cum dexteram diceret, quia æternam salutem quæreret, indicaret. Hinc rursum scriptum est: *Dextera manus tuæ Domine confregit inimicos.* Hostes enim Dei etsi in sinistra ejus proficiunt, dextera franguntur: quia

Luc. 2. f

Ibid. g

1. Tim. 4. c

Eccle. 11. e

10.

* al. nec

Ezech. 35. b

& Prov. 1. d

1. Cor. 7. e

Cant. 2. a

Prov. 3. b

Ps. 107. b

Exod. 15. f

Luc. 12. a

plerumque pravos vita præfens elevat, sed adventus æternæ beatitudinis damnat. Admonendi sunt qui in hoc mundo prosperantur, ut solerter considerent, quia præfens vitæ prosperitas aliquando idcirco datur ut ad meliorem vitam provocet, aliquando verò ut in æternum plenius damnet. Hinc est enim quòd plebi Israëlita Chanaan terra promittitur, ut quandoque ad æterna speranda provocetur. Neque enim rudis ille populus promissionibus Dei in longinquum crederet, si à promissore suo non etiam è vicino aliquid percepisset. Ut ergo ad æternorum fidem certius roboretur, nequaquam solummodo spe ad res, sed rebus quoque ad spem trahitur. Quod liquido Psalmista testatur, dicens: *Dedit eis regiones gentium, & labores populorum possederunt: ut custodiant justificationes ejus, & legem ejus requirant.* Sed cum largientem Deum humana mens boni operis * repensatione non sequitur, tanquam non creditur, inde justius damnatur. Hinc enim per Psalmistam rursus dicitur: *Dejecisti eos, dum alleverentur.* Quia videlicet reprobi cum recta opera divinis muneribus non rependunt, cum totos se hic deserant, & affluentibus prosperitatibus dimitunt, unde exterius proficiunt, inde ab intimis cadunt. Hinc est quòd in inferno cruciatio diviti dicitur: *Recepisti bona in vita tua.* Idcirco enim bona hic recipit & malus, ut illic plenius mala reciperet, quia hic fuerat nec per bona conversus. At contra admonendi sunt, qui ea quidem quæ mundi sunt concupiscunt, sed tamen adversitatis labore fatigantur, ut sollicita consideratione pendant, creator dispensatorque cunctorum quantà super eos gratià vigilar, quos in sua desideria non relaxat. Aegro quippe quem medicus desperat, concedit ut cuncta quæ concupiscit, accipiat. Nam qui sanari posse creditur, à multis quæ appetit prohibetur: & pueris nummos subtrahimus, quibus tota simul patrimonialia hereditatis gaudium sumant, quos adversitas vitæ temporalis humiliat: quia nisi salvandos in perpetuum cerneret, erudiendos sub disciplina regimine divina dispensatio non frænaret. Admonendi itaque sunt qui in his quæ temporaliter concupiscunt, adversitatis labore fatigantur, ut sollicitè considerent quòd plerumque etiam justos cum temporalis potentia sustollit, velut in laqueum culpa comprehendit. Nam sicut in priori hujus voluminis parte jam diximus, David Deo amabilis rectior fuit in servitio, quam cum pervenit ad regnum. Servus namque amore justitiæ, deprehensum adversitatum ferire timuit: rex autem persuasione luxuriæ devotum militem etiam sub studio fraudis extinxit. Quis ergo opes, quis potestatem, quis gloriam querat innoxie, si & illi extiterunt noxia, qui hæc habuit non quæsit? Quis inter hæc sine magni discriminis labore salvabitur, si ille in his culpa interveniente turbatus est, qui ad hæc fuerat Deo eligente præparatus? Admonendi sunt ut considerent, quia Salomon qui post tantam sapientiam usque ad idololatram cecidisse describitur, nihil in hoc mundo prius quam caderet, adversitatis habuisse memoratur: sed concessa sapientia funditus cor deseruit, quòd nulla vel minima tribulationis disciplina custodivit.

Admonitio XXVIII.

Aliter admonendi sunt conjugii obligati, atque aliter à conjugij nexibus liberi. Admonendi namque sunt conjugii obligati, ut cum vicissim quæ sunt alterius cogitant, sic eorum quisque placere studeat conjugii, ut non displiceat conditori: sic ea quæ hujus mundi sunt agant, ut tamen appetere quæ Dei sunt non omittant: sic de bonis presentibus gaudeant, ut tamen sollicita intentione mala æterna pertimescant: sic de malis temporalibus lugeant, ut tamen consolatione integra spem in bonis perenni-

bus figant: quatenus dum in transitu cognoscunt esse quod agunt, in mansione sciant quod appetunt: nec mala mundi cor frangant, cum spes bonorum cælestium roborat; nec bona presentis vitæ decipiant, cum suspecta sublequentis judicij mala contristant. Itaque animus Christianorum conjugum & infirmus & fidelis, qui & plenè cuncta temporalia despiciere non valet, & tamen æternis se conjugere per desiderium valet; quamvis in delectatione carnis interim jaceat, supernæ spei refectione convalescat. Et si habet quæ mundi sunt in usu itineris, speret quæ Dei sunt in fructu perventionis: nec totum se ad hoc quod agit conferat, ne ab eo quod robustè sperare debuit, sanditus cadat. Quod bene ac breviter Paulus exprimit, dicens: *Qui habent uxores, tanquam non habentes sint: & qui sicut, tanquam non sint: & qui gaudent, tanquam non gaudentes.* Uxorem quippe quasi non habendo habet, qui sic per illam carnali consolatione utitur, ut tamen nunquam ad prava opera à melioris intentionis rectitudine ejus amore deflectatur. Uxorem quasi non habendo habet, qui transitoria esse cuncta conspiciens, curam carnis ex necessitate tolerat, sed æterna gaudia spiritus ex desiderio expectat. Non flendo autem flere, est sic exteriora adversa plangere, ut tamen novit æternæ spei consolatione gaudere. Et rursus, non gaudento gaudere, est sic de infimis animum attollere, ut tamen nunquam desinat summa formidare. Ubi aprè quoque paulò post subdidit, dicens: *Præterit enim figura hujus mundi.* Ac si apertè diceret: Nolite constanter mundum diligere, quando & ipse non potest, quem diligitis, stare. Incausum cor quasi manentes figitis, dum fugit ipse quem amatis. Admonendi sunt conjuges, ut ea in quibus sibi aliquando displicent, & patientes invicem tolerant, & * exhortantes invicem salvent Scriptum namque est: *Invicem onera vestra portate.* & sic adimplebitis legem Christi. Lex quippe Christi, charitas est: quia ille nobis & largiter sua bona contulit, & æquanimitè mala nostra portavit. Tunc ergo legem Christi imitando complemus, quando & nostra bona benignè conferimus, & nostrorum mala piè sustinemus. Admonendi quoque sunt, ut eorum quisque non tam quæ ab altero tolerat, quam quæ ab ipso tolerantur attendat. Si enim sua quæ portantur considerat, ea quæ ab altero sustinet, levius portat. Admonendi sunt conjuges, ut suscipiendæ proles se meminerint causâ conjunctos, & cum immoderate admixtioni servientes, propagationis articulum in usum transferunt voluptatis, pendant quòd licet extrà non exeant, in ipso tamen conjugio conjugij jura transcendunt. Unde necesse est, ut crebris * exhortationibus delectant quòd pulchram copulæ speciem admixtis voluptatibus scendant. Hinc est enim quòd peritus medicinæ cælestis Apostolus non tam sanos instituit, quam infirmis medicamenta monstravit, dicens: *De quibus scripsisti mihi: Bonum est homini mulierem non tangere: propter fornicationem autem unusquisque suam habeat uxorem, & unaquaque suum virum habeat.* Qui enim fornicationis metum præmisit, profectò non stantibus præceptum contulit; sed ne fortasse in terram ruerent, lectum cadentibus ostendit. Unde adhuc infirmantibus subdidit: *Uxori vir debitum reddat, similiter & uxor viro.* Quibus dum in magna honestate conjugij aliquid de voluptate largiretur, adjunxit: *Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.* Culpa quippe esse innuit, quod indulgeri perhibetur: sed quæ tantò citius relaxetur, quanto non per hanc illicitum quid agitur, sed hoc quod est licitum, sub moderamine non tenetur. Quod bene Loth in semetipso exprimit, qui ardentem Sodomam fugit; sed tamen Segor inveniens, nequaquam mox montana conscendit. Ardentem quippe Sodo-

Ps 104. d
* al.
respon-
sione
Ps. 72. c

Luc. 16. f

par. 1. c. 1.
1. Reg.
2. 4. b
2. Reg. 11.
b

3. Reg. 11.

S. GREGORII
III
TOM. I

1. Cor. 7. f

1. bid. f

* al.
exhortan-
tes
Galat. 6.

* al.
exhorta-
tionibus

1. Cor. 7.

1. bid.

1. bid. b

Gen. 19. e

mam fugere, est illicita carnis incendia declinare. Altitudo verò montium, est munditia continentium. Vel certè quasi in monte sunt qui etiam carnali copula inhaerent, sed tamen extra suscipiendae prolis admixtionem debitam, nulla carnis voluptate solvantur. In monte quippe stare quid est, nisi fructum propaginis in carne non quærere? In monte stare, est carni carnaliter non adherere. Sed quia multi sunt, qui scelera quidem carnis deserunt, nec tamen in conjugio positi, usus solummodo debiti iura conservant: exiit quidem Loth Sodomam, sed tamen mox ad montana non pervenit: quia jam damnabilis vita relinquitur, sed adhuc celsitudo conjugalis continentiae subtiliter non tenetur. Est verò in medio Sogor civitas, quæ fugientem salvet infirmum: quia videlicet cum sibi per incontinentiam miscerentur conjuges, & lapsus scelerum fugiunt, & tamen veniâ salvantur. Quasi parvam quippe civitatem inveniunt in qua ab ignibus defendantur: quia conjugalis hæc vita non quidem in virtutibus mira est, sed tamen à suppliciis secura. Unde idem Loth ad Angelum dicit: *Est civitas hic juxta, ad quam possum fugere, parva, & salvabor in ea. Numquid non modica est, & vivet animamea in ea?* Juxta ergo dicitur, & tamen ad salutem tuta perhibetur: quia conjugalis vita nec à mundo longè divisa est, nec tamen à gaudio salutis aliena. Sed tunc in hac actione vitam suam conjuges quasi in parva civitate custodiunt, quando pro se affidiis deprecationibus intercedunt. Unde & rectè per Angelum ad eundem Loth dicitur: *Eccc etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es.* Quia videlicet cum deprecatio funditur Deo, nequaquam talis conjugij vita damnatur. De qua deprecatione Paulus quoque admonet, dicens: *Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.* At contra admonendi sunt qui ligatidius serviant, quò eos ad curas mundi nequaquam jugum copulae carnalis inclinat: ut quos onus licitum conjugij non gravat, nequaquam pondus illicitum terrenæ sollicitudinis premit; sed tantò eos paratior dies ultimus, quantò & expeditior inveniat: ne quò meliora agere vacantes possint, sed tamen negligunt, eò supplicia deteriora mereantur. Audiant quòd Apostolus cum quosdam ad cælibatus gratiam instrueret, non conjugium sprevit, sed curas mundi nascentes ex conjugio repulit, dicens: *Hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis injiciam: sed ad id quòd honestum est, & quòd facultatem præbeat sine impedimento * Domino observandi.* Ex conjugij quippe terrenæ sollicitudines prodeunt: & idcirco magister gentium auditores suos ad meliora persuasit, ne sollicitudine terrena ligarentur. Quem igitur cælibem curarum secularium impedimentum præpedit, & conjugio se nequaquam subdidit, & tamen conjugij onera non evasit. Admonendi sunt cælibes, ne sine damnationis judicio misceri se feminis vacantibus putent. Cum enim Paulus fornicationis vitium tot criminibus execrandis inferat, cujus sit reatus indicavit, dicens: *Neque fornicatores, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitatores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.* Et rursum: *Fornicatores autem & adulteros judicabit Deus.* Admonendi itaque sunt, ut si tentationum procellas cum difficultate salutis tolerant, conjugij portum petant. Scriptum namque est: *Melius est nubere, quam uri.* Sine culpa scilicet ad conjugium veniunt, si tamen necdum meliora voverunt. Nam quisquis bonum maius subire proposuit, bonum minus quòd licuit, illicitum fecit. Scriptum quippe est: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, & apertus est regno calorum.* Qui igitur fortiori studio in-

A tenderat, retrò convincitur respicere; si relictis amplioribus bonis ad minima retorquetur.

Admonitio XXIX.

Aliter admonendi sunt peccatorum carnis conscij, atque aliter ignari. Admonendi namque sunt peccata carnis experti, ut mare saltem post naufragium metuant, & perditionis suæ discrimina vel cognita perhorrescant: ne qui piè post perpetrata mala servati sunt, hæc improbè repetendo moriantur. Unde peccanti anima & numquam à peccato desinenti dicitur: *Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisse erubescere.* Admonendi itaque sunt, ut studeant, quatenus si accepta natura bona integra servare noluerunt, saltem scissa resarciant. Quibus nimirum necesse est ut perpendant, in tam magno fidelium numero quàm multi & se illibatos custodiant, & alios ab errore convertant. Quid ergo isti dicturi sunt, si aliis in integritate stantibus, ipsi nec post damna respiscunt? Quid dicturi sunt, si cum multi & alios secum deserunt ad regnum, hi expectanti Domino nec semetipsos reducant? Admonendi sunt, ut præterita commissa considerent, & imminetia deviteat. Unde sub Judææ specie per Prophetam Dominus corruptis in hoc mundo mentibus transactas ad memoriam culpas revocat, quatenus pollui in futuris erubescant, dicens: *Fornicate sunt in Aegypto, in adolescentia sua fornicatae sunt: ibi subacta sunt ubera earum, & fractæ sunt mammae pubertatis earum.* In Aegypto quippe ubera subiguntur, cum turpi huius mundi desiderio humanæ mentis voluntas subternitur. In Aegypto pubertatis mammae franguntur, quando naturales sensus adhuc in semetipsis integri, pulsantis concupiscentiæ corruptione vitiantur. Admonendi sunt peccata carnis experti, ut vigilantia cura conspiciant, post delicta nobis ad se redeuntibus Deus quantà benevolentia suam suæ pietatis expandat, cum per Prophetam dicat: *Si dimiserit vir uxorem suam, & illarecedens duxerit virum alium, numquid revertetur ad eam ultra? Numquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen revertere ad me, dicit Dominus.* Ecce de fornicante & relicta muliere argumentum justitiæ proponitur, & tamen nobis post lapsum redeuntibus non justitia, sed pietas exhibetur. Ut hinc utique colligamus, si nobis delinquentibus tanta pietate parcitur, à nobis nec post delictum redeuntibus quanta improbitate peccatur: aut quæ ab illo erit super improbos venia, qui non cessat vocare post culpam. Quæ nimirum bene per Prophetam post delictum misericordia vocationis exprimitur, cum averso homini dicitur: *Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tue audient verbum post tergum monentis.* Humanum quippe genus Dominus in faciem monuit, quando in paradiso condito homini atque in libero arbitrio stanti, quid facere, quidve non facere deberet, indixit. Sed homo in Dei faciem terga dedit, cum superbiens ejus iussa contempsit. Nec tamen superbiens Deus deseruit, qui ad revocandum hominem legem dedit, exhortantes Angelos misit, in carne nostræ mortalitatis ipse apparuit. Ergo post tergum stans nos admonuit, qui ad recuperationem nos gratiæ etiam contemptus vocavit. Quod igitur generaliter simul potuit dici de cunctis, hoc necesse est specialiter sentiri de singulis. Quasi enim coram Deo positis quisque verba monitionis ejus percipit, cum priusquam peccata perpetret, voluntatis ejus præcepta cognoscit. Adhuc enim ante faciem ejus stare, est necdum eum peccando contemnere. Cum verò derelicto bono innocentia, iniquitatem eligens appetit, jam terga in ejus faciem mittit. Sed ecce adhuc & post tergum Deus subsequens monet, qui etiam post culpam ad se rediri persuadet. Aversum revocat, commissa

ibid.

ibid.

1. Cor. 7.

ibid. f. * al. Dominum obsecrandi.

1. Cor. 5. 6

Hebr. 13.

1. Cor. 7.

1. Cor. 9.

st.

Hier. 3. 6

Ezec. 23

Hier. 3. 4

Ezai. 30.

E

non respicit, revertenti sinum pietatis expandit. Vocem ergo post tergum monentis audimus, si ad invitantem nos Dominum saltem post peccata revertimur. Debemus igitur pietatem vocantis erubescere, si iustitiam nolimus formidare: quia tantò graviore improbitate contemnitur, quantò & contemptus adhuc vocare non dedignatur. At contrà admonendi sunt peccata carnis ignorantes, ut tantò sollicitius præcipitem ruinam metuant, quantò altius stant. Admonendi sunt, ut noverint, quia quò magis loco prominenti consistunt, eò crebrioribus sagittis insidiatoris impetuntur. Qui tantò ardentius solet erigi, quantò robustius se conspiciat vinci: tantoque intolerabilius dedignatur vinci, quantò contra se videt per integra infirmæ carnis castra pugnari. Admonendi sunt, ut incessanter premia suscipiant, & libenter proculdubio tentationum quas tolerant labores calcabunt. Si enim attendatur felicitas quæ sine transitu attingitur, leve fit quod transcendendo laboratur. Audiant quòd per Prophetam dicitur: *Hæc dicit Dominus eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ volui, & fœdus meum tenuerint, dabo eis in domo mea & in muris meis locum & nomen melius à filiis & filiabus.* Eunuchi quippe sunt, qui compressis motibus carnis, *
 * al. eff. etum affectum in se pravi operis abscondunt. Quo autem apud patrem loco habeantur, ostenditur, quia in domo patris videlicet æterna mansione etiam filii præferuntur. Audiant quòd per Joannem dicitur: *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt, & sequuntur Agnum quocumque ierit.* Et quòd canticum cantant, quod nemo potest dicere, nisi illa centum quadraginta quatuor millia. Singulariter quippe canticum Agno cantare, est cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus etiam de incorruptione carnis gaudere. Quod tamen electi ceteri canticum audire possunt, licet dicere nequeant: quia per charitatem quidem in illorum celsitudine læti sunt, quamvis ad eorum præmia non asurgant. Audiant peccatorum carnis ignari quod per semetipsam de hac integritate Veritas dicit: *Non omnes capiunt verbum hoc.* Quod eò innouit summum: quòd denegavit omnium: & dum prædicat quia difficile capitur, audientibus innuit, captum cum qua cautela teneatur. Admonendi sunt itaque peccata carnis ignorantes, ut & præminere virginitatem conjugio sciant, & tamen se super conjuges non extollant: quatenus dum & virginitatem præferunt, & se postponunt; & illud non deserant quod melius esse æstimant, & se custodiant quo se inaniter non exaltant. Admonendi sunt, ut considerent, quòd plerumque actione secularium, vita continentium confunditur, cum & illi ultra habitum assumunt opera, & isti juxta ordinem proprium non excitant corda. Unde bene per Prophetam dicitur: *Erubescet Sidon, ait mare.* Quasi enim per vocem maris ad verècundiam Sidon adducitur, quando per comparationem vitæ secularium atque in hoc mundo fluctuantium, ejus qui munitus & quasi stabilis cernitur, vita reprobat. Sæpe enim nonnulli ad Dominum post carnis peccata redeuntes, tantò se ardentius in bonis operibus exhibent, quantò damnabiliores se de malis vident. Et sæpe quidam in carnis integritate perdurantes, cum minus se respiciunt habere quod desceant, plenè sibi sufficere vitæ suæ innocentiam putant, atque ad fervorem spiritus nullis se ardoris stimulis inflammant. Et fit plerumque Deo gratior amore ardens vita post culpam, quam securitate torpens innocentia. Unde & voce judicis dicitur: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Et: *Gaudium erit in celo super uno peccatore penitente, magis quam super nonaginta novem justis, quibus non opus est penitentia.* Quod citius ex ipso usu colligimus, si nostræ mentis judicia pensemus. Plus namque terram diligimus quæ post

A spinas exarata fructus uberes producit, quam quæ nullas spinas habuit, sed tamen exulta sterilem fetigetem gignit. Admonendi sunt peccata carnis ignorantes, ne superioris ordinis celsitudine se ceteris præferant, cum ab inferioribus quanta se melius agantur ignorant. In examine namque recti judicis mutat merita ordinum, qualitas actionum. Quis enim consideratis ipsis rerum imaginibus nesciat, quòd in natura gemmarum carbunculus præferatur hyacintho? Sed tamen cærulei coloris hyacinthus præferatur pallenti carbunculo: quia & illi quod naturæ ordo subtrahit, speciei decoris adjungit; & hunc quem naturalis ordo prætulerat, coloris qualitas fœdat. Sic ergo in humano genere & quidam in meliori ordine deteriores sunt, & quidam in deteriori meliores: quia & isti fortem extremi habitus bene vivendo transcendunt, & illi superioris loci meritum moribus non exequendo diminuunt.

Admonitio XXX.

Aliter admonendi sunt qui peccata deplorant operum, atque aliter qui cogitationum. Admonendi quippe sunt qui peccata deplorant operum, ut consummata mala perfectis diluant lamentis, ne plus astringantur in debito perpetrati operis, & minus solvant fletibus satisfactionis. Scriptum quippe est: *Potum dedit nobis in lacrymis in mensura:* ut videlicet uniuscujusque mens tantum penitendo compunctionis suæ bibat lacrymas, quantum se à Deo meminit aruisse per culpas. Admonendi sunt, ut incessanter admissa ante oculos reducant, atque vivendo agant, ut à districto iudice videri non debeant. C Unde David cum peteret, dicens: *Averte oculos tuos à peccatis meis; paulò superius intulit: Delictum meum coram me est semper.* Ac si diceret: Peccatum meum ne respicias postulo, quia hoc respicere ipse non cesso. Unde & per Prophetam Dominus dicit: *Et peccatorum tuorum memor non ero, tu autem memor esto.* Admonendi sunt, ut singula quæque admissa considerent, & dum per unamquodque erroris sui iniquationem descent, simul se ac totos lacrymis mundent. Unde bene per Hieremiam dicitur, cum Judææ singula delicta pensarentur: *Divisiones aquarum deduxit oculus meus.* Divisas quippe ex oculis aquas deducimus, quando peccatis singulis disperitas lacrymas damus. Neque enim uno eodemque tempore æque mens de omnibus dolet: sed dum nunc hujus, nunc illius culpæ memoria acrius tangitur, simul de omnibus in singulis commota purgatur. Admonendi sunt, ut de misericordia quam postulant, præsumant: ne vi immeritate afflictionis intereant. Neque enim piè Dominus ante delinquentium oculos stenda peccata opponeret, si per semetipsum ea districtè ferire voluisset. Constat enim quòd à suo iudicio abscondere voluit, quos miserando præveniens sibimetipsis iudices fecit. Hinc enim scriptum est: *Preventamus faciem Domini in confessione.* Hinc per Paulum dicitur: *Si nosmetipsos dijudicavimus, non utique judicavimus.* Rursumque admonendi sunt, ut sic de spe fiduciam habeant, ne tamen incauta securitate torpescant. Plerumque enim hostis callidus mentem quam peccato supplantat, cum de ruina sua afflictam respicit, securitatis pestiferæ blandiciis seducit. Quod figuratè exprimitur, cum factum Dinæ memoratur. Scriptum quippe est: *Egressa est Dina ut videret mulieres regionis illius: quam cum vidisset Sichem filius Hemor Hevæ, princeps terre illius, adamavit eam, & rapuit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginem: & concubinata est anima ejus cum ea, tristisque blandiciis delinovit.* Dina quippe ut mulieres videat extraneæ regionis, egreditur, quando unaquæque mens sua studia negligens, actiones alienas curans, extra habitum atque extra ordinem proprium vagatur. Quam Sichem princeps terræ opprimit; quia videlicet inven-

* al. agglutinata. * al. addicitur, atque afficitur. n. 2. * al. subjungitur. Ibid.

tam in curis exterioribus diabolus corrumpit. Et * con-
 glutinata est anima eius cum ea; quia unitam sibi per
 iniquitatem respicit. Et quia cum mens à culpa respici-
 cit, * ad se ducitur, atque admissum flere conatur: cor-
 ruptor autem spes ac securitates vacuas ante oculos
 revocat, quatenus utilitatem tristitiae subtrahat,
 rectè illic * adjungitur: *Tristemque blandicis deli-*
nivis. Modò enim aliorum facta graviora, modò
 nil esse quod perpetratum est, modò misericordem
 Deum loquitur, modò adhuc tempus subsequens
 ad pœnitentiam pollicetur: ut dum per hæc decepta
 mens ducitur, ab intentione pœnitentiæ suspendatur:
 quatenus tunc bona nulla percipiat, & tunc pleniùs obrua-
 tur supplicis, quæ nunc etiam gaudet in delictis.
 At contrà admonendi sunt qui peccata cogitatio-
 num desunt, ut sollicitè considerent intra mentis
 arcana utrum delectatione tantummodo, an etiam
 consensu deliquerint. Plerumque enim tentatu *
 cor & ex carnis nequitia delectatur, & tamen ei-
 dem nequitiae ex ratione renititur, ut in secreto co-
 gitationis & contristet quod libet, & libeat quod
 contristet. Nonnumquam verò ita mens baratro
 tentationis absorbetur, ut nullatenus renitatur, sed
 ex deliberatione sequitur hoc, unde ex delectatione
 pullatur: & si facultas exterior suppetat rerum mox
 effectibus interiora vota consummat. Quod vide-
 licet si justa animadversio districti iudicis respicit,
 non est jam cogitationis culpa, sed operis: quia
 etsi rerum tarditas foras peccatum distulit, intus hoc
 consensionis opere voluntas implevit. In primo au-
 tem parente didicimus, quia tribus modis omnis
 culpa nequitiam perpetratur, suggestione scilicet,
 delectatione, & consensu. Primum itaque per ho-
 stem, secundum verò per carnem, tertium per spi-
 ritum perpetratur. Insidiator enim prava suggerit,
 caro se delectationi subijcit, atque ad extremum
 spiritus victus delectatione consentit. Unde & ille
 serpens prava suggestit, Eva autem quasi caro se de-
 lectioni subdidit, Adam verò velut spiritus sug-
 gessione ac delectatione superatus consentit. Sug-
 gessione itaque peccatum agnoscimus, delectatione
 vincimur, consensu etiam ligamur. Admonendi
 sunt igitur qui nequitias cogitationis desunt, ut
 sollicitè considerent in qua peccati mensura cecide-
 runt, quatenus juxta ruinæ modum quam in se-
 metipsis introrsus sentiunt, etiam mensura lamen-
 tationis erigantur: ne si cogitata mala minus cru-
 ciant, usque ad perpetranda opera perducant. Sed
 inter hæc ita terrendi sunt, ut tamen minimè fran-
 gantur. Sepe enim misericors Deus eò citiùs pec-
 cata cordis abluit, quò hæc exire ad opera non per-
 mittit: & cogitata nequitia quantociùs solvitur,
 quia effectu operis districtiùs non ligatur. Unde
 rectè per Psalmistam dicitur: *Dixi, pronuntiabo*
adeversum me injustitias meas Domino, & tu remis-
isti impietatem cordis mei. Qui enim impietatem
cordis subdidit, quia cogitationum injustitias pro-
nunciare velle indicavit. Dumque ait: Dixi, pro-
nuntiabo, atque illico adjunxit, Et tu remisisti;
 quàm sit super hæc facilis venia ostendit. Et dum
 se adhuc petere promittit, hoc quod petere se pro-
 mittebat, obtinuit: quatenus quia usque ad opus
 non venerat culpa, usque ad cruciatum non perve-
 niret pœnitentia; sed cogitata afflictio mentem ter-
 geret, quam nimirum tantummodo cogitata ini-
 quitas inquinasset.

Admonitio XXXI.

Aliter admonendi sunt qui admissa plangunt, nec
 tamen deserunt: atque aliter qui deserunt, nec ta-
 men plangunt. Admonendi sunt enim qui admissa
 plangunt, nec tamen deserunt; ut considerare sol-
 licite sciant quia stendo inaniter se mundant, qui
 vivendo nequit inquant, cum idcirco se lacry-

S. Greg. Tom. I.

mis lavant, ut mundi ad sordes redeant. Hinc enim
 scriptum est: *Canis reversus ad suum vomitum, &*
sus lota in volutabro luti. Canis quippe cum vomit,
 profectò cibum qui pectus deprimebat, projicit: sed
 cum ad vomitum revertitur, unde levigatus fuerat,
 rursus oneratur. Et qui admissa plangunt, profectò
 nequitiam, de qua malè satiati fuerant, & quæ men-
 tis intima deprimebat, confitendo projiciunt, quam
 post confessionem dum repetunt, resumunt. Sus
 verò in volutabro luti cum lavatur, sordidior redi-
 ditur. Et qui admissum plangit, nec tamen deserit,
 pœnæ gravioris culpæ se subijcit; quia & ipsam
 quam stendo potuit impetrare veniam contemnit,
 & quasi in lutosa aqua semetipsum volvit, quia dum
 stetibus suis vitæ mundiciam subtrahit, ante Dei
 oculos sordidas ipsas etiam lacrymas facit. Hinc rur-
 sum scriptum est: *Ne iteres verbum in oratione tua.*
 Verbum namque in oratione iterare, est post stetum
 committere quod rursum necesse sit flere: Hinc per
 Esaiam dicitur: *Lavamini, mundi estote.* Post lava-
 crum enim mundus esse negligit, quisquis post la-
 crymas vitæ innocentiam non custodit. Et lava-
 tur ergo & nequaquam mundi sunt, qui commissa
 flere non desinunt, sed rursus stenda committunt.
 Hinc per quemdam sapientem dicitur: *Qui bap-*
tizatur a mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit
lavatio ejus? Baptizatur quippe à mortuo, qui mun-
 datur stetibus à peccato: sed post baptismum mortuum
 tangit, qui culpam post lacrymas repetit. Admo-
 nendi sunt qui admissa plangunt, nec tamen dese-
 runt, ut ante districti iudicis oculos eis se esse simi-
 les agnoscant, qui venientes ad faciem quorundam
 hominum, magna eis submissione blandiuntur; re-
 cedentes autem, inimicitias ac damna quæ valent,
 atrociter inferunt. Quid est enim culpam flere, nisi
 humilitatem Deo suæ devotionis ostendere: Et quid
 est post stetum prava agere, nisi superbas in eum
 quem rogaverat, inimicitias exercere: Iacobo atte-
 stante qui ait: *Quicumque voluerit amicus esse seculi*
hujus, inimicus Dei constituitur. Admonendi sunt
 qui admissa plangunt, nec tamen deserunt, ut solli-
 cite considerent, quia ita plerumque mali inutiliter
 compunguntur ad justitiam, sicut plerumque boni
 innoxie tentantur ad culpam. Fit quippe mira exi-
 gentibus meritis dispositionis internæ mensura, ut &
 illi dum de bono aliquid agunt, quòd tamè non per-
 ficiunt, superbè inter ipsa quæ etià plenissimè perpe-
 trant mala confidant: & isti dum de malo tentantur,
 cui nequaquam consentiant, quò per infirmitatem
 titubant, eò gressus cordis ad justitiam per humilita-
 tem veriùs figant. Balaam quippe justorum taber-
 nacula respiciens, ait: *Moriatur anima mea morte*
justorum, & sicut novissima mea horum similia. Sed
 cum compunctionis tempus abscessit, contra eorum
 vitam, quibus se similem fieri etiam moriendo po-
 poscerat, consilium præbuit: & cum occasionem
 de avaritia reperit, illico oblitus est quidquid sibi
 de innocentia optavit. Hinc verò doctor & prædica-
 tor gentium Paulus, ait: *Videò aliam legem in*
membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & ca-
pitivum me ducentem in lege peccati, quæ est in mem-
bris meis. Qui profectò idcirco tentatur, ut in bono
 robustiùs ex ipsa infirmitatis suæ cognitione solide-
 tur. Quid est ergo quòd ille compungitur, & tamen
 justitiæ non appropinquat; iste tentatur, & tamen
 eum culpa non inquinat: nisi hoc quòd apertè osten-
 ditur, quòd nec malos bona imperfecta adjuvant,
 nec bonos mala inconsummata condemnant? At
 contrà admonendi sunt qui admissa deserunt, nec ta-
 men plangunt; ne jam relaxatas æstiment culpas,
 quas etsi agendo non multiplicant, nullis tamen steti-
 bus mundant. Neque enim scriptor, si à scriptione
 cessaverit, quia alia non addidit, etiam illa quæ
 scripserat delevit: nec qui contumelias irrogat, si
 solummodò tacuerit, satisfacit, cum profectò ne-

Pro 26.
 2. Petr. 2
 Eadem
 dist. c
 Qui ad-
 missa
 plangit.
 Eccl. 7.
 b
 Esai. 1. d
 Eadem
 dist. c.
 Lavamini.
 Eccl. 14
 Eadem
 dist. c.
 Bapti-
 zatur.
 Iacob. 4
 Num. 23
 Num. 24.
 Rom. 7. b
 B b b

cessé sit ut verba præmissa superbiæ verbis subjun-
ctæ humilitatis impugnet: nec debitor absolutus est
quia alia non multiplicat, nisi & illa quæ ligaverat,
solvat. Ita & cum Deo delinquimus, nequaquam
satisfacimus si ab iniquitate cessamus, nisi volupta-
tes quoque quas dileximus, & contrario appositis la-
mentis insequamur. Si enim nulla nos in hac vita
operum culpa maculasset, nequaquam nobis hæc
adhuc degentibus ipsa ad securitatem innocentia
nostra sufficeret; quia illicita animum multa pul-
sarent. Qua ergo mente securus est, qui perpetratis
iniquitatibus ipse sibi testis est quia innocens non
est? Neque enim Deus nostris cruciatibus pasci-
tur, sed delictorum morbos medicamentis contra-
riis medetur: ut qui voluptatibus delectari discessi-
mus, fletibus amaricati redeamus: & qui per illicita
diffluendo cecidimus, etiam à licitis nosmetipsos
restringendo, surgamus: & cor quod insana lætitia
infuderat, salubris tristitia exurat: & quod vulne-
raverat elatio superbiæ, curet abjectio humilis vitæ.

Ps. 34. a Hinc enim scriptum est: *Dixi iniquis, Nolite iniquè agere: & delinquentibus, Nolite exaltare cornu.* Cornu quippe delinquentes exaltant, si nequaquam se ad penitentiam ex cognitione suæ iniquitatis humiliant. Hinc rursus dicitur: *Cor contritum & humiliatum Deus non spernit.* Quisquis enim peccata plangit, nec tamen deserit, cor quidem contemnit, sed humiliare contemnit. Qui verò peccata jam deserit, nec tamen plangit, jam quidem humiliat, sed tamen cor contere recusat. Hinc Paulus

1. Cor. 6. c ait: *Et hæc quidem fuisistis, sed sanctificati estis.* Quia nimirum illos emendatior vita sanctificat, quos per penitentiam abluens afflictio stetuum mundat. Hinc Petrus cum quosdam terribos malorum suorum consideratione conspiceret, admonuit, dicens:

Act. 1. a *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.* Dicitur enim baptisma, præmissis pœnitentiæ lamenta: ut prius se aquâ suæ afflictionis infunderent, & postmodum sacramento baptismatis lavarent. Quæ igitur mente qui transactas culpas flere negligunt, vivunt securi de venia, quando ipse summus pastor Ecclesiæ huic etiam Sacramento adendam pœnitentiam credidit, quod peccata principaliter extinguit?

Admonitio XXXII.

Aliter admonendi sunt qui illicita quæ faciunt, etiam laudant: atque aliter qui accusant prava, nec tamen devitant. Admonendi sunt enim qui illicita quæ faciunt, etiam laudant, ut considerent quòd plerumque plus ore quàm opere delinquant. Opere namque per semetipsos solos prava perpetrant: ore autem per tot personas iniquitatem exhibent, quot audientium mentes iniqua laudantes docent. Admonendi ergo sunt, ut si eradicare mala dissimulant, saltem seminare pertimescant. Admonendi sunt, ut eis perditio privata sufficiat. Rursumque admonendi sunt, ut si mali esse non metuunt, erubescant saltem videri quod sunt. Plerumque enim culpa dum absconditur, effugatur: quia dum mens erubescit videri quod tamè esse non metuit, erubescit quòdque esse quod fugit videri. Cum verò pravus quisque impudenter innotescit, quòd liberius omne facinus perpetrat, eò etiam licitum putat: & quod licitum suspicatur, in hoc proculdubio multipliciùs mergitur. Unde scriptum est: *Peccatum suum sicut Sodoma predicaverunt, nec absconderunt.* Peccatum enim suum si Sodoma absconderet, adhuc sub timore peccaret. Sed funditus fræna timoris amiserat, quæ ad culpam nec tenebras inquirebat. Unde & rursus scriptum est: *Clamor Sodomorum & Gomorrahe multiplicatus est.* Peccatum quippe cum voce, est culpa in actione: peccatum verò etiam cum clamore, est culpa cum libertate. At contrà admonendi sunt qui accusant prava, nec tamen devitant, ut pro-

Esai. 3. b

Gen. 18. c

vidè perpendant, quid in districto Dei iudicio pro sua excusatione dicturi sunt, qui de reatu suorum criminum etiam semetipsos iudicibus non excusantur. Hi itaque quid aliud quàm præcones sunt sui? Voces contra culpas proferunt, & semetipsos operibus reos trahunt. Admonendi sunt ut videant, quia de occulta jam retributione iudicij est quòd eorum mens, malum quod perpetrat, illuminatur ut videat, sed non conatur ut vincat: ut quòd melius videt, eò deterius pereat: quia & intelligentiæ lumen percipit, & actionis prævæ tenebras non relinquit. Nam cum acceptam ad adiutorium scientiam negligunt, hanc contra se in testimonium vertunt; & de lumine intelligentiæ augent supplicia, quod profectò acceperat ut possent delere peccata. Quorum nimirum nequitia cum malum agit quòd dijudicat, venturum jam iudicium hæc degustat: ut cum æternis suppliciis servatur obnoxia, suo hæc interim examine non sit absoluta: tantoque illic graviora tormenta percipiat, quanto hæc malum non deserit, etiam quod ipsa condemnat. Hinc enim Veritas dicit: *Servus qui cognovit voluntatem Domini sui, & non preparavit, & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis.* Hinc Psalmista, ait: *Descendant in infernum viventes.* Vivi quippe quæ citra illos aguntur, sciunt & sentiunt, mortui autem sentire nil possunt. Mortui enim in infernum descenderent, si mala nesciendo perpetrarent. Cum verò sciunt mala, & tamen faciunt, ad iniquitatis infernum viventes miseri sentientesque descendunt.

Admonitio XXXIII.

Aliter admonendi sunt qui repentina concupiscentiâ superantur, atque aliter qui in culpa ex consilio ligantur. Admonendi quippe sunt quos repentina concupiscentia superat, ut in bello presentis vitæ se quotidie positos attendant, & cor quod prævire vulnera non potest, scuto solliciti timoris tegant: ut occulta insidiantis hostis jacula perhorrescant, & in tam caliginoso certamine intentione continua intra mentis castra se muniant. Nam si à circumspeditionis sollicitudine cor destituerit, vulneribus aperitur: quia hostis callidus tantò liberius petus percussit, quanto nudum à providentiæ lociæa deprehendit. Admonendi sunt qui repentina concupiscentiâ superantur, ut curare nimis terrena defuescant: quia intentionem suam dum rebus transitorijis immoderatiùs implicant, quibus culparum jaculis transiguntur ignorant. Unde & per Salomonem vox percussit & dormientis exprimitur, qui ait: *Verberaverunt me, sed non dolui: iraxerunt me, & ego non sensi. Quando evigilabo, & rursum vina reperiam?* Mens quippe à cura suæ sollicitudinis dormiens verberatur & non dolet, quia sicut imminentiæ mala non prospicit, sic nec quæ perpetraverit, agnoscit. Trahitur & nequaquam sentit, quia per illecebras vitiorum ducitur, nec tamen ad sui custodiam suscitatur. Quæ quidem evigilare optat ut rursum vina reperiat: quia quamvis somno torporis à sui custodia prematur, vigilare tamen ad sæculi curas nititur, ut semper voluptatibus debrietur: & cum ad illud dormiat in quo solerter vigilare debuerat, ad illud vigilare appetit, ad quod laudabiliter dormire potuisset. Hinc superius scriptum est: *Et eris ibid. quasi dormiens in medio mari, & quasi sopius gubernator amisso clavo.* In medio enim mari dormit, qui in hujus mundi tentationibus positus providere motus irruentium vitiorum quasi imminentes undarum cumulos negligit. Et quasi clavum gubernator amittit, quando mens ad regendam navem corporis, studium sollicitudinis perdit. Clavum quippe in mari amittere, est intentionem providam inter procellas hujus sæculi non tenere. Si enim gubernator clavum sollicitè stringit, modò in fluctibus ex adverso navem dirigit, modò

Prova. 33

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

4

ventorum impetus per obliquum findit. Ita cum A mens vigilantem animam regit, modò alia superans caleat, modò alia providens declinat; ut & presentia laborando subjiciat, & contra futura certamina prospiciendo convalescat. Hinc rursum de fortibus

Can. 5. c. *Uniuscuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos.* Ensis enim super femur ponitur, quando acuminis sanctæ prædicationis prava suggestio carnis edomatur. Per noctem verò cæcitas nostræ infirmitatis exprimitur: quia quidquid adversitatis in nocte imminet, non videtur. Uniuscuiusque ergo ensis super femur suum ponitur propter timores nocturnos: quia videlicet sancti viri dum ea quæ non videant,

Can. 7. b. *metuunt, ad intentionem certaminis parati semper assistunt.* Hinc rursum sponsa dicitur: *Nasus tuus sicut turris quæ est in Libano.* Rem namque quam

oculis non cernimus, plerumque odore prævidemus. Per nasum quoque odores fetoresque discernimus. Quid ergo per nasum Ecclesiæ, nisi sanctorum provida discretio designatur? Qui etiam turri similis quæ est in Libano dicitur: quia discreta eorum providentia ita in alto sita est, ut tentationum certamina & prius quam veniant videat, & contra ea dum venerint munita subsistat. Quæ enim futura prævidentur, cum presentia fuerint, minoris * timoris sunt: quia dum contra ictum quisque paratior redditur, hostis qui se inopinatum credidit, eo ipso quo prævisus est, enervatur. At contra admonendi sunt qui in culpa ex consilio ligantur, quatenus provida consideratione perpendant, quia dum mala ex iudicio faciunt, districtius contra se iudicium accendunt: ut tantò eos durior sententia feriat, quantò illos in culpa arctius vincula deliberationis ligant. Citius fortasse delicta penitendo abluerent, si in his sola præcipitatione cecidissent. Nam tardius peccatum solvitur, quod & per consilium solidatur.

Nisi enim mens omni modo æterna despiceret, in culpa ex iudicio non periret. Hac ergo præcipitatione lapsi per consilium pereuntes differunt, quòd cum hi à statu iustitiæ peccando concidunt, plerumque simul & in laqueum desperationis cadunt. Hinc est quòd per Prophetam Dominus non tam præcipitationum prava, quam delictorum studia reprehendit, dicens: *Ne forte egrediar ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat, propter malitiam studiorum vestrorum.* Hinc iterum iratus dicit:

Hier. 4. a. *Vistabo super vos iuxta fructum studiorum vestrorum.*

Hier. 2. a. Quia ergo peccatis aliis differunt peccata quæ per consilium perpetrantur, non tam pravè facta Dominus, quam studia pravitatis insequitur. In factis enim sæpe infirmitate, sæpe negligentia, in studiis verò malitiosa semper intentione peccatur. Quo contra rectè beati viri expressione per Prophetam dicitur: *Et in cathedra pestilentia non sedet.* Cathedra quippe iudicis esse vel præsentis solet. In cathedra autem pestilentia sedere, est ex iudicio prava committere: in cathedra pestilentia sedere, est & ex ratione mala discernere, & tamen ex deliberatione perpetrare. Quasi in perversi consilij cathedra sedet, qui tanta iniquitatis elatione attollitur, ut adimplere malum etiam per consilia conetur. Et sicut assistentibus turbis prælati sunt qui cathedræ honore fulciuntur, ita delicta eorum qui præcipitatione corruunt, exquisita per studium peccata transcendunt. Admonendi ergo sunt, ut hinc colligant qui in culpa etiam se per consilium ligant, qua quandoque ultione feriendi sunt, qui nunc pravorum non socij, sed principes sunt.

Admonitio XXXIV.

Aliter admonendi sunt qui licet minima, crebrò tamen illicita faciunt: atque aliter qui se à parvis custodiunt, sed aliquando in gravibus demerguntur. Admonendi sunt qui quamvis in minimis, sed tamen

S. Greg. Tom. I.

frequenter excedunt, ut nequaquam considerent qualia, sed quanta committunt. Facta enim sua si despiciunt timere cum pensant, debent formidare cum numerant. Altos quippe gurgites fluminum, parvæ sed innumeræ replent guttæ pluviarum. Et hoc agit sentina latenter excrefcens, quòd patenter procella sæviens; Et minuta sunt quæ erumpunt in membris per scabiem vulnera, sed cum multitudo eorum innumerabiliter occupat, sic vitam corporis sicut unum grave inflatum pectore vulnus necat.

Hinc videlicet scriptum est: *Qui modica spernit, paulatim decidit.* Qui enim peccata minima flere ac devitare negligit, à statu iustitiæ non quidem repente, sed partibus totus cadit. Admonendi sunt qui in minimis frequenter excedunt, ut sollicitè considerent, quia nonnumquam in parva deterius, quam in majori culpa peccatur. Major enim quòd citius quia sit culpa agnoscitur, eò etiam celerius emendatur: minor verò dum quasi nulla creditur, eò pejus, quòd & securius in usu retinetur. Unde fit plerumque, ut mens assueta malis levibus nec gravia perhorrescat, atque ad quamdam auctoritatem nequitia per culpas nutrita perveniat: & tantò in majoribus contemnat pertimescere, quantò in minimis didicit non timendo peccare. At contra admonendi sunt qui se à parvis custodiunt, sed aliquando in gravibus demerguntur, ut sollicitè seipsum deprehendant: quia dum cor eorum de custodiis minimis extollitur, ad perpetranda graviora ipso elationis suæ barathro devoratur: & dum foris sibi parva subjiciunt, sed per inanem gloriam intus intumescunt, languore superbie intrinsecus vitam mentem etiam foras per mala majora prosternunt.

Admonendi ergo sunt qui se à parvis custodiunt, sed aliquando in gravibus demerguntur, ne ubi se stare extrinsecus aestimant, ibi intrinsecus cadant, & juxta districti iudicis retributionem elatio minoris iustitiæ via fiat ad foveam gravioris culpæ. Qui enim vanè elati, boni minimi custodiam suam viribus tribuant, iustè derelicti culpis majoribus obruantur: & cadendo discunt non fuisse proprium quòd steterunt, ut mala immensa cor reprimant, quòd minima bona exaltant. Admonendi sunt ut considerent, quòd & in culpis gravioribus alto reatu se obligant, & tamen plerumque in parvis quæ custodiunt, deterius peccant: quia & in illis iniqua faciunt, & per ista se hominibus quòd iniqui sunt, tegunt. Unde fit, ut cum majora mala perpetrant coram Deo, apertè iniquitatis sit: & cum parva bona custodiunt coram hominibus, simulatè sanctitatis. Hinc est enim quòd Phariseis dicitur: *Li-*

Mat. 23 *quantas culicem, camelum autem glusientes.* Ac si b apertè diceretur: *Minima mala discernitis, majora devoratis.* Hinc est quòd rursum ore Veritatis increpantur, cum audiunt: *Decimatis mentham, & an-*

ibid. e. *ibum, & cuminum, & relinquisis quæ graviora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem.* Neque enim negligenter audiendum est, quòd cum decimari minima diceret, extrema quidem de oleribus maluit, sed tamè bene olentia memorare: ut profectò ostenderet, quia simulatores cum parva custodiunt, odorem de se * ostendere sanctæ opinionis querunt:

** al.* *exten-*

det. *E* & quamvis implere maxima prætermittant, ea tamen minima observant, quæ humano iudicio longè lateque redolent.

Admonitio XXXV.

Aliter admonendi sunt qui bona nec inchoant, atque aliter qui inchoata minimè consummant. Qui enim bona nec inchoant, non sunt eis pridè edificanda quæ salubriter diligant, sed destruenda ea in quibus semetipsos nequiter versant. Neque enim sequuntur quæ inexperta audiunt, nisi prius quam perniciofa sint ea quæ sibi sunt experta, deprehendant: quia nec levati appetit, qui & hoc ipsum quia cecidit

B b b ij

nescit; & qui dolorem vulneris non sentit, salutis remedia non requirit. Prius ergo ostendenda sunt, quam sint vana quæ diligunt, & tunc demum vigilantiter intimanda quam sint utilia quæ prætermittunt. Prius videant fugienda quæ amant, & sine difficultate postmodum cognoscunt amanda esse quæ fugiunt. Melius enim inexperta recipiunt, si de expertis quidquid disputationis audiunt, veraciter cognoscunt. Tunc igitur pleno voto discunt vera bona querere, cum certo iudicio deprehenderint falsa se vacuè tenuisse. Audiant ergo, quod bona præsentia & à delectatione citius transitura sunt, & tamen eorum causa ad ultionem sine transitu permanitura: quia & nunc quod libet invitis subtrahitur, & tunc quod dolet invitis in supplicium referatur. Itaque eisdem rebus terreantur salubriter, quibus noxiè delectantur: ut dum percussa mens alta ruinæ suæ damna conspiciens, sese in præcipitium pervenisse deprehendit, gressum post terga revocet, & pertimescens quæ amaverat, discat diligere quæ contemnebat. Hinc est enim quod Hieremias misso ad prædicationem dicitur: *Ecce constitui te hodie super gentes & super regna, ut evellas & destruas, & disperdas & dissipas, & ædifices & plantes.* Quia nisi prius perversa destrueret, ædificare utiliter recta non posset: nisi ab auditorum suorum cordibus spinas vani amoris evelleret, nimirum frustra in eis sanctæ prædicationis verba plantaret. Hinc est quod Petrus prius evertit, ut postmodum construat, cum nequaquam Iudeos monebat quid jam facerent, sed de his quæ fecerant, increpabat, dicens: *Iesum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus & prodigiis & signis quæ per illum fecit Deus in medio vestri, sicut vos scitis: hunc à spiritu consilio & præsentia Dei tradidimus, per manus iniquorum affligentes interemissis, quem Deus suscitavit solutis doloribus inferni: ut videlicet crudelitatis suæ cognitione destructi, ædificationem sanctæ prædicationis quanto anxie quererent, tanto utiliter audirent.* Unde & illico responderunt: *Quid ergo faciemus, viri fratres? Quibus mox dicitur: Agite poenitentiam, & baptizetur unusquisque vestrum.* Quæ ædificationis verba profectò contemnerent, nisi prius salubriter ruinam suæ destructionis invenissent. Hinc est quod Saulus cum super eum cælitus lux emissa respicendit, non jam quid rectè deberet facere, sed quid pravè fecisset, D audivit. Nam cum prostratus requireret, dicens: *Quis es Domine? Respondetque protinus: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris.* Et cum repente subjungeret: *Domine, quid me vis facere?* Illico adiungitur: *Surge & ingredere civitatem, & ibi dicitur tibi quid te oporteat facere.* Ecce de celo Dominus loquens persecutoris sui facta corripuit, nec tamen illico quæ essent facienda monstravit. Ecce elationis ejus fabrica jam tota corruerat, & post ruinam suam humilis ædificari requirebat: & cum superbia destruitur, ædificationis tamen verba retinentur: ut videlicet persecutor immanis diu distractus jaceret, & tanto post in bonis solidius surgeret, quanto prius funditus eversus à pristino errore cecidisset. Qui ergo nulla adhuc agere bona exeperant, à rigiditate antea suæ pravitatis, correctionis manu evertendi sunt, ut ad statum postmodum rectæ operationis erigantur: quia & idcirco altum silvæ lignum succidimus, ut hoc in ædificij regimine subleventur: sed tamen non repente in fabrica ponitur, ut nimirum prius vitiosa ejus viriditas exsicceetur, cujus quod plus infimis humor excoquitur, eò ad summa solidius levatur. At contra admonendi sunt qui inchoata bona minimè consummant, ut cauta circumspectione considerent, quia dum proposita non perficiunt, etiam quæ fuerant cæpta convellunt. Si enim quod videtur gerendum, sollicita intentione non crescit, etiam quod fuerat

A bene gestum decrescit. In hoc quippe mundo humana anima quasi more navis est contra ictum fluminis confcendentis: uno in loco nequaquam stare permittitur, quia ad ima relabitur, nisi ad summa conetur. Si ergo inchoata bona fortis operantis manus ad perfectionem non sublevat, ipsa operandi remissio contra hoc quod operatū est, pugnat. Hinc est enim quod per Salomonem dicitur: *Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.* Quia videlicet qui cæpta bona districtè non exequitur, dissolutione negligentie manum destruentis imitatur. Hinc Sardis Ecclesiæ ab Angelo dicitur: *Esse vigilans, & confirma cetera quæ mortura erant: non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.* Quia igitur plena coram Deo ejus opera inventa non fuerant, mortura reliqua etiam quæ erant gesta prædicebat. Si enim quod mortuum in nobis est, ad vitam non accenditur, hoc etiam extinguitur, quod quasi adhuc vivum tenetur. Admonendi sunt ut perpendant, quod tolerabilius esse potuissent rectam viam non arripere, quam arrepta post tergum redire. Nisi enim retro alpererent, erga cæptum studium nullo torpore languerent. Audiant ergo quod scriptum est: *Melius erat eis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrosum converti.* Audiant quod scriptum est: *Vinam frigidus es, aut calidus: sed quia tepidus es, & nec frigidus nec calidus, incipiam te vomere ex ore meo.* Calidus quippe est qui bona studia & arripit & consummat: frigidus verò est qui consummanda nec inchoat. Et sicut à frigore per teporem transitur ad calorem, ita à calore per teporem reditur ad frigus. Quisquis ergo amisso infidelitatis frigore, sed nequaquam tepore superato * exardescit * al. ut fervet, proculdubio calore desperato, dum noxio in tepore demoratur, agit ut frigeat. Sed sicut ante teporem frigus sub spe est, ita post frigus tepor in desperatione. Qui enim adhuc in peccatis est, conversionis fiduciam non amittit. Qui verò post conversionem tepuit, & spem quæ esse potuit de peccatore subtraxit. Aut calidus ergo quisque esse, aut frigidus queritur, ne tepidus vomatur: ut videlicet aut necdum conversus, adhuc de se spem conversionis præbeat, aut jam conversus in virtutibus inardeat; ne vomatur tepidus, qui à calore quem proposuit, torpore ad noxium frigus redit.

Admonitio XXXVI.

Aliter admonendi sunt qui mala occultè agunt, & bona publicè: atque aliter qui bona faciunt, abscondunt, & tamen quibusdam factis publicè mala de se opinari permittunt. Admonendi enim sunt qui mala occultè agunt, & bona publicè, ut pensent humana judicia quanta velocitate evolant, divina autem quanta immobilitate perdurant. Admonendi sunt, ut in fine rerum mentis oculos figant: quia & humanæ laudis attestatio præterit, & superna sententia, quæ & abscondita penetrat, ad retributionem perpetuam convalescit. Dum igitur occulta mala sua divinis judiciis, recta autem sua humanis oculis anteponunt, & sine teste est bonum quod publicè faciunt, & non sine æterno teste est quod latenter delinquant. Culpas itaque suas occultando hominibus, virtutesque pandendo, & unde puniri debeant abscondentes detegunt, & unde remunerari poterant, detegentes abscondunt. Quos rectè sepulchra dealbata speciosa exterius, sed mortuorum ossibus plena Veritas vocat: quia vitiatorum mala intus contegunt, humanis verò oculis quorundam demonstratione operum de solo foris justitiæ colore blandiuntur. Admonendi itaque sunt, ne quæ agunt recta despiciant, sed ea meriti melioris credant. Valde namque bona sua dijudicant, qui ad eorum mercedem sufficere humanos favores putant. Cum enim pro recto opere laus transitoria queritur, æterna

Hier. 1. 6

Ecce constitui te hodie super gentes & super regna, ut evellas & destruas, & disperdas & dissipas, & ædifices & plantes. Quia nisi prius perversa destrueret, ædificare utiliter recta non posset: nisi ab auditorum suorum cordibus spinas vani amoris evelleret, nimirum frustra in eis sanctæ prædicationis verba plantaret. Hinc est quod Petrus prius evertit, ut postmodum construat, cum nequaquam Iudeos monebat quid jam facerent, sed de his quæ fecerant, increpabat, dicens: *Iesum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus & prodigiis & signis quæ per illum fecit Deus in medio vestri, sicut vos scitis: hunc à spiritu consilio & præsentia Dei tradidimus, per manus iniquorum affligentes interemissis, quem Deus suscitavit solutis doloribus inferni: ut videlicet crudelitatis suæ cognitione destructi, ædificationem sanctæ prædicationis quanto anxie quererent, tanto utiliter audirent.* Unde & illico responderunt: *Quid ergo faciemus, viri fratres? Quibus mox dicitur: Agite poenitentiam, & baptizetur unusquisque vestrum.* Quæ ædificationis verba profectò contemnerent, nisi prius salubriter ruinam suæ destructionis invenissent. Hinc est quod Saulus cum super eum cælitus lux emissa respicendit, non jam quid rectè deberet facere, sed quid pravè fecisset, D audivit. Nam cum prostratus requireret, dicens: *Quis es Domine? Respondetque protinus: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris.* Et cum repente subjungeret: *Domine, quid me vis facere?* Illico adiungitur: *Surge & ingredere civitatem, & ibi dicitur tibi quid te oporteat facere.* Ecce de celo Dominus loquens persecutoris sui facta corripuit, nec tamen illico quæ essent facienda monstravit. Ecce elationis ejus fabrica jam tota corruerat, & post ruinam suam humilis ædificari requirebat: & cum superbia destruitur, ædificationis tamen verba retinentur: ut videlicet persecutor immanis diu distractus jaceret, & tanto post in bonis solidius surgeret, quanto prius funditus eversus à pristino errore cecidisset. Qui ergo nulla adhuc agere bona exeperant, à rigiditate antea suæ pravitatis, correctionis manu evertendi sunt, ut ad statum postmodum rectæ operationis erigantur: quia & idcirco altum silvæ lignum succidimus, ut hoc in ædificij regimine subleventur: sed tamen non repente in fabrica ponitur, ut nimirum prius vitiosa ejus viriditas exsicceetur, cujus quod plus infimis humor excoquitur, eò ad summa solidius levatur. At contra admonendi sunt qui inchoata bona minimè consummant, ut cauta circumspectione considerent, quia dum proposita non perficiunt, etiam quæ fuerant cæpta convellunt. Si enim quod videtur gerendum, sollicita intentione non crescit, etiam quod fuerat

Act. 2. 4

Ibid.

Act. 22. 6

Act. 9. 6

Prov. 13

6

Apo. 3. 6

2. Petr. 2

d

Apo. 3. 1

* al.

extref-

cit.

Mat. 23

retributione res digna vili pretio venundatur. De A

quo videlicet pretio percepto Veritas dicit: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* Admonendi sunt ut confiderent, quia dum pravos se in occultis exhibent, sed tamen exempla de se publicè in bonis operibus præbent, ostendunt sequenda quæ fugiunt, clamant amanda quæ oderunt, vivunt postremò aliis, & sibi moriuntur. At contra admonendi sunt qui bona occultè faciunt, & tamen quibusdam factis publicè de se mala opinari permittunt, ne cum semetipsos actionis rectæ virtute vivificant, in se alios per exemplum pravæ æstimationis occidant: ne minus quàm se proximos diligant, & cum ipsi salubrem potum vini forbeant, intentis in sui consideratione mentibus pestiferum veneni poculum fundant. Hi nimirum in uno proximorum vitam minùs adjuvant, in altero multum gravant, dum student & recta occultè agere, & quibusdam factis ad exemplum de se prava seminare. Quisquis enim laudis concupiscentiam calcare jam sufficit, ædificationis fraudem perpetrat, si bona quæ agit, occultat: & quasi jactato semini germinandi radices subtrahit, qui opus quod imitandum est, non ostendit.

Hinc namque in Evangelio Veritas dicit: *Videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in caelis est.* Ubi illa quoque sententia * promittitur, quæ longè aliud præcepisse videtur, dicens: *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.* Quid est ergo opus nostrum & ita faciendum est ne videatur, & tamen ut debeat videri præcipitur: nisi quòd ea quæ agimus, & occultanda sunt, ne ipsi laudemur, & tamen ostendenda sunt, ut laudem cælestis Patris augeamus? Nam cum nos iustitiam nostram coram hominibus facere Dominus prohiberet, illico adjunxit: *Ut videamini ab eis.* Et cum rursus videnda ab hominibus bona opera nostra præcipitur, protinus subdidit:

Ut glorificent Patrem vestrum qui in caelis est. Qualiter videnda essent, vel qualiter non videnda, ex sententiarum fine monstravit: quatenus operantis mens opus suum & propter se videri non quæret, & tamen hoc propter cælestis Patris gloriam non celaret. Unde sit plerumque, ut bonum opus & in occulto sit, cum sit publicè; & rursus in publico, cum agitur occultè. Qui enim in publico bono opere non suam, sed superni Patris gloriam querit, quod fecit abscondit; quia solum illum testem habuit, cui placere curavit. Et qui in secreto suo bono opere deprehendi ac laudari concupiscit; & nullus fortasse vidit quod exhibuit, & tamen hoc coram hominibus fecit: quia tot testes in bono opere secum duxit, quot humanas laudes in corde quaesivit. Cum verò prava æstimatio, in quantum sine peccato valet, ab intentionum mente non regitur, cunctis mala credentibus per exemplum culpa propinatur. Unde & plerumque contingit, ut qui negligenter de se mala opinari permittunt, per semetipsos quidem nulla iniqua faciant, sed tamen per eos qui se imitari fuerint, multipliciter delinquant. Hinc est quòd Paulus immunda quadam sine pollutione comedentibus, sed imperfectis tentationis scandalum sua hac comestatione moventibus dicit:

Videte ne forte hac licentia vestra offendiculum fiat infirmis. Et rursus: *Et peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est. Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis.* Hinc est quòd Moyses cum diceret: *Non maledices surdo,* protinus adjunxit: *Ne coram cæco pones offendiculum.* Sardo quippe maledicere, est absenti & non audienti derogare; coram cæco verò offendiculum ponere, est discretam quidem rem agere, sed tamen ei qui lumen discretionis non habet, scandali occasionem præbere.

De exhortatione multis exhibenda, ut sic singulorum virtutes adjuvet, quatenus per hanc contraria virtutibus vitia non excrecent.

CAPUT II.

Hæc sunt quæ præsul animarum in prædicationis diversitate custodiat, ut sollicitus congrua singulorum vulneribus medicamina apponat. Sed cum magni sit studij, ut exhortandis singulis servietur ad singula, cum valde laboriosum sit unumquemque de propriis sub dispensatione debitæ considerationis instruere; longè tamen laboriosius est auditores innumeros ac diversis passionibus laborantes, uno eodemque tempore voce unius & communis exhortationis admonere. Ibi quippe tanta arte vox temperanda est, ut cum diversa sint auditorum vitia, & singulis inveniatur congrua, & tamen sibi metipsum non sit diversa: ut inter passiones medias uno quidem ductu transeat, sed more bicipitis gladij tumores cogitationum carnalium ex diverso latere incidat, quatenus sic superbis prædicetur humilitas, ut tamen timidus non augeatur metus. Sic timidus infundatur auctoritas, ut tamen superbis non crescat effrenatio. Sic otiosus ac torpentibus prædicetur sollicitudo boni operis, ut tamen inquietis immoderate licentia non augeatur otiositas. Sic inquietis ponatur modus, ut tamen otiosus non fiat torpor securus. Sic ab impatientibus extingatur ira, ut tamen remissis ac lenibus non crescat negligentia. Sic lenes accendantur ad zelum, ut tamen iracundis non addatur incendium. Sic tenacibus infundatur tribuendi largitas, ut tamen prodigis effusionis fræna minime laxentur. Sic prodigis prædicetur parcitas, ut tamen tenacibus peritarum rerum custodia non augeatur. Sic incontinentibus laudetur conjugium, ut tamen jam continentibus non revocentur ad luxum. Sic continentibus laudetur virginitas corporis, ut tamen in conjugibus despecta non fiat fecunditas carnis. Sic prædicanda sunt bona, ne ex latere jubeantur & mala. Sic laudanda sunt bona summa, ne despiciantur ultima. Sic nutrienda sunt ultima, ne dum sufficere creduntur, nequaquam tendatur ad summa.

De exhortatione quæ uni adhibenda est contrariis passionibus laboranti.

CAPUT III.

ET gravis quidem prædicatori labor est, in communis prædicationis voce ad occultos singulorum motus causalque vigilare, & palæstrarum more in diversis lateris arte se vertere: multò tamen acriori labore fatigatur, quando uni è contrariis vitiis servienti prædicare compellitur. Plerumque enim lætæ nimis conspersio existit; sed tamen eum repente tristitia oborta immaniter deprimit. Curandum est itaque prædicatori, quatenus sic tergatur tristitia quæ venit ex tempore, ut non augeatur lætitia quæ suppetit ex conspersione: & sic frænnetur lætitia quæ ex conspersione est, ut tamen non crescat tristitia quæ venit ex tempore. Ille gravatur usu immoderate præcipitationis, & aliquando tamen ab eo quod festinè agendum est, eum vis præpedit subito nata formidinis. Ille gravatur usu immoderate formidinis, & aliquando tamen in eo quod appetit, temeritate impellitur præcipitationis. Sic itaque in isto reprimatur subito oborta formido, ut tamen non excresecat enutrita diu præcipitatio. Sic in illo reprimatur repente oborta præcipitatio, ut tamen non convalescat impressa ex conspersione formido.

B b b b iij

Quid autem mirum si mentium medici ista custodiunt, dum tanta discretionis arte se temperant, qui non cordi sed corpori medentur? Plerumque enim debile corpus opprimit languor immanis, cui languori scilicet obviari adjutoris fortibus debet, sed tamen corpus debile, adjutorium forte non sustinet. Studet igitur qui medetur, quatenus sic superexistente morbum subtrahat, ut nequaquam supposita corporis debilitas crescat, ne fortasse languor cum vita deficiat. Tanta ergo adjutorium discretionis componit, ut uno eodemque tempore & languori obviet & debilitati. Si igitur medicina corporis indivisè adhibita servire divisibiliter potest (tunc enim verè medicina est, quando sic per eam vitio superexistenti succurritur, ut etiam suppositæ conspersioni serviat) cur medicina mentis una eademque prædicatione apposta, morum morbis diverso ordine obviare non valeat, quæ tantò subtilior agitur, quantò de invisibilibus tractatur?

Quòd aliquando leviora vitia relinquenda sunt, ut graviora subtrahantur.

CAPUT IV.

61. Sed quia plerumque dum duorum vitiorum languor irruit, hoc levius, illud fortasse gravius premit; ei nimirum vitio rectius sub celeritate subvenitur, per quod festinè ad interitum tenditur. Et si hoc à vicina morte restringi non potest, nisi illud etiam quod existit contrarium crescat; tolerandum prædicatori est, ut per exhortationem suam artificioso moderamine unum patiatur crescere, quatenus possit aliud à vicina morte retinere. Quod cum agit, non morbum exaggerat, sed vulnerati sui, cui medicamentum adhibet, vitam servat, ut exquirendæ salutis congruum tempus inveniat. Sæpe enim quis à ciborum se ingluvie minimè temperans, jam jamque pæne superantis luxuriæ stimulis premitur, qui hujus pugnæ metu territus, dum se per abstinenciam restringere nititur, inanis gloriæ tentatione fatigatur: in quo nimirum unum vitium nullatenus extinguitur, nisi aliud nutriatur. Quæ igitur pestis ardentius insequenda est, nisi quæ periculosius premit: Tolerandum namque est, ut per virtutem abstinenciam interim arrogantia contra viventem crescat, ne cum per ingluviem à vita funditus luxuria extinguat. Hinc est quòd Paulus cum infirmum auditorem suum perpenderet, aut prava adhuc velle agere, aut de actione recta humanæ laudis retributione gaudere, ait: *Vis non timere potestatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa.* Neque enim ideo bona agenda sunt ut potestas hujus mundi nulla timeatur, aut per hæc gloria transitoria laudis sumatur. Sed cum infirmam mentem ad tantum robur ascendere non posse pensaret, ut & pravitatem vitaret simul & laudem; prædicator egregius ei, admonendo aliquid obtulit, & aliquid tulit. Concedendo enim lenia, subtraxit acriora: ut quia ad deferenda cuncta simul non assurgeret, dum in quiddam suum animus familiariter relinquitur, à quodam suo sine labore toleretur.

* al. dolore

Quòd infirmis mentibus omnino non debent alta prædicari.

CAPUT V.

SCIENDUM verò est prædicatori, ut auditoris sui animum ultra vires non trahat, ne, ut ita dicam, dum plus quàm valet tenditur, mentis chorda rumperatur. Alta enim quæque debent multis audientibus contegi, & vix paucis aperiri. Hinc namque per semetipsam Veritas dicit: *Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quem constituit dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram?* Per mensuram quippe tritici exprimitur modus verbi, ne cum angusto cordi incapabile aliquid tribuitur, extrà fundatur. Hinc Paulus ait: *Non potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus: tamquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam.* Hinc Moyses à secreto Dei exiens, coruscantem coram populo faciem velat: quia nimis turbis claritatis intimæ arcana non indicat. Hinc per eum divina voce præcipitur, ut is qui cisternam foderit, si opere neglexerit, corrueat in ea bove vel asino, pretium reddat: quia ad alta scientiæ fluentia perveniens, cum hæc apud bruta audientium corda non contegit, pæne reus addicitur, si per verba ejus in scandalum, sive munda sive immunda mens capiatur. Hinc ad beatum Job dicitur: *Quis dedit gallo intelligentiam?* Prædicator etenim sanctus dum caliginoso hoc clamat in tempore, quasi gallus cantat in nocte, cum dicit: *Horæ est jam nos de somno surgere.* Et rursum: *Evigilate justi, & nolite peccare.* Gallus autem profundioribus horis noctis altos edere cantus solet; cum verò matutinum jam tempus in proximo est, minutas ac tenues voces format: quia nimirum qui rectè prædicat, obscuris adhuc cordibus aperta clamat, nil de occultis mysteriis indicat, ut tunc subtiliora quæque de celestibus audiant, cum luci veritatis appropinquant.

De opere prædicationis & voce.

CAPUT VI.

64. Sed inter hæc ad ea quæ jam superius diximus, Scharitatis studio retorquemur, ut prædicator quisque plus actibus quàm vocibus insonet, & bene vivendo vestigia sequacibus imprimat, quàm loquendo quòd gradiantur ostendat. Quia & gallus iste quem pro exprimenda boni prædicatoris specie in locutione sua Dominus assumit, cum jam edere cantus parat, prius alas excutit, & semetipsum feriens vigilantior reddat: quia nimirum necesse est, ut hi qui verba sanctæ prædicationis monent, prius studio bonæ actionis evigilent, ne in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce: prius se per sublimia facta excutiant, & tunc ad bene vivendum alios sollicitos reddant: prius cogitationum alis semetipsum feriant, quidquid in se inutiliter torpet, sollicita investigatione deprehendant, districta animadversione corrigant, & tunc demum aliorum vitam loquendo componant: prius punire propria fletibus curent, & tunc quæ aliorum puniendi sunt denuncient; & antequam verba exhortationis insonent, omne quod locuturi sunt, operibus clament.

* al. morient

QVARTA PARS.

QV ALITER PRÆDICATOR OMNIBVS RITE
peractis ad semetipsum redeat, ne hunc vel vita vel prædicatio extollat.

CAPUT UNICUM.

65.

S

ED quia sepe dum prædicatio modis congruentibus ubertim funditur, apud semetipsum de ostensione sui occultâ lætitiâ loquentis animus sublevarur, magna curâ necesse est ut timoris laceratione se mordeat: ne qui aliorum vulnerâ medendo ad salutem revocet, ipse per negligentiam suâ salutis intumescat, ne proximos juvando se deserat, ne alios erigens cadat. Nam quibusdam sepe magnitudo virtutis occasio perditionis fuit: ut cum de confidentia virium inordinatè securi sunt, per negligentiam inopinatè morerentur. Virtus namque cum vitis renititur, quadam delectatione ejus sibi metipsum animus blanditur: sitque ut bene agentis mens metum suę circumspeditionis abiciat, atque in sui confidentia secura requiescat; cui jam torpentis seductor callidus omne quod bene gessit enumerat, eamque quasi præ ceteris præpollentem in tumore cogitationis exaltat. Unde agitur, ut ante justî judicis oculos fovea mentis sit memoria virtutis: quia reminiscendo quod gessit, dum se apud se erigit, apud humilitatis auctorem cadit. Hinc namque superbienti animæ dicitur: *Quò pulchrior es, descende, & dormi cum incircumcisus.* Ac si apertè diceretur: Quia ex virtutum decore te elevas, ipsa tua pulchritudine impelleris ut cadas. Hinc sub Hierusalem specie, virtute superbiens anima reprobarur, cum dicitur: *Perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit Dominus, & habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo.* Fiducia quippe suę pulchritudinis animus attollitur, cum de virtutum meritis læta apud se securitate gloriatur. Sed per hanc eandem fiduciam ad fornicationem ducitur: quia cum interceptam mentem cogitationes suę decipiunt, hanc maligni spiritus per innumera vitia seducendo corrumpunt. Notandum verò quoddam dicitur: *Fornicata es in nomine tuo:* quia cum respectum mens superni rectoris deserit, laudem protinus privatam querit, & sibi arrogare incipit omne bonum, quod ut largitoris præconio serviret accepit; opinionis suę gloriam dilatare desiderat, satagit ut mirabilis cunctis innotescat. In suo ergo nomine fornicatur, quæ legalis thori connubium deserens, corruptori Pf. 77. 8 spiritui in laudis appetitu substernitur. Hinc David ait: *Tradidit in captivitatem virtutem eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici.* In captivitatem etenim virtus & pulchritudo in manus inimici traditur, cum deceptæ menti antiquus hostis ex boni

A operis elatione dominatur: quæ tamen virtutis elatio, quamvis plenè non superat, utcumque tamen & electorum animum sæpe tentat, sed cum sublevarur desinitur, destitutus ad formidinem revocatur. Hinc etenim David iterum ait: *Ego dixi in abundantia mea, non movebor in æternum.* Sed quia de confidentia virtutis intumuit, paulò post quid pertulit, adjunxit: *Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.* Ac si apertè dicat: *Fortem me inter virtutes credidi, sed quantæ infirmitatis sim derelictus agnovi.* Hinc rursum dicit: *Iuravi, & statui custodire judicia justitiæ tuæ.* Sed quia ejus virium non erat manere in custodia quam jurabat, debilitatem suam protinus turbatus invenit. Unde & ad precis opem repente se contulit, dicens: *Humiliatus sum usquequaque Domine, vivifica me secundum verbum tuum.* Nonnumquam verò superna moderatio priusquam per munera provehat, infirmitatis memoriam ad mentem revocat, ne de acceptis virtutibus intumescat. Unde Ezechiel propheta quoties ad contemplanda caelestia ducitur, prius filius hominis vocatur: ac si hunc apertè Dominus admoneat, dicens: *Ne de his quæ vides, in elatione cor subleves, cautus perpende quod es: ut cum summa penetras, esse te hominem recognoscas, quatenus dum ultra te raperis, ad temetipsum sollicitus infirmitatis tuæ fræno revocaris.* Unde necesse est, ut cum virtutum nobis copia blanditur, ad infirma sua mentis oculus redeat, seseque salubriter deorsum premat; nec recta quæ egit, sed quæ agere neglexit, aspiciat: ut dum cor ex memoriâ infirmitatis atteritur, apud humilitatis auctorem robustius in virtute solidetur. Quia & plerumque omnipotens Deus idcirco rectorum mentes quamvis ex magna parte perficit, imperfectas tamen ex parva aliqua parte derelinquit: ut cum miris virtutibus rutilant, imperfectiois suæ rædio tabescant, & nequaquam se de magnis erigant, dum adhuc contra minima innitentes laborant; sed quia extrema non valent vincere, de præcipuis actibus non audeant superbere. Ecce bone vir, reprehensionis meæ necessitate compulsum, dum monstrare qualis esse debeat pastor, invigilo, pulchrum depinxi hominem pictor factus; aliosque ad perfectionis littus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor. Sed in hujus quæso vitæ naufragio orationis tuæ me tabula sustine, ut quia pondus proprium deprimit, tui meriti me manus levet.

Pf. 29. b

Ibidem.

Pf. 118.

Ibid.

Ez. ch. 32. d

Ez. ec. 16. b

Pf. 77. 8

FINIS PASTORALIS CVRÆ S. GREGORII PAPÆ.

S.
GREGG
ri M
Tom. I